

**National Library
of Sweden**

Denna bok digitaliserades på Kungl. biblioteket år 2012

STATENS OFFENTLIGA UTREDNINGAR 1958:31

Handelsdepartementet

SOU
1958:31

A

NORDISKT EKONOMISKT SAMARBETE

TILLÄGGSRAPPORT FRÅN NORDISKA
EKONOMISKA SAMARBETSUTSKOTTET

Stockholm 1958

Statens offentliga utredningar 1958

Kronologisk förteckning

1. Vägplan för Sverige. 1. Riktlinjer och förslag samt kartbilagor. Idun. 226 s. K.
2. Vägplan för Sverige. 2. Expertutredningar och övriga textbilagor. Idun. 243 s. K.
3. Utredning om vissa förhållanden vid konserveringsforskningsinstitutet. Marcus. 270 s. H.
4. Promemoria med förslag om fondförvaltning m. m. i samband med en utbyggd pensionering. Idun. 91 s. S.
5. Permanent skördeskadeskydd. Idun. 547 s. Jo.
6. Författningsutredningen. 1. Kandidatnominering vid andrakammarval. Av L. Sköld. Idun. 355 s. Ju.
7. Småbrukarstödet. Marcus. 120 s. Jo.
8. Gemensam nordisk hälsovårdsutbildning. Norstedt. 95 s. I.
9. Häradsrätts sammansättning i brottmål. Idun. 24 s. Ju.
10. Förslag till varumärkeslag. Idun. 464 s. Ju.
11. Reserverna för högre utbildning. Idun. 124 s. E.
12. Civilförsvarsutbildningen. Idun. 176 s. I.
13. Civilförsvarets organisation. Idun. 465 s. I.
14. Regeringsarbetet. Idun. 164 s. Ju.
15. Hälsovård och öppen sjukvård i landstingsområdena. Idun. 429 s. I.
16. Betänkande med förslag till allmän tjänstepliktslag m. m. Idun. 154 s. S.
17. Socialförsäkring och rehabilitering. Kihlström. 87 s. S.
18. Gotland. Idun. 195 s. S.
19. Supplement nr 9 till Sveriges familjenamn 1920. Statens Reproduktionsanstalt. 95 s. Fl.
20. Behandlingshem och mentalsjukhem för barn och ungdomar. Idun. 78 s. I.
21. Lärarbrist och läraröverskott. Idun. 110 s. E.
22. Tornedalsutredningen. Idun. 234 s. S.
23. Sjukreseersättningar. Kihlström. 128 s. S.
24. Bättre matpotatis. Idun. 91 s. Jo.
25. Ändrad utbildning av tandtekniker. Idun. 56 s. E.
26. Regionssjukvården. Idun 338 s. 7 st. bilagor. I.
27. Förslag till förenklingar i vissa delar av aktiebolagslagen. Norstedt. 205 s. Ju.
28. Reviderad nationalbudget för år 1958. Marcus. I—VII + 157 s. Fl.
29. Författningsutredningen. 3. Majoritetsval. Norstedt. 481 s. + 1 kartbilaga. Ju.
30. Skogsvården å enskilda skogar. Idun. 279 s. Jo.
31. Nordiskt ekonomiskt samarbete. Idun. 136 s. H.

Anm. Om särskild tryckort ej anges, är tryckorten Stockholm. Bokstäverna med fetstil utgöra begynnelsebokstäverna till det departement, under vilket utredningen avgivits, t. ex. E. = ecklesiastikdepartementet, Jo. = jordbruksdepartementet.

STATENS OFFENTLIGA UTREDNINGAR 1958:31

Handelsdepartementet

NORDISKT EKONOMISKT SAMARBETE

TILLÄGGSRAPPORT FRÅN NORDISKA
EKONOMISKA SAMARBETSUTSKOTTET

IDUNS TRYCKERIAKTIEBOLAG ESSELTE AB
STOCKHOLM 1958

Förord

I den tillägsrapport, som nordiska ekonomiska samarbetsutskottet i det följande framlägger, redovisas resultaten av de undersökningar, som utförts sedan samarbetsutskottets huvudrapport framlades i juli 1957. Tillägsrapporten innehåller förslag till en nordisk marknad på de varuområden, som ej ingick i den plan för ca 80 % av den nordiska samhandeln, som publicerades i samarbetsutskottets huvudrapport. Dessutom redovisas i tillägsrapporten det aktuella läget i förhandlingarna om ett västeuropeiskt frihandelsområde vid månadsskiftet juli—augusti 1958. Mot bakgrund härav redovisas en rad synpunkter på förhållandet mellan den nordiska marknaden och ett eventuellt västeuropeiskt frihandelsområde.

Samarbetsutskottet har successivt orienterat statsråden för nordiskt ekonomiskt samarbete om utredningarnas förlopp och till diskussion upptagit olika problem som aktualiserats under arbetets gång. Tillägsrapporten skall tillsammans med samarbetsutskottets huvudrapport utgöra underlag för regeringarnas ställningstagande till formerna för ett utvidgat nordiskt ekonomiskt samarbete.

Samarbetsutskottets huvudrapport kommer att tillsammans med föreliggande tillägsrapport föreläggas Nordiska rådet vid dess session i Oslo i november 1958.

September 1958.

Bertel Dahlgaard Gunnar Lange Arne Skaug T.A. Wiherheimö

Till

*Statsråden för nordiskt ekonomiskt samarbete i
Danmark, Finland, Norge och Sverige*

Nordiska ekonomiska samarbetsutskottet framlägger härmed sin rapport angående huvudresultaten av det utredningsarbete, som utskottet utfört sedan dess huvudrapport framlades i juli 1957. Utskottets medlem, direktör Erik Brofoss, har på grund av andra arbetsuppgifter icke kunnat delta i utskottets diskussioner av den härmed framlagda tilläggsrapporten. Han har därför icke undertecknat denna rapport.

Oslo den 5 september 1958

<i>Ahti Karjalainen</i>	<i>Otto Müller</i>	<i>C. G. Widell</i>	<i>Knut Getz Wold</i>
<i>Hubert de Besche</i>	<i>Gustav Cederwall</i>	<i>Dagfin Juel</i>	<i>Olli Kaila</i>
<i>Gunnar Korhonen</i>	<i>Erling Kristiansen</i>	<i>Erik Ib Schmidt</i>	
<i>S. Chr. Sommerfelt</i>	<i>P. G. Wennersten</i>		
		<i>/ Åke Englund</i>	
		<i>Gunnar Gundersen</i>	
		<i>H. E. Kastoft</i>	
		<i>Alfred Westphalen</i>	

Innehåll

Förord av statsråden för nordiskt ekonomiskt samarbete.	3
Skrivelse till statsråden för nordiskt ekonomiskt samarbete från nordiska ekonomiska samarbetsutskottet.	5
Inledning	11
I. Allmän del	13
A. Utvidgning av planen över den nordiska marknaden	13
1. Bakgrunden för undersökningarna av resterande varuområden.	13
2. Huvudresultaten av utredningarna på olika varuområden.	13
Industrivaror	14
Fisk och fiskprodukter	19
Jordbruksvaror, olje- och fettprodukter m. m.	20
B. Ändringar och kompletteringar av tidigare framlagda förslag.	23
1. Ändringar av gemensamma tullsatser.	23
2. Ändringar av övergångsanordningar	23
3. Tulltekniska frågor.	24
4. Statistiskt samarbete.	25
C. Översikt av den samlade planen för en gemensam nordisk marknad.	27
1. Den nordiska tulltaxan.	28
2. Övergångsanordningar	30
3. Undantagsbestämmelser	32
4. Valutamässigt samarbete	33
D. En gemensam nordisk marknad och de västeuropeiska integrationssträvandena	34
E. Anpassningen av en nordisk marknad till ett västeuropeiskt frihandelsområde	40
1. Tullfrågorna	40
2. Kvantitativa importrestriktioner.	42
3. Kontroll av varors ursprung.	42
Bilaga A. Utkast till avtal mellan de nordiska länderna angående näringsstatistiskt samarbete	43
II. Varuområdena	46
A. Järn- och metallvaror samt transportmedel	46
1. Diverse järn- och metallvaror	46
Produktion	46
Utrikeshandel	47
Försörjning	48
Tullar och kvantitativa restriktioner	48
Utskottets förslag	49

2. Bilar	50
Produktion	50
Utrikeshandel	51
Försörjning	52
Tullar, avgifter och restriktioner	53
Utskottets förslag	55
B. Textilvaror	58
1. Industrins omfattning och struktur	58
2. Den inhemska produktionens betydelse för konsumtionen av textilvaror	60
3. Utrikeshandeln med textilvaror	62
4. Konsumtionen av textilvaror	65
5. Konkurrensproblemen inom Norden	66
6. De nordiska textilindustriernas konkurrensförhållanden mot tredje land	71
7. Den gemensamma marknaden	75
Tullar	75
Kvantitativa importrestriktioner	79
Övergångsanordningar	79
Åtgärder mot dumping	80
Minimitullar	82
8. Produktionssamarbete och forskning	84
C. Läder, lädervaror och skor	87
1. Industrins omfattning och struktur samt sysselsättning och pro- duktion	87
2. Försörjning	91
3. Konsumtionen av skor	94
4. Tullar och restriktioner	94
5. Utskottets förslag	94
Tullar	94
Minimitullar för skor	95
Övergångsanordningar	95
6. Kvalitetsbestämmelser för läder och skor	96
7. Nordiskt samarbete inom läder- och skobranschen	97
D. Keramiska produkter samt glas och glasvaror	99
1. Industrins struktur, produktion, utrikeshandel m. m.	99
2. Tullar	104
3. Importrestriktioner	104
4. Konkurrensförhållanden	105
5. Utskottets förslag	106
Tullar	106
Övergångsanordningar	106
E. Trävaror och korkvaror	107
1. Industrins struktur, produktion m. m.	107
2. Tullar och övergångsanordningar	111
F. Tobaksvaror	113
1. Produktion och förbrukning av tobaksvaror	113
2. Tullar och beskattning	113
3. Kvantitativa restriktioner	115

4. De svenska monopolanordningarna	115
5. Övergångsanordningar	116
6. Inregistrering av varumärken	117
7. Skattefri försäljning av tobaksvaror	117
G. Choklad och konfektyrer	118
1. Råvaruproblemet	118
2. Varuskatten	119
3. Tullar och restriktioner	119
4. Övergångsanordningar	120
H. Diverse industrivaror	121
1. Stenindustrin	121
2. Trätjära	122
3. Mynt, konstverk, föremål för samlingar, antikviteter.	122
I. Fisk och fiskprodukter.	124
1. Fiskets betydelse för Nordens ekonomi	124
2. Fiskets utveckling efter andra världskriget	125
3. Fiskerinäringens struktur i de nordiska länderna	125
4. Samhandeln.	130
5. Konkurrensvillkoren	130
6. Utskottets förslag	131
Tullar och importavgifter	131
Kvantitativa restriktioner	132
Exportreglerande anordningar	133
Direktlandning av fångster	133
Transitering av direktlandade fångster samt omlastning	134
Bunkring, proviantering m. m.	135
Prisreglering	135
Subventioner	135
Exportsamarbete	135
Klagoprocedur och motåtgärder	135

Bilagor

- I. Förslag till gemensam nordisk tulltaxa¹
- II. Förslag till övergångsanordningar¹
- III. Statistiskt samarbete²

¹ Utgiven i Oslo 1958.

² Utgiven i Stockholm 1958.

Inledning

Den 8 juli 1957 framlade nordiska ekonomiska samarbetsutskottet en rapport med huvudresultaten av det utredningsarbete som utskottet utfört sedan det tillsattes i november 1954. Denna rapport innehöll bl. a. en plan för en gemensam nordisk marknad omfattande ca 80 % av de nordiska ländernas samhandel och en preliminär analys av förhållandet mellan en nordisk marknad och ett västeuropeiskt frihandelsområde.

Med avseende på de varuområden, som icke upptagits i den 80 %-iga planen för en nordisk marknad, framlades i utskottets rapport vissa synpunkter. Beträffande utanför planen liggande industriområden rådde inom samarbetsutskottet enighet om att dessa borde tagas upp till undersökning snarast möjligt så att en plan eventuellt kunde framläggas för en gemensam nordisk marknad omfattande hela industriområdet. Likaså var samarbetsutskottet enigt om att ta upp fisk och fiskprodukter till undersökning och att dessa undersökningar borde igångsättas samtidigt med och bedrivas parallellt med undersökningarna av de resterande industriområdena. När det gäller lantbruksområdet var samarbetsutskottet av den uppfattningen att frågan om jordbruksprodukternas ställning inom det nordiska ekonomiska samarbetet kunde utredas först när motsvarande problem inom det västeuropeiska samarbetet hade ytterligare klarlagts.

Samarbetsutskottet var vid tidpunkten för rapportens avlämnande den 8 juli 1957 icke i stånd att lämna en uttömmande redogörelse för förhållandet mellan en nordisk marknad och ett västeuropeiskt frihandelsområde. I rapporten lämnades vissa preliminära synpunkter till frågans belysning i den utsträckning så var möjligt på dåvarande stadium av diskussionerna om det västeuropeiska frihandelsområdet. Samarbetsutskottet framhöll, att man hade för avsikt att i en tilläggsrapport upptaga de problem, som är förknippade med genomförandet av en nordisk marknad jämsides med frihandelsområdet, till ytterligare behandling.

För att förbereda Nordiska rådets behandling av frågan om det ekonomiska samarbetet i Norden på rådets sjätte session 1958 sammanträdde rådets ekonomiska utskott den 8—10 november 1957 i Hindås.

Det ekonomiska utskottet rekommenderade därvid att samarbetsutskottets då föreliggande rapport skulle kompletteras med en utredning avseende förhållandet mellan ett västeuropeiskt frihandelsområde och det nordiska ekonomiska samarbetet. Mot denna bakgrund skulle även de problem kunna klargöras som uppkommer i förbindelse med de 20 % av den internordiska handeln som samarbetsutskottets då föreliggande rapport icke omfattade.

I enlighet med denna rekommendation från Nordiska rådets ekonomiska

utskott beslöt de nordiska ekonomiska samarbetsministrarna att ge samarbetsutskottet i uppdrag att mot bakgrunden av förhandlingarna om ett västeuropeiskt frihandelsområde upptaga de

resterande varuområdena till förutsättningslösa undersökningar. Samarbetsutskottet har i här föreliggande tilläggsrapport redovisat resultaten av sina undersökningar.

I. Allmän del

A. Utvidgning av planen över den nordiska marknaden

1. *Bakgrunden för undersökningarna av resterande varuområden*

När nordiska ekonomiska samarbetsutskottet påbörjade sina utredningar i november 1954 hade de förhandlingar om ett västeuropeiskt frihandelsområde, som nu pågår, ännu ej aktualiserats. Detta skedde först sommaren 1956. I och med Danmarks, Norges och Sveriges inträde i förhandlingarna om ett västeuropeiskt frihandelsområde var det naturligt att de fortsatta undersökningarna om ett närmare ekonomiskt samarbete i Norden och en gemensam nordisk marknad från dessa tre länders sida skedde mot bakgrunden av de västeuropeiska förhandlingarna.

Samarbetsutskottet har förutsatt att ett västeuropeiskt frihandelsområde kommer att omfatta samtliga varuområden. Detta skulle bl. a. innebära att de i frihandelsområdet ingående länderna enligt planerna under en övergångsperiod av 12—15 år måste avveckla tullar och andra handelshinder mot övriga västeuropeiska länder för samtliga industriella områden, d. v. s. även för de varuområden, som icke ingår i den plan för en nordisk marknad för ca 80 % av den nordiska samhandeln, som framlades 1957. Det har ansetts vara en konsekvens härav att ta upp frågan om en nordisk marknad på de resterande varuområdena till förutsättningslösa undersökningar. Vid utredningarna har man på dansk, norsk och svensk sida

utgått från att ett västeuropeiskt frihandelsområde kommer till stånd med deltagande av respektive länder.

Finland deltagar icke i förhandlingarna om ett västeuropeiskt frihandelsområde. Deltagandet i utredningarna beträffande en nordisk marknad på det 20-procentiga varuområdet har därför från finsk sida kunnat ske endast med understrykande av det förutsättningslösa elementet i undersökningarna. De finska ställningstagandena till de gemensamma nordiska tullarna, avvecklingen av de kvantitativa restriktionerna och behovet av övergångsanordningar har sålunda på detta område skett med hänsynstagande endast till en nordisk marknad. När Finlands relation till det påtänkta frihandelsområdet klarlagts, förbehåller man sig på finsk sida att vid behov återkomma till de förslag rörande en nordisk marknad på det 20-procentiga varuområdet, som samarbetsutskottet framlagt i det följande.

2. *Huvudresultaten av utredningarna på olika varuområden*

De varuområden, som icke ingår i den tidigare framlagda planen för 80 % av den nordiska samhandeln, omfattar en rad industrivaror, jordbruksvaror och fiskprodukter. Industrivarorna utgöres av bl. a. vissa järn- och metallmanufakturvaror, textilvaror, läder och skor, keramiska varor, glas och glasvaror, trä- och korkvaror.

Tabell I. Nordisk samhandel 1955 för varuområdena inom 20 %-sektorn (milj. sv. kr.)

Varuområde	Import från de tre andra länderna 1955				Total sam- handel	I % av total sam- handel
	Dan- mark	Finland	Norge	Sverige		
<i>A. Industriområden</i>						
Järn- och metallmanufaktur; motorcyklar, cyklar m. m.	22,5	24,0	41,6	11,8	99,9	3,2
Garn, vävnader och färdiga textilvaror; konstgjorda och syntetiska textild fibrer; kläder, hattar och mössor m. m.	25,9	9,9	46,4	42,1	124,3	3,9
Läder och skor (inkl. gummiskor).	1,7	0,4	3,9	10,3	16,3	0,3
Keramiska varor, glas och glasvaror	7,3	0,4	4,7	6,6	19,0	0,6
Trämanufaktur.	1,7	1,2	11,2	2,7	6,8	0,2
Andra varor.	0,7	0,4	0	1,9	3,0	0,1
	59,8	36,3	97,8	75,4	269,3	8,3
<i>B. Fisk och fiskprodukter.</i>	16,1	4,2	3,3	54,2	77,8	2,5
<i>C. Jordbruksvaror m. m.</i>						
Jordbruksvaror och fodermedel (inkl. livsmedelsindustrins produkter)	12,8	57,7	33,2	107,9	211,6	6,7
Animaliska och vegetabiliska oljor och fettämnen.	21,1	18,4	5,4	16,4	61,3	1,9
	33,9	76,1	38,6	124,3	272,9	8,6
Summa	109,8	116,6	139,7	253,9	620,0	19,4

De berörda varuområdena, som sålunda tillsammans svarar för ca 20 % av den nordiska samhandeln, och de nordiska ländernas samhandel inom dessa olika områden 1955 framgår av tabell I.

I det följande lämnas en kortfattad redogörelse för huvudresultaten av utskottets diskussioner på de olika varuområdena. I avsnitt II: Varuområdena redogöres närmare för problemen inom respektive områden och för de slutsatser utskottet kommit till.

Industrivaror

Samarbetsutskottets plan för en nordisk marknad för industrivarorna inom 20 %-området består dels av förslag till

gemensamma tullsatser gentemot utomstående länder, dels av förslag till upphävande av tullar och andra handels hinder mellan de nordiska länderna för dessa varuområden. Planen har utformats på samma sätt som för de tidigare behandlade varuområdena.

De nu berörda varuområdena omfattar huvudsakligen högt förädlade varor, och konsumtionsvarorna intar en framträdande plats. Områdenas betydelse mätt i produktionsvärde och antal sysselsatta är väsentligt större än deras andel av den nordiska samhandeln.

Vid utarbetandet av de i bilaga I framlagda tullförslagen har man på dansk, norsk och svensk sida varit medveten om att dessa tullsatser kom-

mer att få en gradvis avtagande betydelse vid importen från de övriga västeuropeiska länderna efter upprättandet av ett väst-europeiskt frihandelsområde med dessa tre länder som deltagare.

Varuområdet *järn- och metallvaror samt transportmedel* omfattar en rad färdigvaror av järn och stål, verktyg och redskap, åtskilliga mer eller mindre bearbetade metallvaror, motorcyklar, cyklar och barnvagnar samt delar därtill. Det gäller här produkter från så gott som alla delar av den järn- och metallbearbetande industrin i Norden.

En del av de här behandlade varorna är föremål för export från ett eller flera av de nordiska länderna, men huvuddelen av produkterna utgöres av typiska hemmamarknadsvaror. Den inhemska marknadens begränsade omfång gör det nödvändigt för de berörda industrierna att upprätthålla en produktion på ett förhållandevis brett varufält, och specialiseringen är sålunda i många fall icke särskilt långt driven.

Samarbetsutskottet har vid utarbetandet av sina förslag till gemensamma tullsatser för detta varuområde tagit hänsyn till att det på många punkter föreligger ett nära samband med de järn- och metallprodukter, för vilka redan framlagts förslag till tullar i samarbetsutskottets huvudrapport. De nu föreslagna tullsatserna för järn- och metallvaror ligger i allmänhet på 8—10 %, i vissa fall dock 12 eller 15 %. För cyklar föreslås en tull av 15 % och för motorcyklar 10—15 %.

Den moderata gemensamma tullnivå, som man kommit fram till, är betydligt lägre än den gällande tullnivån i Finland och Norge för järn- och metallvaror. För att ge de berörda företagen tid till den nödvändiga anpassningen och undgå akuta produktions- och selsättningsmässiga svårigheter inom

detta viktiga varuområde, har utskottet funnit det nödvändigt att för de två ländernas räkning föreslå övergångsordningar innebärande en successiv nedsättning av de nu gällande tullsatserna för de viktigaste varorna. Utskottet har likaledes för vissa järn- och metallvaror föreslagit övergångsordningar i fråga om avvecklingen av de i Danmark gällande kvantitativa restriktionerna.

Textilindustrin har i samtliga nordiska länder betydande problem att brottas med. I viss mån står dessa problem i samband med de svårigheter, som generellt sett mött textilindustrin i Väst-europa under senare år, bland annat på grund av utvecklingen i de utomeuropeiska länderna och den därav förorsakade överskottskapaciteten i världen på textilområdet. En fortsatt ökning av produktionen i dessa länder kan komma att medföra ett ytterligare ökat tryck på den västeuropeiska marknaden och därmed skärpa konkurrensen för den nordiska textilindustrin från såväl de övriga västeuropeiska som de utomeuropeiska länderna. Man torde emellertid kunna räkna med att den fortgående realinkomstökningen i Väst-europa skall medföra en ökning av textilförbrukningen och därmed en viss balans mellan produktion och konsumtion.

Den nordiska textilindustrin har vissa handikapp i konkurrensen med övriga europeiska länder, bl. a. sammanhängande med att kostnadsläget i Norden ligger relativt högt. Trots dessa nackdelar har det varit möjligt att bygga upp en betydande textilindustri i de nordiska länderna. Enligt utskottets uppfattning finnes också goda förutsättningar för att upprätthålla och utveckla en nordisk textilindustri i en större marknad med de ökade möjligheter till en rationell produktion som kommer att

ges i en sådan marknad. Möjligheterna att vid behov effektivt kunna ingripa mot skadliga verkningar av dumping blir emellertid härvid av betydelse.

På textilområdet föreligger förhållanden betydande skillnader mellan tullarna på olika produkter i de fyra nordiska länderna. Uppgörandet av en gemensam tulltaxa förutsätter en icke otydlig jämkning uppåt eller nedåt av tullarna i de länder, där de för närvarande ligger lägst resp. högst. Samarbetsutskottet har uppgjort ett kompromissförslag till bastullar för garn, vävnader och konfektion, vilket förslag lagts till grund för tullarna på de enskilda positionerna. Bastullen utgör för garn 7 %, för vävnader 17 % och för konfektion 23 %. På dansk sida har man ansett att förslaget i sin helhet utgör en acceptabel balans mellan de olika synpunkterna angående tullnivåns höjd, medan man från de övriga ländernas sida uttalat, att kompromissförslaget i vissa avseenden bort ligga på en annan högre eller lägre nivå. Samarbetsutskottet har på grundval av förslaget till bastullar angivit de tullsats som skulle gälla för de olika positionerna. Avvikelse har därvid gjorts från bastullsatserna där detta ansetts motiverat med hänsyn till bearbetningsgrad, konkurrensförhållanden m. m. Utskottet föreslår med hänsyn bl. a. till nuvarande labila förhållanden på textilmarknaden att de gemensamma tullarna skall gälla blott 5 år. Före utgången av denna tidsperiod skall en omprövning av tullarna ske.

För anpassningen till de gemensamma tullarna föreslås övergångsanordningar för Finlands del för flertalet produkter och för Norges del väsentligen för konfektion. I fråga om avvecklingen av tullarna mellan de nordiska länderna föreslår utskottet övergångsanordningar för Finlands och Norges del beträffande vävnader och konfek-

tion samt vissa andra artiklar. För Finlands del har förbehåll gjorts för en successiv avveckling av gällande kvantitativa importrestriktioner.

Utskottet har vidare sökt bedöma hur frågor rörande dumping på textilområdet lämpligen kan behandlas i en gemensam nordisk marknad. Enligt utskottets uppfattning synes det naturligt att dumpingproblemen i största möjliga utsträckning behandlas på gemensam nordisk basis och att de olika ländernas åtgärder i dumpingfrågor i största möjliga utsträckning koordineras. Det föreligger därvid ett behov av variationsmöjligheter så att den mest effektiva åtgärden kan väljas med hänsyn till omständigheterna i det enskilda fallet.

Utskottets förslag upptager icke minimitullar men utskottet konstaterar, att minimitullar kan vara av stort värde som skydd mot skadlig lågprisimport. Utskottet har funnit det angeläget att frågan om minimitullarnas betydelse i olika lägen blir föremål för en ingående utredning och att frågan om användningen av minimitullar senare blir föremål för ställningstagande i den gemensamma marknadens organ. I avvaktan härpå bör under en övergångstid av 5 år de olika länderna ha rätt att bibehålla sina nuvarande minimitullar.

Skapandet av ett frihandelsområde i Västeuropa aktualiserar behovet av ett vidgat samarbete direkt mellan textilindustrierna i de nordiska länderna. Ett sådant samarbete bör avse bl. a. forskning och experimentverksamhet, men man bör även undersöka möjligheterna till ett sådant samarbete som syftar att åstadkomma en ökad specialisering och därmed ökad arbetsfördelning. Ett samarbete för att öka exporten dels inom den större europeiska marknaden, dels till tredje land kan vidare bli av stort värde.

Den nordiska läder- och skoindustrin är i det väsentliga inställd på avsättning inom hemlandet. Dock förekommer en viss export av läder, i synnerhet från Danmark och Sverige. Alla länderna har även en viss export av gummiskor.

På grund av de begränsade marknaderna har skoindustrin i Norden saknat möjligheter till tillräcklig specialisering, vilken — mot bakgrund av att branschen blivit alltmera modebetonad — är nödvändig för en framgångsrik konkurrens med icke-nordisk export. Genomförandet av en nordisk marknad skulle skapa möjligheter till större specialisering och längre produktionsserier.

Utskottet föreslår tullsatser på 10 % för läder, på 18 % för skor och på 10—18 % för lädervaror. För skor föreslås en anordning i fråga om minimiviktullar efter motsvarande riktlinjer som förutsättes för textilvaror.

Ett relativt stort antal övergångsanordningar har föreslagits på detta område, innebärande en gradvis sänkning och avveckling av existerande finska, norska och svenska tullar och en gradvis avveckling av kvantitativa importrestriktioner i Danmark.

Produktionen av *keramiska varor* och av *glas och glasvaror* är i samtliga nordiska länder väsentligen inriktad på hemmamarknaden, även om det i såväl Danmark som Finland och Sverige finns vissa större företag, som har utvecklat en betydande export på speciella områden.

Den danska, finska och norska industrin på detta område har ett förhållandevis starkt skydd mot utländsk konkurrens dels genom höga tullsatser och dels som en följd av importregleringen. I Sverige är tullskyddet mera moderat och importen är liberaliserad.

I flera av de västeuropeiska länderna

är glas-, porslins- och fajansindustrierna starkt utbyggda på basis av relativt stora hemmamarknader och man torde få räkna med att ett västeuropeiskt frihandelsområde kommer att föra med sig betydande anpassningsproblem för stora delar av den nordiska industrin på detta område.

Mot bakgrund av föreliggande konkurrensförhållanden har utskottet ansett sig böra föreslå en relativt hög gemensam tullnivå. För sanitetsporslin föreslås sålunda en tull av 15 %, för hushållsporslin och -fajans 18 %, för fönster- och spegelglas 15 %, för emballage- och belysningsglas 18 % och för hushållsglas 20 %. För genomförandet av dessa tullsatser har man i vissa fall tagit förbehåll om externa övergångsanordningar.

Utskottets undersökningar tyder på att ett omedelbart genomförande av en nordisk gemensam marknad på detta område skulle föra med sig åtskilliga omställningsproblem. Samtliga länder har därför för viktiga varor på detta område funnit sig böra ta förbehåll om övergångsanordningar för genomförandet av den inre tullfriheten eller för avvecklingen av gällande importrestriktioner. För Danmarks del gäller övergångsanordningarna importrestriktioner, för Finlands och Sveriges del tullsatserna, medan övergångsanordningarna för Norges del gäller både kvantitativa importrestriktioner och tullsatser. De norska övergångsanordningarna i fråga om tullarna avser en tid av 10 år, i övrigt har övergångsanordningarna en längd av 5 år.

Den nordiska *trämanufakturindustrin* synes enligt utskottets uppfattning vara konkurrenskraftig i förhållande till industrierna i icke-nordiska länder och utskottet har därför föreslagit relativt låga tullsatser, i regel 8—10 %. Kon-

kurrensförhållandena de nordiska länderna emellan gör det också enligt utskottets uppfattning möjligt att genomföra den nordiska gemensamma marknaden på detta område med ett fåtal övergångsanordningar.

I samarbetsutskottets tidigare framlagda plan för 80 % av den nordiska samhandeln ingick vissa varuområden för vilkas medtagande i en nordisk marknad speciella problem återstod att lösa. Detta gällde *bilar, choklad och konfektyrer* samt *tobaksvaror*.

Samarbetsutskottets fortsatta överväganden beträffande *bilområdet* har resulterat i att utskottet föreslår en gemensam tull för bilar på 12 % och för bildelar på 10 %. För Sverige, som är det enda landet i Norden, som har bilproduktion av större omfattning, har man föreslagit en övergångsanordning för avtrappningen av den nu gällande biltullen på 15 % ned till den gemensamma tullen. Vidare föreslås en övergångsanordning för bildelar som importeras till Danmark för sammansättningsindustrins räkning. När det gäller utvecklingen av de inre tullarna föreslås övergångsanordningar för Finlands del beträffande lastbilar och bussar samt chassier därtill och för Norges del för karosserier och förarhytter.

Automobilområdets omedelbara indragande i den nordiska marknaden har från dansk, finsk och norsk sida gjorts beroende av att det redan inledda produktionssamarbetet mellan de svenska bilfabrikerna och företag i de tre övriga länderna vid tidpunkten för den gemensamma marknadens införande fått en sådan omfattning eller är under sådan utveckling att det kan antas komma att väsentligt bidra till en minskning av de nämnda ländernas valutautgifter vid import av bilar.

För *choklad- och konfektyrindustrin* föreligger, såsom konstaterats i utskottets huvudrapport, betydande olikheter beträffande råvarukostnaderna länderna emellan. Dessa olikheter inverkar på ett avgörande sätt på industrins relativa konkurrensvillkor. För utjämning av prisförhållandena i fråga om de viktigaste råvarorna har utskottet föreslagit en råvarukostnadsutjämning för *choklad- och konfektyrindustrin* i princip baserad på världsmarknadspriserna. Detta kan enligt utskottets mening ske genom att industrin såvitt angår väsentliga råvaror får importera dessa utan tullar eller andra avgifter *eller* på annat sätt beredes tillgång till desamma till internationella eller världsmarknadspriser *eller* får bidrag i någon form, motsvarande råvarukostnadsfördyringen för den faktiska förbrukningen av ifrågavarande råvaror. Varje land bör härvid ha frihet att välja den metod, som det finner mest ändamålsenlig.

Utskottets tullförslag är 12 %. Finland har tagit förbehåll om en övergångsanordning på 5 år.

I fråga om *tobaksvaror* gäller särskilda förhållanden på grund av att varorna i samtliga länder är underkastade en hög beskattning, i Finland och Sverige högre för importerade varor än för inhemska. Utskottets förslag till tullar mot utomstående länder har utformats med hänsyn till det skydd, som nu gällande tullar eller skattediskriminering eller särskilda importbestämmelser innebär. Utskottet föreslår att tullar och andra handelshinder avskaffas mellan de nordiska länderna omedelbart den 1 januari 1962. Samtidigt borttages det i Sverige gällande importmonopolet.

Danmark har tagit förbehåll om övergångsanordning för anpassning till den föreslagna tullen på cigarrer och cigarrer.

Fisk och fiskprodukter

Samarbetsutskottet har vid sina överväganden rörande en gemensam nordisk marknad för fisk och fiskprodukter icke begränsat sig till att behandla handels hinder i form av tullar och importrestriktioner, utan har tillika övervägt och framlagt förslag rörande en rad andra förhållanden, som kommer att bli av betydelse för skapandet av en gemensam marknad på detta område. Samtidigt har man haft uppmärksamheten riktad på nödvändigheten av att genom upprätthållandet av vissa nationella marknadsreglerande anordningar säkerställa fiskarbefolkningens förtjänstmöjligheter.

Utskottets förslag har framlagts under förutsättning av att internationella avtalsförpliktelser icke är till hinder för att de nordiska länderna ger varandra de rättigheter som förslagen innebär.

Enligt utskottets förslag kommer tullar och kvantitativa restriktioner att avskaffas i den internordiska handeln med fisk och fiskprodukter, för en del varor efter en övergångstid av 5 år. Övergångsanordningarna för avvecklingen av tullarna hänför sig till största delen till fiskkonserver. Avvecklingen av Danmarks och Sveriges kvantitativa restriktioner skall ske genom att det varje år överföres fiskslag från den reglerade till den liberaliserade sektorn, så att importen från de övriga nordiska länderna efter 5 års förlopp kommer att vara helt fri. För Finlands del skall kvoterna ökas med fasta procentsatser varje år.

Den importavgift, som uttages i Sverige för färska och frysta filéer av vissa fiskslag, kommer att upphävas vid den gemensamma marknadens upprättande.

Med avseende på de gemensamma yttre tullsatserna föreslår utskottet en tull på 10 % för konserver av fisk, blötdjur och skaldjur och för vissa beredda

varor av fisk i mindre förpackningar. För färska, frysta, saltade och rökta varor föreslås tullfrihet.

Vissa av de nordiska länderna upprätthåller begränsningar av eller förbud mot utländska fiskebåtars ilandföring, omsättning eller transitering samt omlastning av fångster i sina hamnar och mot bunkring, proviantering och utförande av reparationer i dessa. Med hänsyn till att sådana begränsningar och förbud kan ha betydelse för de villkor under vilka de enskilda ländernas fiskare kommer att kunna konkurrera i en gemensam marknad föreslår utskottet att det gives fiskebåtar från de deltagande länderna rätt att bunkra, proviantera och företaga reparationer m. m. under samma villkor som de som gäller för landets egna fiskare. Det skall vidare råda frihet för omlastning av fångsterna för transport till hemlandet.

Transitering till hemlandet av fångster landade i ett annat nordiskt land skall icke möta hinder såframt de aktuella fiskslagen icke till följd av övergångsanordningar är underkastade importreglering i fiskebåtens hemland.

Det har vidare föreslagits att det i de nordiska länderna ges fri rätt för nordiska fiskebåtar att ilandföra sina fångster i alla nordiska hamnar såväl för försäljning som för omlastning eller transitering till tredje land. På dansk sida har man gjort förbehåll i fråga om ställningstagandet till detta förslag, som kunnat accepteras av de tre övriga länderna. För omlastning och transitering till tredje land har det emellertid från norsk sida varit en förutsättning att förslaget genomföres som en generell anordning för alla fyra länderna. På dansk sida är man emellertid beredd att även i fortsättningen tillåta direktlandning av fisk på basis av bilateralt avtalade kvoter. På svensk sida har man gjort avskaffandet av import-

restriktionerna gentemot Danmark beroende av att man kan uppnå en lösning av frågan om rätt till direktlandning, omlastning och transitering av direktlandad fisk till tredje land.

Samarbetsutskottet har diskuterat olika möjligheter till lösning av dessa problem och fortsätter sina överväganden härom.

Med hänsyn till de tidigare nämnda näringspolitiska förhållandena har utskottet funnit att gällande minimipris-system skall kunna upprätthållas och att de icke kan anses utgöra något hinder för genomförandet av en gemensam marknad för fisk. Det är dock en förutsättning för det fortsatta upprätthållandet av sådana eller liknande system, att de administreras på ett icke-diskriminerande sätt och att minimipriserna på bearbetad fisk fastställs på sådant sätt att de står i ett rimligt förhållande till priserna på råvaran.

Jordbruksvaror, olje- och fettprodukter m.m.

De nordiska ländernas inbördes samhandel med livsmedel (inkl. vegetabiliska och animaliska oljor och fettämnen) har under de senaste åren uppgått till ca 8 % av den totala samhandeln.

I överensstämmelse med de riktlinjer som uppdrogs vid Hindåsmötet har samarbetsutskottet igångsatt en undersökning av möjligheterna att mot bakgrund av de västeuropeiska samarbetssträvandena indraga samhandeln med jordbruksvaror i planerna för en gemensam nordisk marknad. I detta syfte har det under samarbetsutskottet tillsatts ett särskilt utskott av sakkunniga, i vilket även ingår representanter för de stora jordbruksorganisationerna i de fyra länderna.

Utskottets direktiv har följande lydelse:

»1) Utskottet skall mot bakgrunden

av förhandlingarna i OEEC om ett väst-europeiskt frihandelsområde och om en särskild överenskommelse i anslutning därtill rörande jordbruksprodukterna göra en genomgång av det varuområde som omfattas av Brysselnotenklaturens kapitel 1—24, bortsett från fisk och fiskprodukter samt andra varor som behandlas i andra tillsatta specialutskott, i syfte att klarlägga de problem som ett eventuellt indragande av dessa varor i en gemensam nordisk marknad kommer att medföra, härunder de relativa konkurrensförhållandena.

2) Utskottet skall för de varor och varugrupper som utskottet anser det möjligt att indraga i en gemensam nordisk marknad utarbeta konkreta förslag härtill omfattande bl. a. gemensamma nordiska tullsatser samt eventuellt erforderliga övergångsanordningar o. d. Utskottet skall även överväga andra möjligheter att öka samhandeln med jordbruksprodukter.

3) Utskottet skall vidare undersöka möjligheterna att främja de nordiska ländernas jordbruksintressen genom ett handelspolitiskt samarbete mellan myndigheterna och genom ett kommersiellt samarbete mellan jordbrukets organisationer ävensom genom ett vidgat samarbete på andra områden av betydelse för jordbrukets utveckling.»

Jordbruksvaror

Utskottet har på en rad sammanträden ingående diskuterat de i direktiven omnämnda problemen. Utskottet har emellertid till följd av de nordiska jordbruksproblemens nära sammanhang med jordbruksvarornas ställning i ett västeuropeiskt frihandelsområde, varom man vid den tidpunkt föreliggande tilläggsrapport avslutas ännu icke har några fasta hållpunkter, icke sett sig i stånd att avsluta sitt arbete samtidigt

med framläggandet av en rapport beträffande övriga varuområden.

Det västeuropeiska jordbruket arbetar i allmänhet under andra konkurrensmässiga förhållanden än industrin. För jordbruket gäller i de flesta länderna omfattande inre regleringar och skyddsanordningar som begränsar konkurrensen utifrån. Mot denna bakgrund har det visat sig särskilt svårt att få klarhet om vilka regler som kommer att läggas till grund för samhandeln med jordbruksvaror i förbindelse med utbyggnaden av det västeuropeiska ekonomiska samarbetet.

Jordbruksvarornas medtagande i en gemensam nordisk marknad erbjuder svårigheter av liknande art — även om de kanske är av mindre storleksordning.

I Finland, Norge och Sverige är produktionsomkostnaderna för en rad varor bl. a. på grund av de naturliga förutsättningarna högre än i Danmark, där jordbruket icke är föremål för subventioner eller liknande stödåtgärder. Huvuddelen av den danska jordbruksproduktionen exporteras till icke-nordiska länder och till priser, som är bestämmande för priserna vid försäljning på hemmamarknaden, vilka ligger betydligt under hemmamarknadspriserna i de övriga tre länderna.

För Danmark, som har en stor export av jordbruksvaror och som i samband med avtalen om en friare samhandel i Västeuropa måste öppna sin marknad för utländska industrivaror, är det helt avgörande att samtidigt uppnå en passande kompensation i form av ökade avsättningsmöjligheter för sin export av jordbruksvaror.

För medtagandet av jordbruksvarorna i en gemensam nordisk marknad torde det vara av stor betydelse, vilken ställning dessa varor får i de västeuropeiska överenskommelserna. Dessa över-

enskommelser kommer principiellt att gälla för samhandeln med jordbruksvaror mellan Danmark, Norge och Sverige, varför särskilda nordiska avtal om jordbruksvarorna måste utformas under hänsynstagande härtill. Den närmare utformningen av en nordisk jordbruksordning kommer att påverkas av de faktiska pris- och avsättningsförhållanden som kommer att gälla för jordbruksvarorna i Västeuropa.

Med hänsyn härtill har samarbetsutskottet anmodat det tillsatta specialutskottet att fortsätta sina undersökningar mot bakgrund av utvecklingen i förhandlingarna om frihandelsområdet och så snart som möjligt avlämna en slutlig rapport om sin verksamhet.

Olje- och fettprodukter

Specialutskottets undersökningar omfattar även olje- och fettprodukter av animaliskt eller vegetabiliskt ursprung. Att dessa produkter behandlas av jordbruksutskottet sammanhänger i första hand med att de oljeväxter, ur vilka vegetabiliska oljor och fettämnen utvinnes, i vissa av de nordiska länderna spelar en icke obetydlig roll i jordbrukets produktion. Samtidigt spelar de marina oljorna en viktig roll som råvara för fettförädlingsindustrin.

Det är samarbetsutskottets uppfattning att det inom en nordisk marknad icke bör ges något skydd till de industrier, som svarar för den industriella förädlingsprocessen på basis av vegetabiliska och animaliska fettråvaror. Om ett nordiskt land efter den nordiska marknadens ikraftträdande önskar skydda den inhemska produktionen av oljeväxter, bör därför skyddet utformas så att det gentemot de andra nordiska länderna varken direkt eller indirekt innebär något skydd för landets olje- och fettförädlingsindustri.

Från finsk sida önskar man under-

stryka att man genom ett dylikt principuttalande icke föregripit sitt ställningstagande vid de fortsatta förhandlingarna i jordbruksutskottet till i vilken utsträckning dessa varor skall medtagas i en nordisk marknad.

Andra varor

Av liknande skäl, som gäller i fråga om olje- och fettprodukter, har under specialutskottet i stor utsträckning lagts andra mer eller mindre industriellt be-

arbetade produkter, såsom t. ex. konserver. Samarbetsutskottet är, utan att vilja föregripa avgörandet i vilken utsträckning de berörda varorna skall medtagas i en nordisk marknad, av den principiella uppfattningen att det i en nordisk marknad icke bör ges den vidare industriella bearbetningen av jordbruksvarorna någon form av skydd, annat än under närmare avtalade övergångsperioder.

B. Ändringar och kompletteringar av tidigare framlagda förslag

1. Ändringar av gemensamma tullsatser

I samarbetsutskottets huvudrapport påpekades att den gemensamma tulltaxan för 80 % av samhandeln i stor utsträckning utformats innan frågan om ett västeuropeiskt frihandelsområde på allvar blivit aktuell. Denna del av den gemensamma tulltaxan är därför icke utarbetad speciellt med tanke på att den sedermera endast kommer att gälla import av varor från länder utom Väst-europa. Samarbetsutskottet kom, efter en preliminär bedömning, till den slutsatsen, att en genomgripande revision av tullförslagen icke torde bli nödvändig även om tullfrihet skulle genomföras mellan de västeuropeiska länderna.

Samarbetsutskottet är fortfarande av den uppfattningen, att genomförandet av ett västeuropeiskt frihandelsområde icke gör det nödvändigt att företa en allmän revision av tullförslagen på 80 %-området. Vissa speciella förhållanden har emellertid lett till, att vissa av tullförslagen inom 80 %-området reviderats.

Samarbetsutskottet har i samband med behandlingen av förslagen till tullsatser för färdigvaror av kork inom 20 %-området upptagit den överenskomna tullfriheten för nr 45.02 »Naturkork i block, plattor, skivor eller rem-sor» till förnyad prövning. Utskottet har härvid funnit sig böra ändra tidigare förslag till 10 % i enlighet med vad som föreslås för övriga varor av kork.

Eftersom det för närvarande föreligger planer på att påbörja framställning av titandioxid i Norden har samarbetsutskottet ändrat sitt förslag om tullfrihet för titandioxid till en tull av 10 %. Denna tullsats avses emellertid börja tillämpas först från den tidpunkt då i Norden igångsättes en produktion, som till väsentlig del tillgodoser det nordiska behovet av titandioxid.

I fråga om ett flertal varuområden gäller att vissa varor medtagits i 80 %-planen, medan andra närbesläktade produkter medtagits först i samband med undersökningarna av återstående 20 % av varuområdet. Samarbetsutskottet är medvetet om, att detta kan ha medfört, att koordineringen mellan de olika tullförslagen icke vid alla tillfällen blivit helt tillfredsställande. Samarbetsutskottet anser det önskvärt, att en genomgång företages av den samlade planen med syfte att justera tullsaterna för vissa positioner med utgångspunkt från sådana koordineringssynpunkter. Utskottet har emellertid funnit att en sådan genomgång synes kunna anstå, eftersom den i huvudsak kommer att vara av teknisk karaktär.

2. Ändringar av övergångsanordningar

I avsnitt E har samarbetsutskottet redogjort för de ändringar som i fråga om de externa övergångsanordningarna föreslagits i syfte att samordna avtrapp-

ningen inom frihandelsområdet och gentemot tredje land.

De enskilda länderna har även företagit en genomgång av de tidigare föreslagna övergångsanordningarna i syfte att begränsa dessa. Resultatet av denna genomgång framgår av bilaga II.

3. *Tulltekniska frågor*

I samarbetsutskottets huvudrapport framhålls att införandet av en gemensam nordisk marknad i form av en tullunion förutsätter icke endast en gemensam tulltaxa utan i stor utsträckning även enhetlighet i den övriga tullagstiftningen och de därmed sammanhängande administrativa bestämmelserna.

I rapporten påpekas att en sådan enhetlighet först och främst är nödvändig beträffande de bestämmelser som har direkt betydelse för beräkningen av tullen på införda varor, d. v. s. regler för bestämmandet av det värde eller den vikt, som skall läggas till grund för beräkningen av tullen på införda varor, samt bestämmelser, som ger möjlighet att erhålla befrielse från eller nedsättning av den i tulltaxan fastställda tullen. Även på andra områden anses det emellertid nödvändigt att tullagstiftningens bestämmelser är enhetliga. Detta gäller enligt rapporten för bestämmelserna om restitution av tull i vissa speciella fall, t. ex. vid exportproduktion och fartygsbyggnad.

För behandlingen av problemen i fråga om samordning av de tulladministrativa bestämmelserna samt för behandling av problem sammanhängande med utformningen av regler för fastställande av varors ursprung, fördelningen av tullintäkterna och det framtida samarbetet i frågor rörande varors tulltaxering och tullklarering tillsattes

i enlighet med samarbetsutskottets beslut ett särskilt nordiskt tullexpertutskott med representanter för tullstyrelserna i Danmark, Finland, Norge och Sverige.

Inom tullexpertutskottet har enighet uppnåtts om gemensamma nordiska bestämmelser för beräkning av varors tullpliktiga värde och för medgivande av tullfrihet eller tullnedsättning. Enighet har vidare uppnåtts om allmänna regler för medgivande av tullrestitution vid utförsel av varor från tullområdet och om bestämmelser om transitering. Bestämmelserna har utformats som utkast till artiklar i ett avtal om gemensamma nordiska tulladministrativa bestämmelser m. m.

Till grund för utformningen av bestämmelserna om det värde, som skall användas vid beräkningen av tullen för införda värdetullbelagda varor, har lagts den s. k. Bryssel-definitionen. Som grundval för värdebestämningen skall sålunda användas varornas normalpris, varmed förstås det pris som varorna skulle betinga vid försäljning i öppna marknaden mellan av varandra oberoende säljare och köpare vid den tidpunkt tullen skall erläggas. Vid fastställandet av normalpriset förutsättes att varorna levereras till köparen på införselorten. Tullvärdet för införda varor blir således i regel varornas cifvärde.

I fråga om bestämmelserna om tullfrihet eller tullnedsättning har gemensamma bestämmelser utformats endast på områden som är av egentlig affärsmässig karaktär. Bestämmelser har sålunda utarbetats beträffande tullfri införsel av bl. a. emballage, godsbehållare, lastpallar, varuprov, proviant och förnödenheter som medföres av fartyg och luftfartyg vid ankomst från orter utanför det nordiska tullområdet, varor som införes för tillfällig användning vid

teaterföreställningar, varor som införes för utställningsändamål, avprovning, demonstration, reparation m.m. samt beträffande tullnedsättning för varor som återinföres efter reparation eller bearbetning i utlandet. Bestämmelser har däremot icke utarbetats beträffande t. ex. flyttsaker, resgods, arvegods, hemgift och bröllopsgåvor.

Ett utkast har utformats till en artikel om tullfrihet för varuslag, som är hänförliga till kapitel 28 och 29 (kemiska föreningar) och kapitel 84 (icke elektriska maskiner), i de fall varor av ifrågavarande slag icke tillverkas eller endast tillverkas i ringa omfattning i det nordiska tullområdet.

I fråga om bestämmelserna angående tullrestitution har enighet uppnåtts om bestämmelser beträffande vid vilka tillfällen tullrestitution skall kunna medges för material m.m. som använts för tillverkning, bearbetning eller förpackning av exportvaror, för varor som återutföres i samband med en vanlig handelsförsäljning och för varor som återutföres med anledning av att de icke levererats i kontraktsevenligt skick eller levererats av misstag e. d. Utskottet har ännu icke färdigbehandlat frågan om tullrestitution vid byggnad av fartyg och luftfartyg.

Enighet har slutligen uppnåtts om att varor skall kunna transutförsändas i oförtullat skick genom ett eller flera nordiska länder eller från platser i ett nordiskt land till platser i ett annat nordiskt land.

Övervägandena om de här behandlade tulltekniska frågorna fortsattes i syfte att säkerställa att den nödvändiga tulladministrativa grundvalen för igångsättandet av en gemensam nordisk marknad skall kunna åstadkommas med relativt kort varsel.

4. Statistiskt samarbete

Samarbetsutskottet framlade i sin huvudrapport förslag till en gemensam nordisk utrikeshandelsstatistisk varuförteckning samt till gemensamma regler i fråga om utrikeshandelsstatistikens omfattning, avgränsning, värde- och kvantitetsangivelse samt publicering. Varuförteckningen och de gemensamma reglerna utgör nödvändiga grundvalar för jämförbara uppgifter i de fyra ländernas utrikeshandelsstatistik. Tillgången till en sålunda uppbyggd enhetlig utrikeshandelsstatistik kommer att ha särskild betydelse efter genomförandet av en gemensam nordisk marknad.

Det ekonomiska samarbetet i den nordiska marknaden kommer ävenledes att ställa ökade krav på jämförbarhet och koordinering i fråga om annan näringsstatistik, såsom produktions-, lager- och förbrukningsstatistik. En förutsättning för att på ett tillfredsställande sätt kunna bedöma verkningarna av marknadens införande och behovet av gemensamma åtgärder är att det skapas ett enhetligt system för all näringsstatistik.

I de nordiska länderna erfordras sålunda för att säkra jämförbarheten och koordineringen av näringsstatistiken enhetligt uppbyggda varunomenklaturer och dessutom likformiga åtgärder vid lösandet av andra grundläggande statistiska problem. Hit hör gemensamma regler angående kvantitets- och värdeangivelse, rapporteringsenheter, industriella näringsgrupperingar m. m.

Samarbetsutskottet har vid det fortsatta utredningsarbetet hittills huvudsakligen ägnat uppmärksamheten åt nomenklaturfrågorna och har i bilaga III framlagt förslag till en för all näringsstatistik gemensam varuförteckning.

Den sålunda utarbetade varuförteckningen utgör en för utrikeshandels-

produktions-, lager-, förbruknings- och annan näringsstatistik, t. ex. transportstatistik, avsedd gemensam varunomenklatur på nordiskt plan. I varuförteckningen, som uppställts enligt Brysselnomenklaturens systematik, har under varje Brysselposition iakttagits dels de varuuppdelningar som erfordras för användningen av SITC såsom klassificeringssystem, dels de varuuppdelningar som finnes i den nordiska tulltaxan, dels ock andra varuuppdelningar av gemensamt nordiskt intresse.

Med avseende på samarbetsutskottets övriga förslag på statistikens område hänvisas till bilaga III.

De förslag till utvidgning av samarbetet på statistikens område, som samarbetsutskottet här framlagt, föranleder viss omarbetning av artikel XX i tidigare framlagt förslag till konvention om nordiskt ekonomiskt samarbete. Denna artikel föreslås få följande ändrade lydelse:

»De avtalsslutande parterna skola

a) vid framställning av näringsstatistik, i enlighet med ett samtidigt härmed träffat avtal använda

dels en gemensam näringsstatistisk varuförteckning,

dels gemensamma regler för statistikens omfattning, avgränsning, länderredovisning, värde- och kvantitetsangivelse och publicering samt i de övriga avseenden detta visar sig nödvändigt,

b) även i övrigt verka för ökad jämförbarhet och koordinering av näringsstatistiken.»

Det i konventionens artikel omnämnda avtalet föreslås få den lydelse som framgår av bilaga A. Vissa av de i avtalet angivna bilagorna har ännu icke utarbetats. Förslag har framlagts om att arbetet härmed må fortsätta inom samarbetsutskottet eller inom annat gemensamt nordiskt organ.

C. Översikt av den samlade planen för en gemensam nordisk marknad

Samarbetsutskottets utredningsarbete har skett med utgångspunkt från de riktlinjer, som utformades vid det nordiska statsrådsmötet på Harpsund hösten 1954. I enlighet härmed inriktade sig samarbetsutskottet i första hand på att utarbeta en plan för en nordisk marknad för varuområden, som ur expansionssynpunkt måste anses särskilt betydelsefulla. Därutöver hade man i det stora hela uppmärksamheten inriktad på varuområden, där omställnings-svårigheterna inom näringslivet kunde antagas bli av minst omfattning. Varuområdet har under utredningarnas gång successivt utvidgats med hänsyn till bl. a. det tullmässiga och ekonomiska sambandet mellan en rad varuområden. Samarbetsutskottet har också eftersträvat att med hänsyn till den nordiska marknadens förenlighet med internationella förpliktelser kunna framlägga en plan för en nordisk marknad för ett så omfattande varuområde som möjligt. I sin presentation av planen för 80 % av den nordiska samhandeln ansåg sig samarbetsutskottet kunna konstatera, att denna plan fått en sådan varumässig omfattning, att den så nära överensstämde med GATT:s villkor för en tullunion, att den kunde förväntas bli godkänd.

I och med att samtliga varuområden medtagits i den av samarbetsutskottet härmed framlagda planen för en nor-

disk marknad har den tidigare presenterade planen utvidgats med ett antal varuområden där skyddet i de nordiska länderna mot konkurrensen från utomstående länder varit störst. I stor utsträckning har denna utvidgning av marknadsplanen berört mer eller mindre typiska hemmamarknadsnäringar. Skillnaderna mellan det gränsskydd som dessa olika varuområden åtnjutit i de olika länderna är åtskilligt större än vad som är fallet bland de varuområden som ingår i planen för det 80-procentiga varuområdet. Som en konsekvens härav har det också ansetts skäligt att i större utsträckning medgiva övergångsanordningar för att möta de förändrade konkurrensförhållandena än som skedde på de tidigare behandlade varuområdena. Den olika karaktären hos varuområdena och de till följd härav i viss mån skiljaktiga resultat med avseende på tullnivåer, förekomst av övergångsanordningar etc., som utredningarna lett till på de olika varuområdena, har ansetts motivera den sammanfattande översikt som i det följande gjorts av planen för en nordisk marknad i dess helhet.

Det framlagda förslaget till en nordisk marknad är att betrakta som en enhet. De olika delarna av förslaget har ett inbördes sammanhang och kan sålunda inte bedömas isolerade från varandra.

1. Den nordiska tulltaxan

I likhet med förhållandet vid utarbetandet av planen för 80 %-området har samarbetsutskottet vid fastställandet av förslagen till tullsatser för olika varor inom 20 %-området tagit hänsyn till en rad faktorer, bl. a. varornas bearbetningsgrad, storleken av tullen för ingående råvaror, den nordiska produktionens omfattning och struktur, den utländska konkurrensens omfattning och styrka etc. Förslaget till tulltaxa för 20 %-området innehåller i likhet med förslaget för 80 %-området ej heller några fiskala tullar. I sådana fall då de gällande nordiska tulltaxorna innehåller finanstullar, har i regel tullfrihet föreslagits. Möjlighet finns i sådana fall för de enskilda länderna att pålägga ifrågavarande varor interna avgifter i den mån så anses lämpligt ur beskattningssynpunkt.

Enligt de beräkningar, som gjordes beträffande de föreslagna gemensamma tullarnas genomsnittliga nivå med avseende på det 80 %-iga varuområdet, skulle de föreslagna tullarna ge en i jämförelse med de per den 1 maj 1957 gällande tullarna oförändrad importincidens av 3,7 %. Beräkningen byggde på de nordiska ländernas import av den gemensamma marknadens varor från icke-nordiska länder 1955 och den tulluppbörd som skulle erhållits för denna import med användande av gällande och föreslagna tullsatser.

Samma metodik för beräkning av tullnivån har tillämpats på hela den nu framlagda planen för en nordisk marknad. Livsmedelsområdet har icke medtagits i dessa beräkningar. Anledningen härtill är att för de väsentligaste delarna av livsmedelsområdet tullarna icke ger något riktigt mått på den inhemska produktionens skydd, vilket i första hand lämnas genom andra medel inom

ramen för regleringarna på jordbrukets och fiskets område.

De utförda beräkningarna, som sålunda omfattar hela den industriella produktionen med undantag av livsmedelsindustrin, har givit de resultat som presenteras i tab. II.

Tabell II. Beräknad tulluppbörd för importen 1955 från icke-nordiska länder av den gemensamma marknadens industriprodukter (exkl. livsmedelsindustrins produkter)

	På grundval av de den 1/5 1957 gällande tullsatserna		På grundval av de föreslagna tullsatserna	
	Milj. sv. kr.	% av värdet	Milj. sv. kr.	% av värdet
Danmark....	120	3,0	220	5,6
Finland.....	272	12,1	150	6,7
Norge.....	230	6,2	178	4,8
Sverige.....	451	5,8	503	6,4
Totalt	1 073	6,1	1 051	5,9

Av tabellen framgår att tulluppbörden på det berörda varuområdet på 1955 års import skulle minska från 1 073 milj. kr. med användande av nu gällande tullar till 1 051 milj. kr. om man tillämpar de föreslagna gemensamma nordiska tullarna. Den genomsnittliga tullincidensen skulle minska från 6,1 % till 5,9.

Såsom framhölls i samarbetsutskottets tidigare rapport blir en tullnivåberäkning där de olika tullsatserna vägts med importen ej rättvisande, eftersom importens sammansättning påverkas av strukturen hos det tullskydd som man avser att beräkna. Höga tullsatser kan fullständigt hindra importen och sådana tullsatser kommer sålunda inte alls att påverka den beräknade tullnivån. Den beräknade tullnivån blir sålunda för låg.

Detta gäller i hög grad den beräkning, som här gjorts av den nuvarande tullnivån. Vissa av de nuvarande tullsatserna i de nordiska länderna kan betecknas som prohibitiva. Som exempel på mycket höga tullsatser kan nämnas, att viktutullarna i Finland för vissa typer hushålls- och belysningsglas motsvarar en incidens av ca 100 % och för konfektion av över 50 % samt i Norge på glas- och skoområdet av ca 45 %. Dessa mycket höga och till stor del prohibitiva tullsatser försvinner vid ikraftträdandet av planen för en nordisk marknad.

Till detta kommer att i Finland den före 1 oktober 1957 gällande 100-procentiga importregleringen för vissa varor medförde ingen eller helt obetydlig import. 1955 års importsiffror återspeglar sålunda inte det nuvarande läget för den finska importen. F. n. är endast cirka 18 % av den finska importen från OEEC-länderna kvantitativt reglerad.

I och för sig skulle det vara önskvärt att man kunde beräkna tullnivån på annan grundval än importen, t. ex. produktionen eller konsumtionen. På grund av de svårigheter som är förenade med sådana beräkningar har emellertid samarbetsutskottet tvingats nöja sig med den metodik som använts ovan och som — trots sina brister — oftast kommer till användning vid tullnivåberäkningar, nämligen en vägning med importen.

Till ytterligare belysning av den gemensamma nordiska tullnivån lämnas i det följande en sammanfattande kommentar till tullnivån på råvaror, halvfabrikat och färdigvaror.

Råvaror

På så gott som hela råvaruområdet föreslås tullfrihet. För vissa råvaror föreslås emellertid tull, såsom för vissa organiska kemiska produkter (5—

12 %), de flesta organiska produkter (12 %), för vissa färgämnen och basplaster (10 %) och för rayon- och syntettull 7 %.

Halvfabrikat

De tullsatser, som föreslagits för halvfabrikat är tämligen varierande. För halvfabrikat av plast föreslås en tull av 15 % och för läder och beredda pälsskinn en tull av 10 %. Halvfabrikat av trä föreslås få gemensamma nordiska tullsatser på 3—9 %. På textilområdet föreslås i allmänhet för garn 7 % och för vävnader 17 %. För rayon-silkegarn föreslås en tull av 20 % och för vävnader därav 22,5 %. För halvfabrikaten inom glasområdet föreslås tullar på 15 %. Valsade och dragna produkter av järn och stål föreslås få tullsatser på 6—8 % och motsvarande halvfabrikat av andra oädla metaller tullar på 2—5 %.

Färdigvaror

De föreslagna gemensamma nordiska tullarna för färdigprodukter varierar avsevärt. Tullsatserna för färdigprodukter håller sig i allmänhet kring 8—12 %. För vissa områden, t. ex. textil, skor och glas, ligger emellertid tullarna på en högre nivå.

Inom det kemisk-tekniska varuområdet håller sig de föreslagna tullsatserna i regel omkring 10—12 %. Läkemedel föreslås bli tullfria medan för färdigvaror av plast den nordiska tullsatsen föreslås bli 15 %, dock med undantag för vissa varor där lägre tull föreslagits.

Trävaruområdet (byggnadssnickerier, emballage, verktyg etc.) föreslås få tullar varierande mellan 0 och 10 %.

På pappersområdet föreslås i regel 5 % tull på papper och papp, 8—10 % på arbeten av papper och papp, dock med tullfrihet för tidningspapper och tryckalster.

Bland lädervarorna har reseffekter och handskar föreslagits få en tull av 18 % medan övriga lädervaror åsatts tullar varierande mellan 10 och 15 %. För skor föreslås en tull av 18 %.

På textilområdet föreslås i allmänhet för trikåvaror 18—23 % och för kläder 23—25 %.

Tullen för sanitetsporslin föreslås till 15 % och för hushållsartiklar av porslin till 18 %.

På glasområdet har samarbetsutskottet föreslagit en tull av 18 % för emballageglas och belysningsglas medan hushållsglas föreslås få en tull av 20 %.

För järn- och metallmanufaktur, verktyg etc. föreslås i allmänhet en tull av 8 eller 10 %.

Maskiner och maskindelar föreslås i allmänhet få en tull av 10 %. Cyklar föreslås få 15 % tull medan för motorcyklar av olika typer föreslagits 10 och 15 %.

På bilområdet föreslås en tull av 12 % för färdiga bilar och 10 % för bildelar.

Fartyg föreslås bli tullfria, dock med undantag för lustfartyg, för vilka en tull på 10 % föreslås.

Såsom framgår av ovanstående redogörelse för de tullar som föreslagits på olika färdigvaruområden uppgår dessa till 20 % eller däröver endast för hushållsglas och på delar av textilområdet. Undantages textil-, läder- och sko- samt glas- och porslinsområdena håller sig tullsatserna i allmänhet omkring 10 % eller därunder och tullsatser överstigande 12 % är sällsynta. För hela det industriella varuområdet torde man därför kunna karakterisera förslaget till gemensam nordisk tulltaxa som en tulltaxa med i allmänhet låga eller moderata tullsatser.

Livsmedelsområdet ingår som ovan nämnts inte i de beräkningar av den

genomsnittliga tullnivån som redovisats i det föregående. På detta område har samarbetsutskottet endast i viss utsträckning framlagt konkreta förslag till gemensamma tullar mot utomstående länder.

Beträffande fiskområdet har föreslagits tullfrihet för hela området med undantag av konserver. För fiskkonserver har föreslagits en tull av 10 %, vilket motsvarar den nuvarande genomsnittliga incidensen för de fyra länderna.

Med avseende på konfektyrområdet har samarbetsutskottet föreslagit en tull på 12 %. I genomsnitt för hela området utgör nuvarande importincidens 13 %.

När det gäller tobaksvaror föreslås viktullar med en nivå ungefär motsvarande det nuvarande genomsnittliga skyddet om hänsyn toges till de i de nordiska länderna gällande tullsatserna eller däremot svarande skattediskriminering och speciella importbestämmelser.

Med avseende på detaljerade uppgifter om de föreslagna gemensamma tullsatserna hänvisas till redogörelserna beträffande undersökningarna på de olika varuområdena samt bilaga I.

2. Övergångsanordningar

Samarbetsutskottet har utgått från att införandet av den gemensamma tulltaxan mot utomstående länder och avlägsnandet av tullarna och de kvantitativa restriktionerna mellan de nordiska länderna som regel skall ske omedelbart och i full utsträckning från den tidpunkt då konventionen för den gemensamma nordiska marknaden träder i kraft. Önskvärdheten av en smidig anpassning för näringslivet till de friare konkurrensförhållandena på den gemensamma nordiska marknaden nödvändiggör emellertid i viss utsträckning att de olika länderna för särskilt kän-

liga varuområden får rätt att först efter en viss tidsperiod avlägsna de inbördes handelshindren och införa den gemensamma tulltaxan. Det är å andra sidan ytterst angeläget att sådana övergångsanordningar begränsas till ett minimum. De nödvändiga övergångsanordningarna bör dessutom på förhand preciseras för att på så sätt ge planen för den nordiska marknaden nödvändig fasthet. Genom att på förhand fastställa anpassningsperiodens längd underlättar man företagens egen planläggning och därav föranledda åtgärder. Särskilt mot bakgrunden av de fyra ländernas internationella förpliktelser, bl. a. gentemot GATT, är det av vikt att övergångsperioderna blir så få och så korta som möjligt.

Det är ganska naturligt att behovet av övergångsanordningar är störst på de varuområden, där skillnaderna i tullnivåer mellan de olika länderna är särskilt stora, och där något av länderna anser att näringslivet i det egna landet kommer att få svårt att hävda sig i en gemensam marknad. Med de riktlinjer samarbetsutskottet haft som utgångspunkt för sina undersökningar är det naturligt att övergångsanordningar blivit relativt sett vanligare på de senast undersökta varorna inom 20 %-området än inom 80 %-området.

Frågan om möjligheterna att förkorta övergångsperioderna bör tas upp till prövning mot bakgrunden av utvecklingen efter nordiska marknadens ikraftträdande. När det gäller läder-, sko-, glas- och porslinsområdena bör en omprövning av de föreslagna övergångsanordningarna ske före marknadens ikraftträdande.

Externa övergångsanordningar

De externa övergångsanordningarna innebär att något eller några av länderna på vissa preciserade varuområden,

där stora omställningssvårigheter förutses, lämnats möjlighet till en successiv anpassning av nuvarande tullar mot utomstående länder till de gemensamma nordiska tullarna. I allmänhet gäller det en reduktion av nu gällande högre tullar till en lägre gemensam tullnivå. I vissa enstaka fall avser övergångsanordningarna emellertid en successiv höjning av nu gällande tullar till de gemensamma tullsatserna. Detta är fallet med vissa danska och finska övergångsanordningar för kemiska produkter och på järn- och stålområdet samt för Danmark beträffande rayonsilkegarn och för Sverige beträffande textilkonfektion.

De externa övergångsanordningarna är särskilt koncentrerade till läder- och sko-, textil-, glas- och porslins- samt metallmanufaktur- och maskinområdena, där Finland och Norge förbehållit sig rätten att få successivt anpassa sina tullar till den föreslagna gemensamma tullnivån.

Ett försök har gjorts att beräkna den andel av industriproduktionen i de nordiska länderna som beröres av de föreslagna externa övergångsanordningarna. Enligt dessa beräkningar kommer ett varuområde som motsvarar ca 10 % av den totala industriproduktionen i de nordiska länderna att först successivt anpassas till den nordiska marknadens gemensamma yttre tullnivå. Beräkningarna bygger i viss mån på ett uppskattat siffermaterial varför den angivna procentsatsen får bedömas med försiktighet.

Interna övergångsanordningar

De interna övergångsanordningarna består i ett gradvis avskaffande av dels tullsatser, dels kvantitativa restriktioner mellan de nordiska länderna. Övergångsperiodernas längd utgör i allmänhet 5 år, i vissa fall upp till 10 år.

För tullarna är övergångsanordningarna i regel så utformade att importen från de andra nordiska länderna vid övergångsperiodens början belägges med en lägre tull än importen från icke-nordiska länder.

Övergångsanordningarna för avskaffande av de interna tullarna är i stor utsträckning koncentrerade till samma varuområden som de externa övergångsanordningarna och avser i första hand en avtrappning av vissa finska och norska tullsatser.

Det varuområde, som beröres av interna övergångsanordningar för tullar, svarar för ca 11 % av den totala industriproduktionen i de nordiska länderna. Här bör erinras om den reservation beträffande grundmaterialets tillförlitlighet som gjorts ovan.

Även de *kvantitativa restriktionerna* förutsättes i princip bli avskaffade mellan de nordiska länderna omedelbart vid ikraftträdandet av den nordiska marknaden.

Under det senaste året har en avsevärd liberalisering av importen skett i Finland. Efter den finska markens devalvering den 15 september 1957 genomfördes sålunda en vittgående liberalisering i form av automatisk licensgivning och i december 1957 förordnades om licenstagets upphörande för importen av de liberaliserade varorna. Samtidigt automatiserades licensgivningen av en del av dollarimporten samt av importen från länder med bilaterala avtal med Finland. Den licensfria importen, som tillämpas på länder som befriat den finska exporten från kvantitativa restriktioner och inneslutit Finland i sina valutors inbördes konvertibilitet, har senare ytterligare utökats och uppgår numera på 1954 års basis till 82 %.

Den andel av den totala importen 1955, som den 1 juli 1958 var import-

reglerad i de fyra länderna, framgår av tab. III.

Tabell III. De importreglerade varornas procentuella andel av importen år 1955 från de tre andra länderna av gemensamma marknadens industriprodukter (exkl. livsmedelsindustrins produkter och fartyg)

Danmark.....	14,6
Finland.....	23,8
Norge.....	9,2
Sverige.....	0,3

Övergångsanordningar för avskaffandet av de kvantitativa importrestriktionerna mellan de nordiska länderna avser främst vissa danska och finska restriktioner. De danska övergångsanordningarna berör i första hand pappersområdet, läder och skor samt glas och porslin. De finska övergångsanordningarna avser vissa varor på textilområdet. Avskaffandet av restriktionerna föreslås ske successivt under övergångsperioden, vars längd i så gott som samtliga fall är 5 år.

Det varuområde, som beröres av övergångsanordningar för kvantitativa importrestriktioner, svarar för ca 3 % av den totala industriproduktionen i de nordiska länderna.

3. Undantagsbestämmelser

De övergångsanordningar, som samarbetsutskottet föreslagit på vissa preciserade varuområden, har till syfte att skapa garantier för att införandet av den nordiska marknaden icke skall medföra några allvarigare anpassningsproblem. Det har därför icke ansetts erforderligt med någon särskild undantagsbestämmelse, som skulle ge ett nordiskt land möjlighet att temporärt återinföra tullar eller kvantitativa restriktioner för att skydda en bransch, som hotas eller redan lider av allvarliga

svårigheter på grund av konkurrens från de övriga nordiska länderna. Utskottet är emellertid medvetet om att ett genomförande av en nordisk marknad på åtskilliga industriområden inom det 20-procentiga varuområde, som senast varit föremål för utredning, inom alla nordiska länder kommer att aktualisera betydande problem. Vid sin avvägning av tullar, övergångsbestämmelser m. m. har utskottet sökt i största möjliga utsträckning beakta dessa. Det synes emellertid utskottet naturligt att därest allvarliga sysselsättningsproblem eller sociala problem i övrigt, som ej nu kan överblickas, skulle uppkomma, frågan om bemästrandet av dessa blir föremål för överläggningar inom ministerrådet.

4. *Valutamässigt samarbete*

I sin föregående rapport uttalade samarbetsutskottet, att de påfrestningar på ett nordiskt lands betalningsbalans, som kan uppstå efter den gemensamma marknadens upprättande, i första hand bör mötas med ekonomisk-politiska åtgärder av ifrågavarande land. Utskottet pekade emellertid vidare på möjligheten av kortfristiga centralbankskrediter mellan de nordiska länderna, vilka även kunde bidra till att onödiggöra tillgripande av importrestriktioner.

Den nu föreslagna utvidgningen av den gemensamma marknadens varumässiga omfattning torde öka sannolikheten av vissa förskjutningar i de deltagande ländernas utrikeshandel efter marknadens införande. Viss import från ett utomnordiskt land kan t. ex. komma att ersättas med import från ett nor-

diskt land. Såsom redan i samarbetsutskottets huvudrapport framhölls, måste givetvis en dylik ökning av importen från Norden finansieras av det importerande landet.

Varuområdets utvidgning skulle även kunna medföra ökade påfrestningar på ett nordiskt lands globala betalningsbalans. Mot denna bakgrund har förslag framlagts om vissa automatiskt verkande regler för ovannämnda kreditgivning. Det har dock konstaterats, att ett dylikt system skulle vara förenat med vissa komplikationer, bl. a. beroende på svårigheten att i förväg utforma detaljerade regler, som automatiskt täcker uppkommande situationer.

Samarbetsutskottet konstaterar, att viss kortfristig kreditgivning inom Norden skulle vara ägnad att underlätta den nordiska marknadens upprättande. Ju större säkerhet som kan erhållas för att sådan kreditgivning i vissa lägen kommer att stå till buds, desto lättare kan vissa länder finna det att avveckla sina handelshinder inom den gemensamma marknaden och att ej återinföra dem i fall av betalningsbalanssvårigheter.

Samarbetsutskottet har ej haft tillfälle att närmare behandla hithörande spörsmål och är därför ej i stånd att framlägga något förslag. Med hänsyn till frågans natur och betydelse föreslår utskottet, i anslutning till vad som i dess huvudrapport anförts rörande kortfristiga centralbankskrediter, att beslut fattas om upptagande av förhandlingar i avsikt att före den gemensamma marknadens ikraftträdande fastställa förutläggningarna och formerna för dylik kreditgivning.

D. En gemensam nordisk marknad och de västeuropeiska integrationssträvandena

I samarbetsutskottets huvudrapport lämnade utskottet en preliminär analys av förhållandet mellan en gemensam nordisk marknad och ett västeuropeiskt frihandelsområde. Samarbetsutskottet hade hoppats att i föreliggande tilläggsrapport kunna lämna en ingående analys och bedömning av förhållandet mellan de två marknadsplanerna i enlighet med rekommendationen vid Nordiska rådets ekonomiska utskotts sammanträde i Hindås i november 1957. Förhandlingarna om frihandelsområdet har emellertid ännu icke gjort det möjligt att ge en sådan kompletterande analys och bedömning.

Under förhandlingarna har det konstaterats övervägande enighet om att man bör söka upprätta ett frihandelsområde — eller med en annan föreslagna beteckning: en europeisk ekonomisk associering. Det råder vidare i stort sett enighet om flera viktiga frågor i samband därmed, såsom beträffande det tekniska tillvägagångssättet vid avvecklingen av tullar och kvantitativa handelsrestriktioner.

Ett beslut om upprättandet av ett frihandelsområde torde emellertid i hög grad komma att avhänga av om det kommer att visa sig möjligt att uppnå enighet om en rad olösta problem. Bland de viktigaste av de problem, beträffande vilka principiell enighet ännu icke nåtts, kan nämnas ursprungsfrågan och frågan om jordbruksvarornas och fiskprodukternas ställning.

Ursprungsfrågan berör de krav i fråga om varornas nationella ursprung, som skall vara uppfyllda för att medge fri cirkulation inom frihandelsområdet. Frågan avser särskilt vilka åtgärder som skall tillåtas för att hindra eller avhjälpa den snedvridning av handel och produktion, som vissa av de deltagande länderna befarar kommer att uppkomma som följd av olikheter i medlemsländernas yttre tullsatser och deras handelspolitik i övrigt.

Varken för jordbruksvaror eller för fisk och fiskprodukter föreligger det ännu någon allmänt accepterad grundval för lösning.

Härtill kommer att det för bl. a. träförädlingsprodukter och vissa metaller framförts förslag från vissa av de i förhandlingarna deltagande länderna om särskilda bestämmelser om intern konkurrensreglering, som skulle kunna utesluta ett effektivt medtagande av dessa varor i frihandelsområdet.

Enighet har ej heller uppnåtts beträffande andra viktiga problem, såsom i fråga om en viss harmonisering eller samordning inom den ekonomiska och sociala politikens område, reglerna beträffande konkurrensbegränsande åtgärder, betalningsproblemen, de gemensamma institutionernas befogenheter och de ekonomiskt mindre utvecklade ländernas ställning.

Det senaste mötet med den ministerkommitté, som svarar för förhandlingarna om ett västeuropeiskt frihandels-

område, ägde rum den 24—25 juli 1958. Utan att man därvid nådde fram till några definitiva beslut fann man vid en behandling av några väsentliga spörsmål inom avtalskomplexet att förutsättningar för ett fortsättande av förhandlingarna syntes föreligga.

Vid ministerkommitténs kommande möte i slutet av oktober 1958 kommer man att försöka uppnå klarhet om huruvida det föreligger en tillräcklig grad av principiell enighet på de avgörande punkterna för att göra det möjligt att skrida till förhandlingar om den konkreta utformningen av en samlad konventionstext.

Som bekant kommer de första konkreta handelspolitiska verkningarna av traktaten om en europeisk ekonomisk union (Romfördraget) att inträda den 1 januari 1959, vid vilken tidpunkt de deltagande staterna skall reducera de inbördes tullsatserna med 10 % och dessutom sinsemellan införa en gynnssammare behandling när det gäller de kvantitativa importrestriktionerna. Med hänsyn härtill kan det tänkas att man vid ministerutskottets förestående möte, om det uppnås tillräckliga framsteg beträffande huvudriktlinjerna för lösning av de viktigaste problemen, kommer att överväga att fatta ett principbeslut om upprättandet av ett frihandelsområde och utan att avvakta den slutliga utformningen och ratificeringen av en fullständig konvention taga de första tull- och handelspolitiska stegen för realiserandet därav.

När det gäller förhållandet mellan en gemensam nordisk marknad och ett västeuropeiskt frihandelsområde måste samarbetsutskottet under förevarande omständigheter väsentligen hänvisa till de synpunkter som samarbetsutskottets huvudrapport innehåller. De undersök-

ningar, som senare har företagits, har styrkt utskottet i den uppfattningen att en gemensam nordisk marknad kommer att ha sin självständiga betydelse även om frihandelsområdet upprättas.

Samarbetsutskottet vill understryka följande huvudsynpunkter, som enligt utskottets uppfattning är av central betydelse i detta sammanhang.

De nordiska länderna har haft en stark ekonomisk expansion under detta århundrade. Räknat från förkrigstiden ligger den årliga procentuella tillväxten för de nordiska länderna betraktade som en enhet väsentligt högre än för Västeuropa i dess helhet. Under 1950-talet synes det dock som om de nordiska länderna efter hand fått svårt att helt följa takten i den allmänna västeuropeiska ekonomiska expansionen. Siffrorna för tillväxten har legat något i underkant av genomsnittet. Detta förhållande kan i viss utsträckning tillskrivas det förhållandet att Västtyskland och Frankrike av speciella orsaker haft en särskilt stark ekonomisk expansion just under dessa år.

Det synes vara anledning att fästa uppmärksamheten på detta förhållande. Starka skäl talar för att små stater som de nordiska länderna efterhand kommer att få svårigheter att följa med i den snabba industriella och ekonomiska utvecklingstakten. Den tekniska utvecklingen medför ständigt ökade krav på kapital och forskningsresurser. De nordiska ländernas ekonomiska expansion har hittills i stor utsträckning varit baserad på produktion och export av råvaror och halvfabrikat på grundval av existerande naturtillgångar. En väsentlig del av Finlands, Norges och Sveriges export har utgjorts av råvaror och halvfabrikat baserade på skogsbruk, gruvdrift och elektrisk kraft. För Danmarks del har exporten av jordbruksprodukter spelat en dominerande roll liksom

för Norges del exporten av fisk och fiskprodukter.

En fortsatt ekonomisk expansion kan visserligen delvis baseras på tillgängliga naturtillgångar. Det torde emellertid efterhand i stigande omfattning bli nödvändigt för de nordiska ländernas näringsliv att utnyttja expansionsmöjligheterna även för mera förädlade industrivaror, företrädesvis på områden där utvecklingen går snabbt. Detta gäller t. ex. sådana industrisektorer som järn- och stålindustrin, metallindustrin, organisk kemisk industri samt maskin- och transportmedelsindustrin. Den svenska verkstadsindustrin har redan haft en mycket stark expansion på sitt område. Av uppenbara skäl kan det icke bli tal om en generell expansion över hela det fält som det här rör sig om. Det erfordras specialisering på de områden, där de olika nordiska länderna har särskilt goda förutsättningar att göra sig gällande. I många fall kommer det att krävas tillgång till marknader av en väsentligt större storleksordning än vad de enskilda nordiska länderna kan erbjuda. Tillgång till större marknader, till kapital, forskningsresurser och yrkesskicklighet kommer att bli av avgörande betydelse för utvecklingsmöjligheterna.

Samarbetsutskottet är av den uppfattningen att en gemensam nordisk marknad kommer att vara ett viktigt medel att främja en dylik ekonomisk expansion. En gemensam marknad kommer att underlätta den specialisering och koncentration som på stora industriområden är en viktig förutsättning för att skapa konkurrenskraftig produktion.

Samarbetsutskottet vill vidare understryka att utskottet ser på en nordisk marknad icke som en isolerad företeelse utan som ett led i de nordiska ländernas deltagande i det mellanfolkliga

ekonomiska samarbetet. Utskottet fäster stor vikt vid att Finland kommer att delta i den nordiska marknaden.

Av stor betydelse för de nordiska länderna är de pågående förhandlingarna om ett europeiskt frihandelsområde, i vilka Danmark, Norge och Sverige deltar. Den nordiska planen måste genomföras på ett sätt som tar hänsyn till detta förhållande.

De nordiska ländernas möjligheter att hävda sig i konkurrensen, om ett frihandelsområde upprättas, kommer i betydande grad att bli beroende av att de får tillfälle att anpassa sin produktion till en större marknad än den nationella innan den fulla konkurrensen från de stora industriländerna sätter in. Det är därför av stor betydelse att den nordiska marknaden för huvuddelen av positionerna förutsättes träda i kraft omedelbart. Även om det för många viktiga sektorer vidkommande för ett eller flera länder föreslagits övergångsanordningar kommer den nordiska marknaden alltså att genomföras snabbare än det europeiska frihandelsområdet.

Avsikten med de övergångsanordningar som föreslås är bl. a. att skapa särskilda möjligheter till en omläggning och rationalisering av produktionen med tanke på en större marknad. Viktiga industrigrenar får det stöd som ligger i en tullfri tillgång till de övriga nordiska ländernas marknader, under det att det nationella tullskyddet gradvis nedbygges under övergångstiden. Motsvarande anordningar förutsättes icke i det västeuropeiska frihandelsområdet.

De föreslagna övergångsanordningarna kommer enligt samarbetsutskottets uppfattning att bidra till att den ovannämnda specialisering och koncentration inom Norden, som efterhand kan väntas leda till högre produktivitet

och därmed ökad konkurrensförmåga för näringslivet som helhet, kan genomföras utan djupgående störningar av produktions- och sysselsättningsutvecklingen inom de enskilda länderna och de enskilda industrierna. Samarbetsutskottet önskar i detta sammanhang framhålla, att bedömningen av en nordisk marknads konsekvenser för de industriella utvecklingsmöjligheterna i de olika länderna icke bör ske utifrån statiska förhållanden och sålunda icke ensidigt baseras på den omställning som kan bli erforderlig inom redan förefintlig produktion. Av mer vittgående betydelse för den industriella expansionen i Norden kommer utan tvivel att bli att en större nordisk marknad skapar gynnsammare produktions- och avsättningsekonomiska förutsättningar för upprättandet av nya industrier och produktion av nya varor. En nordisk marknad kommer att åstadkomma de nödvändiga tekniska och avsättningsekonomiska förutsättningarna för att de berörda industrierna i Norden skall kunna göra sig gällande i denna utveckling.

Det kan vidare vara anledning att påpeka att den föreliggande planen för en nordisk marknad är utformad konkret och i detalj. Den ger därför i detta hänseende näringslivet största möjliga säkerhet för planläggningen av produktion och investeringar på längre sikt.

Den ekonomiska anpassning, som nödvändiggöres av en gemensam nordisk marknad, kommer att i de allra flesta fall gå i samma riktning som den, som kräves i ett västeuropeiskt frihandelsområde. Med det breda spektrum av industrivaror som produceras i Norden torde investeringar i syfte att öka konkurrensförmågan gentemot de övriga nordiska länderna i regel också vara riktiga med tanke på att möta en gradvis avveckling av skyddet mot kon-

kurrensen från t. ex. de kontinental-europeiska länderna. Investeringar i de nordiska ländernas exportindustrier med tanke på den nordiska marknaden torde ha goda chanser att föra till en produktion som kan hävda sig även inom ett västeuropeiskt frihandelsområde. Det bör här erinras om att den gemensamma nordiska marknaden kommer att utgöra en lågtullunion.

Vissa risker för felinvestering föreligger alltid inom näringslivet. Det förefaller dock icke sannolikt att upprättandet av en nordisk marknad samtidigt med en större gemensam europeisk marknad kommer att öka riskerna för felinvesteringar. De investeringsmässiga dispositioner, som näringslivet i Norden kommer att vidtaga under sådana förhållanden under övergångsperioden innan det europeiska frihandelsområdet helt genomförts, torde enligt samarbetsutskottets uppfattning snarare vara ägnade att främja de nordiska ländernas fortsatta ekonomiska utveckling än i de fall investeringsdispositionerna måste baseras på ländernas små nationella marknader. Samarbetsutskottet har därför kommit till den slutsatsen att ett snabbt genomförande av en gemensam nordisk marknad kommer att främja ett rationellt utnyttjande av Nordens resurser och härigenom stärka Nordens förutsättningar att draga fördel av de möjligheter till ekonomisk expansion som den gradvisa utvecklingen av ett europeiskt frihandelsområde kommer att innebära.

Den nordiska marknaden är av stor betydelse för genomförandet av ett utvidgat produktionssamarbete mellan de nordiska länderna. I de flesta fall torde det vara en viktig förutsättning för att få ett produktionssamarbete till stånd att tullskydd och andra handelshinder mellan de deltagande länderna avlägsnas. Den arbetsfördelning, som är

grundtanken i ett produktionssamarbete, kan icke bli fullt utvecklad om t. ex. delar till maskiner och transportmedel som produceras i de andra länderna icke utan hinder och fördyring i form av tull kan importeras till det land där produktionsprocessen avslutas. En nordisk marknad är vidare indirekt av betydelse, då den skapar nya och utvidgade ekonomiska förbindelser mellan företagen i de nordiska länderna. Den allmänna industriella och ekonomiska miljön kommer att bli mera lik den som nu finnes i de stora industriländerna. Detta kommer i sin tur att underlätta genomförandet av mera omfattande konkreta samarbetsuppgifter t. ex. när det gäller gemensam industriell uppbyggnad, kraftverksutbyggnad och teknisk forskning. Finansiellt samarbete kan främjas både genom den nordiska investeringsbanken och på annat sätt.

Samarbetsutskottet vill särskilt fästa uppmärksamheten på den betydelse som en nordisk marknad kommer att få utåt. Beneluxländernas tullunion, som utbyggts till en ekonomisk union, har genom de uppnådda resultaten visat värdet av ett sådant samarbete även som led i ett vidare regionalt och internationellt ekonomiskt samarbete. Det bör noteras, att Beneluxländernas union alltfjämt befästes.

Dessa synpunkter har särskild aktualitet i samband med förhandlingarna om de nya marknadsplanerna i Europa. Det måste vara ett gemensamt intresse för de nordiska länder, som deltagar i dessa förhandlingar, att uppnå en sådan lösning, som på ett tillfredsställande sätt tillgodoser de enskilda ländernas behov i förhållande till deras handelspartner och som innebär att en gemensam nordisk marknad kan ingå som ett naturligt element.

Det är i detta sammanhang av vikt

att erinra om att åtskilliga av de problem, som ännu icke blivit lösta under de hittills förda förhandlingarna om ett frihandelsområde, är av helt avgörande betydelse för Danmarks, Norges och Sveriges exportintressen och näringsliv i övrigt. Det gäller för Danmarks del i synnerhet att uppnå en tillfredsställande säkerhet för och utvidgning av jordbrukets exportmöjligheter. För Norges del föreligger en motsvarande problemställning i fråga om fisk och fiskprodukter. Vidare är det för Norge och Sverige av avgörande betydelse att få en sådan lösning av de problem som berör träförädlingsprodukter och metaller att dessa varors medtagande i frihandelsområdet icke göres illusoriskt.

Upprättandet av en nordisk marknad kommer att i väsentlig grad styrka de berörda ländernas ställning såväl under förhandlingarna om dessa frågor som generellt i det mellanfolkliga ekonomiska och handelspolitiska samarbetet.

Även sedan ett eventuellt avtal om ett europeiskt frihandelsområde kommit till stånd måste viktiga ekonomiska och handelspolitiska frågor lösas genom fortsatta förhandlingar. Det kan väntas att det vid sidan av mycket betydande gemensamma intressen mellan deltagarna i ett frihandelsområde även kommer att existera intressemotsättningar som till och med i vissa fall kan väntas bli mer akuta efterhand som handelshindren avvecklas. I denna situation kommer en etablerad nordisk gemenskap att kunna stärka de nordiska ländernas ställning gentemot de starka intressegrupper som kommer att finnas i ett frihandelsområde.

De nordiska länderna utgör för flera europeiska länder en av de viktigaste marknaderna. Storbritannien exporterar väsentligt mera varor till de nordiska länderna betraktade som en enhet

än till Australien, USA eller Benelux-länderna. Västtyskland och Benelux-länderna är ömsesidigt de största kunderna hos varandra, medan de nordiska länderna hos båda är den näst största kunden. Från sexmakterna som en helhet importerade de nordiska länderna år 1955 varor för 1 561 milj. dollar, varav över två tredjedelar utgjordes av varor som var tullbelagda. Norden är en större kund hos sexmakterna än Storbritannien, som importerade för 1 242 milj. dollar, varav endast drygt hälften var tullbelagda varor. Norden är också en större kund hos sexmakterna än USA och Canada tillsammans eller alla de sydamerikanska staterna tillsammans.

Ett organiserat nordiskt samarbete kommer att bidra till att de nordiska länderna kan utforma en gemensam linje och hävda sina många gemensamma intressen på ett mera effektivt sätt såväl i de fortsatta frihandlingarna om ett västeuropeiskt frihandelsavtal som inom frihandelsområdets institutioner när dessa upprättats. Ett intimt samarbete förutsätter emellertid en viss or-

ganisationsmässig fasthet och en stark ekonomisk intressegemenskap.

Nordens starka beroende av utrikes-handeln, den gemensamma synen på tullpolitiken och handelspolitiken i vidare mening — samt i det stora hela de många gemensamma dragen i uppfattningen om den ekonomiska politiken, sysselsättningspolitiken och konjunkturpolitiken i allmänhet — synes göra det lättare för de nordiska länderna än andra att etablera ett organiserat samarbete.

De fyra länderna har också på många områden naturliga förutsättningar för ett närmare samarbete. I deras kulturella, sociala och politiska utveckling finnes många gemensamma drag, som ger utslag i en nordisk samhörighetskänsla och en stark önskan att kunna bidra till större mellanfolklig förståelse och främja strävandena till ett utsträckt internationellt samarbete. En gemensam nordisk marknad kommer också här att stärka Nordens ställning och öka Nordens förmåga att göra en insats i mellanfolkligt samarbete.

E. Anpassningen av en nordisk marknad till ett västeuropeiskt frihandelsområde

1. Tullfrågorna

Upprättandet av ett västeuropeiskt frihandelsområde med deltagande av de nordiska länderna kommer att leda till, att den gemensamma nordiska tulltaxan kommer att tillämpas i full utsträckning endast i fråga om varor från länder, som icke tillhör frihandelsområdet. I princip förutsättes den gemensamma tulltaxan införas gentemot tredjeland från den tidpunkt då den gemensamma nordiska marknaden träder i kraft, men i de fall man föreslagit externa övergångsanordningar kommer ett nordiskt land med högre tullsats än vad som föreslagits i den gemensamma tulltaxan att kunna avtrappa dessa till nivån i den gemensamma taxan inom loppet av en övergångsperiod. I vissa enstaka fall har man vidare föreslagit att ett nordiskt land skall kunna upprätthålla sin nuvarande lägre tullsats gentemot tredjeland under en övergångsperiod.

Samarbetsutskottets plan förutsätter, att de nordiska länderna i princip företar avtrappningen av tullsatserna gentemot deltagarländerna i frihandelsområdet med utgångspunkt från den gemensamma tulltaxan. De länder, som gjort förbehåll om externa övergångsanordningar, förutsättes i fråga om berörda varupositioner kunna företa avtrappningen av tullsatserna gentemot

icke-nordiska länder inom frihandelsområdet från gällande nationella tullsatser, medan övriga nordiska länder förutsättes genomföra tullreduktionerna med utgångspunkt från den gemensamma taxan. Tullreduktionerna gentemot frihandelsområdet skall ske i den takt som kommer att avtalas mellan OEEC-länderna. Reglerna för avvecklingen av tullarna inom frihandelsområdet har icke slutgiltigt fastställts och de frågor som kan uppkomma i samband härmed förutsättes bli upptagna till närmare övervägande i de nordiska länderna vid en senare tidpunkt.

I syfte att förenkla reglerna för tullreduktionerna har samarbetsutskottet funnit det lämpligt att avtrappningen av tullsatserna för de positioner som omfattas av externa övergångsanordningar sker i samma takt gentemot tredjeland som gentemot frihandelsområdet. För de länder, som gjort förbehåll om externa övergångsanordningar innebär detta, att tullsatserna för ifrågavarande positioner blir desamma gentemot tredjeland och gentemot frihandelsområdet under övergångsperiodens första del, d. v. s. intill dess man kommit så långt i avtrappningen att den överenskomna gemensamma tullsatsen är uppnådd. Från denna tidpunkt upphör tullreduktionerna gentemot tredjeland, medan avvecklingen fortsätter gentemot frihandelsområdet i enlighet med de

regler, som där kommer att gälla. Vid ett sådant förfarande kan avtrappningen gentemot tredjeland från de nationella tullsatserna till den gemensamma tariffen icke nöjaktigt anges på förhand eftersom övergångsperiodens längd kommer att vara beroende av i vilken takt tullreduktionerna sker inom frihandelsområdet. Förutsatt att tullreduktionerna inom frihandelsområdet genomföres någorlunda jämnt inom loppet av en 12-årsperiod kan man räkna med att den gemensamma tulltaxan i stort sett kommer att genomföras gentemot tredjeland inom loppet av 4—6 år för de positioner som omfattas av externa övergångsanordningar.

Detta system för de externa övergångsanordningarna innebär en ändring i förhållande till vad som förutsatts i samarbetsutskottets huvudrapport. Här hade för berörda positioner angivits externa övergångsanordningar, i de flesta fall av 5 års varaktighet. Om detta system skulle behållas samtidigt som de nordiska länderna inträdde i frihandelsområdet, skulle tullavtrappningen tekniskt sett bli mer komplicerad, eftersom man gentemot icke nordiska länder under övergångstidens första del i så fall måste avtrappa med utgångspunkt från två skilda tullsatser. Dessa två tullsatser — gentemot frihandelsområdet respektive tredjeland — skulle icke heller i väsentlig mån skilja sig från varandra. Samarbetsutskottet har därför funnit starka skäl tala för en sådan koordinering av övergångsanordningarna gentemot frihandelsområdet och gentemot tredjeland som ovan nämnts.

Ett antal externa övergångsanordningar förutsätter en gradvis förhöjning av tullen från nu gällande tullsatser till de föreslagna gemensamma nordiska tullsatserna. Inom ett västeuropeiskt frihandelsområde kommer tullen för

berörda varor emellertid att gradvis avvecklas under övergångstiden. Samarbetsutskottet finner det naturligt att i samband härmed stående problem blir föremål för överväganden inom utskottet före den gemensamma marknadens ikraftträdande.

Tullsatserna mellan de nordiska länderna skall enligt samarbetsutskottets plan i regel avskaffas från den tidpunkt då den gemensamma nordiska marknaden träder i kraft. För vissa positioner har dock överenskommits s. k. interna övergångsanordningar, oftast av 5 års varaktighet, men delvis även av längre varaktighet, vid några tillfällen upp till 10 år. Länder som medgivits rätt att tillämpa sådana övergångsanordningar skall för ifrågavarande positioner kunna avveckla gällande tullsatser gentemot övriga nordiska länder under övergångstiden, medan övriga nordiska länder omedelbart genomför tullfrihet inåt i Norden. Detta system för övergångsanordningar syftar till att utjämna olikheter i konkurrensvillkoren i utgångsläget och avser att underlätta lösningen av övergångsproblemen i de länder som på ifrågavarande varuområde måste räkna med särskilt besvärliga omställningsproblem.

De interna övergångsanordningarna är utformade på så sätt att den nordiska marknaden även för de positioner, som beröres härav, genomföres snabbare än frihandelsområdet. I de fall reglerna för tullavtrappningen i frihandelsområdet för enskilda varor temporärt skulle leda till lägre tullsatser gentemot icke-nordiska länder inom frihandelsområdet än inåt i Norden kommer självklart erforderliga justeringar i den nordiska planen att företas. Detta följer utan vidare av att de nordiska länderna icke kan ge varandra sämre villkor för samhandeln än de blir förpliktigade till enligt det europeiska avtalet.

2. *Kvantitativa importrestriktioner*

Planen för den gemensamma nordiska marknaden förutsätter, att de kvantitativa importrestriktionerna i princip bortfaller för handeln mellan de nordiska länderna från den tidpunkt då den gemensamma marknaden etableras. I samarbetsutskottets huvudrapport har lämnats en närmare redogörelse för reglerna på detta område, och utskottet har mot bakgrunden av vad som hittills skett vid förhandlingarna om frihandelsområdet icke funnit anledning föreslå ändringar av dessa regler.

Även inom det varuområde som behandlats i denna tilläggsrapport har för vissa positioner förutsatts övergångsanordningar för avvecklingen av de kvantitativa importrestriktionerna gentemot övriga nordiska länder. Längden av dessa övergångsanordningar är i allmänhet 5 år och senast efter denna tidsperiod skall handeln med ifrågavarande produkter vara liberaliserad i full utsträckning inom den gemensamma nordiska marknaden. Avvecklingen av importrestriktionerna skall, där ingen annan avvecklingsform är fastställd, ske gradvis under övergångstiden genom

årliga ökningar av kvoterna. Denna ökning av kvoterna skall ske efter årliga konsultationer mellan de intresserade länderna.

3. *Kontroll av varors ursprung*

Samarbetsutskottets plan förutsätter i princip, att den gemensamma tulltaxan införes från den tidpunkt då den gemensamma marknaden träder i kraft. I planen finns emellertid en del övergångsanordningar som gör att det i viss omfattning måste ske en temporär kontroll av varors ursprung. Detta gäller i synnerhet beträffande varor för vilka fastställts externa övergångsanordningar som icke är kombinerade med interna övergångsanordningar. Detsamma gäller i fråga om varor för vilka det gentemot icke-nordiska länder föreligger olikheter beträffande liberaliseringen i de nordiska länderna.

Eventuella bestämmelser inom frihandelsområdet angående kontroll av varors ursprung synes icke komma att medföra komplikationer för den ursprungskontroll som erfordras vid genomförandet av den gemensamma nordiska marknaden.

Utkast till avtal mellan de nordiska länderna angående näringsstatistiskt samarbete

1 §.

Med de kontraherande parterna avses i detta avtal regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige. Med näringsstatistik förstås utrikeshandels-, produktions-, lager-, förbruknings-, transport- och partiprisstatistik.

2 §.

Vid insamlingen, bearbetningen och sammanställningen av det näringsstatistiska primärmaterialet skall de kontraherande parterna använda den i bilagorna 1^a och 2^a angivna gemensamma näringsstatistiska varuförteckningen. För klassificeringen av varor enligt varuförteckningen skall de kontraherande parterna använda de i bilaga 3^a angivna gemensamma anvisningarna.

3 §.

Vid insamlingen, bearbetningen och sammanställningen av primärmaterialet till statistik över utrikeshandeln skall de kontraherande parterna

a) i fråga om utrikeshandelsstatistikens omfattning och avgränsning så nära som möjligt tillämpa enhetliga riktlinjer innebärande

att utrikeshandelsstatistiken i de nordiska länderna avgränsas i enlighet med den i 1928 års internationella konvention angående den ekonomiska statistiken angivna generalhandelsprincipen,

att följande särskilt nämnda varukategorier inräknas i statistiken över utrikeshandeln nämligen

varor, som införes från utlandet för att undergå bearbetning eller reparation för utländsk räkning och därefter återutföres (vissa undantag se nedan),

inhemska varor, som utföres till utlandet för att efter bearbetning eller reparation därstädes återinföras (vissa undantag se nedan),

fisk och andra produkter från haven som av landets fartyg direkt från fångstplatserna ilandföres i utlandet eller som av utländska fartyg införes till landet,

nybyggda och begagnade fartyg och flygmaskiner som säljes till eller köpes från utlandet,

flottningsvirke,

att följande särskilt nämnda varukategorier icke inräknas i statistiken över utrikeshandeln nämligen

fartyg och flygmaskiner som införes eller utföres för reparation,

bunkers, proviant och skeppsförnödenheter som levereras till utländska fartyg och flygmaskiner,

vad angår kvantitets- och värdesum-

¹ Gruppering av varuposterna enligt Bryssel-nomenklaturens systematik. Ingår i bilaga III till Samarbetsutskottets tilläggsrapport.

² Avser gruppering av varuposterna enligt SITC. Under utarbetande.

³ Under utarbetande.

morna, varupositioner eller delar av varupositioner i Brysselnomenklaturen, som saknar motsvarighet i SITC, samt dessutom

varor av mindre ekonomisk betydelse, nämnda i förteckningen i bilaga 4.¹

b) angiva utrikeshandelns fördelning på länder enligt såväl ursprungs-/förbrukningslands- som inköps-/försäljningslandsbegreppet, varvid

med ursprungsland förstås beträffande naturprodukt det land, där varan framställts och beträffande manufakturerad produkt det land, där denna erhållit den beskaffenhet under vilken den införts till importlandet, härvid dock underförstått att ompackning, omsortering och blandning ej innebär ändring av beskaffenheten,

med förbrukningsland förstås det land i vilket varan förbrukas, investeras eller undergår en vidare bearbetning eller reparation, härvid dock underförstått att ompackning, sortering eller blandning ej räknas som vidare bearbetning,

med inköpsland förstås det land, i vilket säljaren av varan driver sin rörelse,

med försäljningsland förstås det land, i vilket köparen driver sin rörelse,

c) angiva utrikeshandelns fördelning på länder med användning av den i bilaga 5² redovisade gemensamma länderförteckningen,

d) angiva det statistiska värdet i princip i överensstämmelse med det s. k. transaction value, varvid

beträffande importen härmed avses det värde till vilket godset är köpt av importören, inberäknat omkostnader för försäkring och transport av godset till importlandets gräns, d. v. s. cif gränsen eller cif importhamn och

beträffande exporten härmed avses det värde till vilket godset är sålt av

exportören inberäknat omkostnader för försäkring och transport av godset till exportlandets gräns, d. v. s. fob gränsen eller fob exporthamn

e) kunna angiva kvantiteten för samtliga varuposter enligt nettovikt.

4 §.

De kontraherande parterna skall organisera bearbetningen av utrikeshandelsstatistiken så att möjlighet finns att utarbета såväl varulistor med detaljerad länderfördelning som länderlistor med detaljerad varufördelning, i båda fallen med varorna grupperade efter Brysselnomenklaturens systematik och efter SITC.

5 §.

De kontraherande parterna skall publicera de i bilaga 6³ angivna års- och månadsuppgifterna i sina nationella utrikeshandelsstatistiska publikationer.

6 §.

De kontraherande parterna skall varje kvartal i en gemensam publikation redovisa de i bilaga 6³ angivna utrikeshandelsstatistiska uppgifterna. De uppgifter, som erfordras för utarbetandet av denna kvartalsskrift, skall ställas till förfogande av de kontraherande parterna. Kvartalsskriften skall utgivas gemensamt av parterna.

7 §.

Vid insamlingen, bearbetningen och sammanställningen av primärmaterialet till annan näringsstatistik än utrikeshandelsstatistik skall de kontraherande

¹ Ingår som bilaga 3 i del 5 av Samarbetsutskottets huvudrapport.

² Ingår som bilaga 4 i del 5 av Samarbetsutskottets huvudrapport.

³ Ingår som bilaga 5 i del 5 av Samarbetsutskottets huvudrapport.

de parterna använda gemensamma regler i enlighet med bilaga 7.¹

8 §.

De kontraherande parterna skall publicera de i bilaga 8² angivna uppgifterna beträffande annan näringsstatistik än utrikeshandelsstatistik.

9 §.

De kontraherande parterna skall även i övrigt verka för ökad jämförbarhet och koordinering av näringsstatistiken.

10 §.

Med avseende på ikraftträdande av detta avtal samt ändringar i och uppsägning av detsamma skall i tillämpliga delar gälla vad som stadgas i artiklarna XXV—XXVII i konventionen om nordiskt ekonomiskt samarbete av den — — —.

¹ I detalj utformade regler är för närvarande under utarbetande och intill dess arbetet slutförts skall den gemensamma näringsstatistiska varuförteckningen tillämpas i största möjliga utsträckning.

² Under utarbetande.

II. Varuområdena

Inledning

För genomförandet av de erforderliga utredningarna på de olika varuområdena har samarbetsutskottet tillsatt en rad specialutskott. Dessa utskott har förberett de olika delarna av planen och avlämnat förslag till samarbetsutskottet. På grundval därav har samarbetsutskottet utarbetat föreliggande tilläggsrapport.

De olika specialutskotten har varit sammansatta av medlemmar i samar-

betsutskottet och utskottets sekretariat. Vidare har i specialutskotten ingått en rad andra sakkunniga från olika myndigheter i de fyra länderna. Experter från näringslivet och dess organisationer har i växlande grad deltagit i specialutskotten i egenskap av speciellt sakkunniga. Dessa representanter har gjort en betydande insats för lösning av viktiga frågor.

A. Järn- och metallvaror samt transportmedel

I detta avsnitt behandlas de järn- och metallvaror samt transportmedel, vilka icke redan i samarbetsutskottets huvudrapport föreslagits ingå i den gemensamma nordiska marknaden.

Här behandlade varor är hänförliga till följande positioner i Brysselnomenklaturen.

73.21—73.24, 73.29—73.32, 73.35, 73.37—73.38, 73.40	} Diverse färdigfabrikat av järn och stål

82.01—82.15	} Verktyg och redskap samt knivar, gafflar och skedar av oädel metall

83.01—83.02, 83.04—83.15	} Diverse varor av oädel metall

87.02—87.14	} Motorfordon, cyklar och andra fordon (exkl. traktorer) samt delar därtill

Utförliga upplysningar angående järn- och metallindustrin i de nordiska länderna har lämnats i samarbetsutskottets huvudrapport, del 2, avsnitt C, Metaller och metallvaror, samt avsnitt D, Maskiner, elektrotekniska produkter och transportmedel. I tabell 1 lämnas vissa sifferuppgifter för år 1955 för det här behandlade varuområdet.

1. Diverse järn- och metallvaror

Produktion

I tabell 2 lämnas uppgifter om de nordiska ländernas produktion år 1955 av i föreliggande rapport behandlade järn-

Tabell 1. Produktion, utrikeshandel och försörjning med järn- och metallvaror samt transportmedel år 1955 (milj. d. kr.)

	Danmark	Finland	Norge	Sverige	Sammanlagt
Produktion.....	729	629	510	3 569	5 437
Export.....	79	62	28	568	737
Import.....	497	652	415	1 157	2 721
Försörjning.....	1 147	1 219	897	4 158	7 421

Tabell 2. Produktion av järn- och metallvaror m. m. i de nordiska länderna år 1955 (milj. d. kr.)

	Danmark	Finland	Norge	Sverige	Sammanlagt
<i>Varor hänförliga till kap. 73 i Bryssel-nomenklaturen</i>					
Emballage.....	83	28	69	85	265
Spik, stift, bultar m. m.....	36	73	45	172	326
Värmeledningspannor, värmelednings-element m. m.....	58	76	15	154	303
Hushålls- och sanitetsartiklar.....	22	50	29	85	186
Andra varor av järn och stål.....	56	56	152	884	1 148
<i>Varor hänförliga till kap. 82 i Bryssel-nomenklaturen</i>					
Verktyg och redskap.....	22	56	19	291	388
Andra varor.....	14	18	8	97	137
<i>Varor hänförliga till kap. 83 i Bryssel-nomenklaturen</i>					
Lås och beslag.....	33	36	26	80	175
Belysningsartiklar.....	34	22	27	93	176
Emballagetillbehör.....	26	5	7	3	41
Andra varor.....	27	17	23	15	82
<i>Varor hänförliga till kap. 87 i Bryssel-nomenklaturen</i>					
Motorcyklar och mopeder.....	65	—	11	111	187
Cyklar.....	29	44	18	55	146
Delar och tillbehör till motorcyklar, mopeder och cyklar.....	17	3	16	53	89
Andra fordon och delar därtill.....	25	19	11	60	115
	547	503	476	2 238	3 764

och metallvaror inkl. andra fordon än bilar samt delar därtill.

Produktionen av de här berörda varorna utgör i Danmark ca 14 %, i Finland ca 17 %, i Norge ca 19 % och i Sverige ca 18 % av järn- och metallindustrins sammanlagda produktion.

Utrikeshandel

I tabell 3 lämnas uppgifter om de nordiska ländernas utrikeshandel år 1955

med här behandlade järn- och metallvaror.

Differensen mellan siffrorna för importen från och exporten till de nordiska länderna kan hänföras till den omständigheten att importsiffrorna avser cifvärdet, medan exportsiffrorna avser fobvärdet. Vidare kan tidsmässiga förskjutningar mellan import och export samt olikheter i den statistiska redovisningen ha en viss inverkan.

Tabell 3. De nordiska ländernas utrikes-handel med järn- och metallvaror m. m. år 1955 (milj. d. kr.)

	Import		Export	
	Total	Från de nordiska länderna	Total	Till de nordiska länderna
<i>Danmark</i>				
Varor ex kap. 73	50,8	8,6	16,3	6,3
Varor i kap. 82	38,5	9,8	12,9	5,1
Varor ex kap. 83	14,8	2,5	11,0	4,0
Varor ex kap. 87	59,9	3,2	11,2	5,1
	164,0	24,1	51,4	20,5
<i>Finland</i>				
Varor ex kap. 73	61,6	14,1	41,2	2,0
Varor i kap. 82	79,2	19,9	8,9	0,9
Varor ex kap. 83	46,9	10,7	4,2	0,7
Varor ex kap. 87	165,0	10,7	0	0,1
	352,7	55,4	54,3	3,7
<i>Norge</i>				
Varor ex kap. 73	74,3	19,1	16,2	7,5
Varor i kap. 82	66,1	24,8	5,0	1,3
Varor ex kap. 83	16,8	4,8	3,6	1,7
Varor ex kap. 87	22,1	3,5	2,7	1,8
	179,3	52,2	27,5	12,3
<i>Sverige</i>				
Varor ex kap. 73	153,3	13,2	122,4	34,8
Varor i kap. 82	40,3	1,9	170,1	31,6
Varor ex kap. 83	9,2	1,2	29,7	3,7
Varor ex kap. 87	42,8	0,8	9,1	6,0
	245,6	17,1	331,3	76,1
Sammanlagt	941,6	148,8	464,5	112,6

Försörjning

I tabell 4 har för det i detta avsnitt behandlade varuområdet gjorts en sam-

manställning över de nordiska ländernas produktion och försörjning år 1955.

Det framgår härav, att den svenska produktionen utgjorde ca 60 % av den sammanlagda nordiska produktionen, medan övriga tre länders produktion var av ungefär lika storlek.

12 % av de nordiska ländernas produktion av ifrågavarande produkter exporterades, från Danmark 9 %, Finland 11 %, Norge 6 % och Sverige 15 %.

De inhemska varornas andel av de enskilda ländernas försörjning varierade från 56 % i Finland till 89 % i Sverige. Den nordiska samhandeln utgjorde 3,5 % av den sammanlagda försörjningen, medan importen från tredje land täckte 19 % härav.

Tullar och kvantitativa restriktioner

I Danmark är den övervägande delen av de järn- och metallvaror, som ingår i det behandlade varuområdet, belagda med vikt tullar i allmänhet motsvarande 0—5 % av värdet. För vissa emballageartiklar motsvarar dock tullen 14 % av värdet. För försilvrade hushållsartiklar av oädel metall utgår en värdetull av 25 %.

Tullsatserna i Danmark för cyklar och motorcyklar motsvarar ca 8 % respektive ca 6 % av värdet. För andra transportmedel (med undantag av bi-

Tabell 4. De nordiska ländernas produktion och försörjning med järn- och metallvaror år 1955 (milj. d. kr.)

	Danmark	Finland	Norge	Sverige	Sammanlagt
Produktion.....	547	503	476	2 238	3 746
Export.....	51	54	28	331	464
Försörjning med inhemska varor.....	496	449	448	1 907	3 300
Import från de nordiska länderna.....	24	56	52	17	149
Försörjning med nordiska varor.....	520	505	500	1 924	3 449
Import från tredje land.....	140	297	127	229	793
Sammanlagd försörjning	660	802	627	2 153	4 242

lar) överstiger tullen endast i enstaka fall 3 % av värdet.

I Finland är flertalet av ifrågavarande järn- och metallvaror belagda med dels värdetullar på 12—15 %, dels vikt-tullar med incidenser motsvarande 15—18 % av värdet. Vissa varor är emellertid belagda med högre tullar, såsom spik (25 %), motorcyklar (20 %), cyklar (stycketull med en incidens motsvarande 20—30 %). Vikttullsatserna för vissa försilvrade varor motsvaras av incidenser på mer än 50 %.

I Norge är en väsentlig del av ifrågavarande järn- och metallvaror belagda med vikt-tullar. Tullsatserna, som varierar starkt, motsvaras i stort sett av incidenser från 0 till 20 %. För verktyg är tullen genomgående 20 % av värdet. För motorcyklar utgår tull med 30 % av värdet och för cyklar stycketull, som ungefär motsvarar tullsatsen för motorcyklar.

Den övervägande delen av de i rapporten behandlade järn- och metallvarorna är i Sverige för närvarande belagda med vikt-tullar av varierande storlek, i regel motsvarande 1—5 %. Belagda med högre tullar är bl. a. vissa verktyg (10 % värdetull) samt rakblad (vikt-tull motsvarande 23 % av värdet). Tullen på motorcyklar är 10 eller 15 % (beroende på motorcyklarnas storlek). För cyklar gäller stycketull motsvarande ca 23 %. Tullen på andra transportmedel utgör 15 % av värdet.

De i Romstaterna gällande nationella tullsatserna för järn- och metallvaror är starkt varierande. Man räknar med att den yttre tullen i den planerade europeiska marknaden kommer att ligga mellan 11 och 19 %. För cyklar och motorcyklar beräknas denna tull komma att ligga något högre, antagligen omkring 21—26 %.

Varuområdet är i Danmark i betydande omfattning underkastat kvantita-

tiva importrestriktioner. De viktigaste liberaliserade varorna är motorcyklar (men icke mopeder), gaffeltruckar o. d., vissa cykeldelar, verktyg, svetselektroder, kättingar och kedjor (med undantag av kättingar för lantbruket o. d.), spännen, hyskor, hakar o. d.

I Finland är en väsentlig del av importen av ifrågavarande produkter liberaliserad. Sålunda omfattar 11 av sammanlagt 49 positioner uteslutande reglerade varor, medan 27 positioner omfattar dels reglerade och dels liberaliserade varor och återstående 11 positioner endast frilistade varor.

Flertalet positioner är i Norge liberaliserade eller föremål för obegränsad eller mycket liberal licensgivning. Undantagna härifrån är motorcyklar, trådspik, köksknivar, matbestick samt kortregisterlådor o. d. Vissa järn- och stålkonstruktioner är för närvarande upptagna på bunden lista, men avses inom kort bli frilistade.

I Sverige är samtliga varor liberaliserade.

Utskottets förslag

Utskottet har vid utarbetandet av förslagen till gemensamma nordiska tullsatser för det här behandlade varuområdet tagit hänsyn till, att detta på många punkter står i nära samband med de järn- och metallindustriprodukter, för vilka förslag till gemensamma tullsatser redan framlagts i huvudrapporten. Utskottets tullförslag ligger för huvuddelen av de i föreliggande rapport behandlade järn- och metallvarorna på 8—10 %. För rakbladsämnen har föreslagits en tull av 7 %, motsvarande den tidigare föreslagna tullen på bandstål. För vissa järn- och metallvaror föreslås 12 % (rakblad, skedar, gafflar m. m., ljuskronor, lampetter, bordslampor o. d. samt kronkorkar) och för små motorcyklar och mopeder, cyklar

samt delar och tillbehör till motorcyklar, cyklar m. m. föreslås 15 %. Tullfrihet föreslås för invalidfordon med eller utan mekanisk drivanordning samt vidare för stridsvagnar och andra pansrade stridsfordon.

Oaktat önskvärdheten av att övergångsanordningarnas antal och omfattning begränsas så mycket som möjligt, har utskottet ansett det nödvändigt att framlägga förslag om övergångsanordningar för en betydande del av det här behandlade varuområdet. Produktionen av ett flertal av ifrågavarande produkter kommer att påverkas starkt av en minskning eller ett borttagande av det genom tullsatser och/eller kvantitativa importrestriktioner existerande skyddet. De föreslagna övergångsanordningarna får anses vara nödvändiga för att möjliggöra produktionens gradvisa anpassning till förhållandena i en gemensam marknad och därigenom söka undvika, att det på detta viktiga område inträffar produktions- och sysselsättningssvårigheter som följd av upprättandet av en gemensam nordisk marknad.

Danmark har förbehållit sig en extern övergångsanordning för förgyllda och försilvrade skedar och gafflar. Finland och Norge har externa övergångsanordningar för huvuddelen av de här behandlade varorna. Sverige har inga externa övergångsanordningar.

Danmark har likaledes önskat en intern tioårig övergångsanordning beträffande avvecklingen av tullarna för förgyllda och försilvrade skedar och gafflar. Finland och Norge har interna övergångsanordningar för i stort sett samtliga de varor, för vilka de två länderna tagit förbehåll om externa övergångsanordningar. Övergångsperioderna har en längd av upp till tio år. Sverige har inga interna övergångsanordningar.

Danmark har vidare önskat femåriga

övergångsanordningar beträffande avvecklingen av de kvantitativa restriktionerna på emaljerade hushållsartiklar, rostfria skedar och gafflar samt cyklar och cykeldelar. Utöver övergångsanordningarna för borttagandet av tullsatserna har Norge för spik, bul-tar och muttrar m. m., bords- och köksknivar, skedar och gafflar samt vissa kontorsartiklar förbehållit sig femåriga övergångsanordningar för avvecklingen av bestående kvantitativa restriktioner.

Beträffande övergångsanordningarnas närmare utformning hänvisas till bilaga II.

2. Bilar

Produktion

Finland har två bilfabriker, som tillverkar lastbilar och bussar samt underreden därtill av märkena »Sisu» och »Vanaja». Produktionen utgjorde år 1955 1 583 enheter med ett värde av 62,9 milj. d.kr. Antalet anställda vid bilfabrikerna uppgick till ca 800 personer. Sedan 1955 har produktionskapaciteten hos den finska bilindustrin ungefär fördubblats. Ett mindre antal trolleybussar har vissa år (dock icke år 1955) tillverkats vid det statsägda företaget Valmet Oy.

Sverige är det enda av de nordiska länderna, som har en egentlig bilproduktion av betydande omfattning. Produktionen äger rum vid tre företag:

AB Volvo, Göteborg (personbilar, bussar och lastbilar),

Svenska Aeroplan AB, Trollhättan (personbilar),

AB Scania Vabis, Södertälje (bussar och lastbilar).

Produktionen uppgick år 1955 till 733,5 milj. d.kr., år 1956 till 859 milj. d.kr. och år 1957 till 1 027 milj. d.kr. Vid de nämnda företagen sysselsattes år

Tabell 5. Bilproduktionen i Sverige 1946—

57

År	Person- bilar st	Bussar st	Lastbilar st
1946	703	773	5 872
1947	2 545	1 299	5 442
1948	2 988	1 474	5 003
1949	5 341	1 353	4 371
1950	9 911	1 334	6 315
1951	13 078	1 599	8 240
1952	10 529	1 450	9 256
1953	18 593	1 301	9 662
1954	28 564	1 592	14 569
1955	33 192	1 728	15 719
1956	37 915	1 911	17 368
1957	52 039	1 970	17 323

1955 ca 11 000 arbetare och tjänstemän med egentlig biltillverkning. Det bör understrykas, att i denna siffra icke ingår de sysselsatta vid det betydande antal andra företag, där produktion av bildelar förekommer.

Produktionsutvecklingen inom den svenska bilindustrin under efterkrigs-åren belyses i tabell 5.

Både i Danmark, Finland, Norge och Sverige förekommer biltillverkning på basis av huvudsakligen importerade sammansättningsdelar.

Den danska produktionen av bilar på basis av sammansättningsdelar utgjorde år 1955:

9 251 personbilar och underreden därtill,

144 bussar och underreden därtill,

3 543 last- och varuvagnar samt underreden därtill

med ett ab-fabrik-värde av sammanlagt 158 milj. d. kr. Omfattningen av bilsammansättningen företer för personbilar en stigande och för andra bilar en starkt fallande tendens. Antalet anställda inom den danska sammansättningsindustrin uppgår till ca 1 000 personer.

Inom sammansättningsindustrin tillverkades år 1955 i Finland 473 lastbilar och i Norge 130 lastbilar.

Bilproduktionen på basis av huvudsakligen importerade delar utgjorde i Sverige år 1955:

14 090 personbilar,

1 636 lastbilar

med ett sammanlagt värde av 187,9 milj. d. kr. Bilsammansättning förekom år 1955 vid tre olika företag. Produktionen har sedan 1955 reducerats mycket kraftigt och försiggår för närvarande endast vid ett företag.

Förutom den egentliga bilproduktionen och tillverkningen på basis av huvudsakligen importerade sammansättningsdelar förekommer i alla fyra länderna tillverkning av karosserier, förarhytter m. m. samt bildelar. Produktionen härav uppgick år 1955 till:

Danmark 23,8 milj. d. kr.

Finland 54,5 » »

Norge 34,2 » »

Sverige 409,5 » »

522,0 milj. d. kr.

Utrikeshandel

De nordiska ländernas import och export av bilar och bildelar år 1955 framgår av tabell 6.

Differensen mellan siffrorna för importen från och exporten till de nordiska länderna beror främst på att värdet av bilar, som sammansatts i Dan-

Tabell 6. De nordiska ländernas utrikes-handel med bilar och bildelar år 1955 (milj. d. kr.)

	Import		Export	
	Total	Från nordiska länder	Total	Till nordiska länder
Danmark	333,3	25,3	27,8	20,1
Finland . .	298,9	30,4	7,9	0
Norge . . .	235,8	33,5	0,2	0,1
Sverige . .	910,9	0,8	236,9	98,3
Sammanlagt	1 778,9	90,0	272,8	118,5

Tabell 7. De nordiska ländernas försörjning med bilar år 1955 (milj. d. kr.)

	Danmark	Finland	Norge	Sverige	Sammanlagt
Egentlig bilproduktion.....	—	63	—	734	797
Produktion av karosserier, förarhytter, bildelar m. m.....	24	55	34	409	522
Import från nordiska länder.....	25	30	34	1	90
Import från andra länder.....	308	269	202	910	1 689
Summa tillförsel.....	357	417	270	2 054	3 098
Export.....	28	8	0	237	273
Försörjning.....	329	409	270	1 817	2 825

mark och Sverige av importerade delar och sedan exporterats till Norge, ingår i siffran för export till nordiska länder. Vid import till Norge betraktas emellertid ifrågavarande bilar icke såsom varor av nordiskt ursprung och redovisas följaktligen heller icke såsom import från nordiska länder i den norska utrikeshandelsstatistiken. Vidare kan tidsmässiga förskjutningar mellan export och import i viss mån förklara den uppkomna differensen.

Försörjning

Sammansättningen av de nordiska ländernas försörjning med bilar och bildelar år 1955 framgår av tabell 7.

På grund av existerande förbrukningsbegränsande bestämmelser (jfr nedan) ger de i tabellen angivna uppgifterna — speciellt för Danmarks, Finlands och Norges vidkommande — en ofullständig bild av bilbehovet.

Importen av bilar i delar avsedda för sammansättningsindustrin ingår i tabell 7 i värdet av importen. Däremot är den värdetillväxt, som framkommer vid sammansättningsfabrikernas verksamhet, icke inräknad i tabellen, eftersom tillräckligt material för en sådan beräkning icke föreligger. För Danmarks och Sveriges vidkommande torde denna värdetillväxt kunna uppskattas till 15—20 milj. d. kr. för vardera landet. En viss dubbelberäkning förekommer vidare i

tabellen. Produktionsvärdet för den egentliga biltillverkningen omfattar sålunda dels värdet av importerade delar, som samtidigt ingår i importvärdet, dels värdet av inhemska delar, som framställs vid andra företag än bilfabrikerna och som därför tillika ingår i produktionssiffrorna för bildelar m. m. Det bör sålunda uppmärksammas, att den i tabell 7 angivna siffran för bilförsörjningen i verkligheten — särskilt för Sveriges del — torde vara åtskilligt lägre än vad den företagna beräkningen utvisar.

Under antagande att nämnda dubbelräkning uppgår till 300 milj. d. kr., vilket synes sannolikt, täckte den nordiska produktionen ca 30 % av försörjningen, samtidigt som drygt 15 % av produktionen exporterades till tredje land.

Med utgångspunkt från samma antagande kan de direkta nettovalutautgifternas (importvärde minus exportvärde) andel av försörjningsvärdet beräknas ha utgjort

i Danmark	ca 90 %
i Finland	ca 70 %
i Norge	ca 85 %
i Sverige	drygt 40 %

Den svenska bilproduktionen medför sålunda att de direkta valutautgifterna i samband med bilparkens utökning och förnyelse relativt sett är betydligt läg-

re i Sverige än i övriga nordiska länder.

Tullar, avgifter och restriktioner

I alla fyra länderna har från statens sida vidtagits åtgärder i syfte att begränsa bilförbrukningen. Karaktären och styrkan hos dessa åtgärder varierar avsevärt från land till land. Begränsningar har sålunda i praktiken åstadkommits dels genom avgifter, dels genom kvantitativa regleringar och dels genom en kombination av dessa metoder.

En mer ingående jämförelse mellan de förbrukningsbegränsande verkningarna som dessa åtgärder har i de fyra länderna har icke varit möjlig att företaga. Det kan emellertid konstateras, att begränsningen av bilförbrukningen är avsevärt starkare i Danmark, Finland och Norge än i Sverige.

a) Tullar

Tullnivån för bilar i de nordiska länderna kan i korthet sammanfattas sålunda:

Danmark: Personbilar 14—15 %, lastbilar 7—9 %.

Finland: Alla vanliga bilar 14 %, trolleybussar 72 mark per kg.

Norge: Personbilar 30 %, lastbilar 20 %.

Sverige: 15 % för alla bilar.

Den i Danmark gällande utjämningsavgiften för personbilar har medräknats i den ovan angivna tullen på 14—15 %. Nämda avgift har nämligen i detta sammanhang samma verkan som en tull.

Tullen på bildelar utgör i Danmark i huvudsak ca 5 %, medan nivån i Finland ligger på 11 % för sammansättnings- och produktionsdelar och 14 % för reservdelar och i Norge på 25 % för samtliga bildelar. I Sverige är tullen 15 % för reservdelar och 12 % för tillverkningsdelar (såväl delar för egent-

lig produktion som för sammansättning).

Som jämförelse kan anföras att tullen för färdiga bilar i Storbritannien utgör 30 %, i Västtyskland 17—21 %, i Benelux 24 %, i Frankrike 30 % och i Italien 35—45 %. Den yttre tullen i den planerade europeiska marknaden torde komma att utgöra 27—30 %.

b) Interna avgifter

Avgiftssystemen i de nordiska länderna kan sammanfattas i tre huvudgrupper: omsättningsskatter, årliga skatter och avgifter på drivmedel. Avgifternas höjd är starkt varierande och beskattningsformerna vitt skilda, varför en jämförelse mellan motorfordonsbeskattningen i de olika länderna är svår att åstadkomma. De existerande skillnaderna i beskattningssystemen torde icke vara av sådan beskaffenhet, att de är till hinder för ett genomförande av en gemensam nordisk marknad för bilar.

Omsättningsskatter

I Danmark beskattas personbilar och motorcyklar vid första inregistreringen med en progressiv omsättningsavgift från 65 till ca 110 % av konsumentpriset. Lastbilar är skattefria.

I Finland beskattas alla importerade motorfordon med en omsättningsskatt på 25 % av cifpris + tull. Importerade motorcyklar och personbilar inkl. stationsvagnar beskattas med ytterligare en bilskatt (engångsskatt) på 25 resp. 30 % av cifpriset. För i Finland tillverkade bilar och bildelar utgår omsättningsskatt med 20 % av detaljpriset.

Norges omsättningsskatter består av dels en särskild tillfällig avgift, dels den allmänna omsättningsskatten och dels en registreringsavgift. Den tillfälliga avgiften utgör vid import 10 % av

tullvärdet inkl. tull och trafikavgift men exkl. värdet av däck och slangar. För i landet tillverkade motorfordon utgör motsvarande avgift 10 % av priset vid försäljning från producent till återförsäljare. Den allmänna omsättningsavgiften utgår för icke tidigare inregistrerade motorfordon och utgör 10 % av detaljpriset. Registreringsavgiften betalas vid överlåtelse av tidigare inregistrerade fordon och är beroende av fordonets art, ålder och storlek.

I Sverige utgör omsättningsskatten för motorcyklar 180—360 kr. (beroende på fordonets vikt) och för personbilar och mindre lastbilar det antal kronor, som motsvarar 90 % av fordonets vikt uttryckt i kg. Skatten är avsedd att utgöra ca 12 % av fordonets detaljpris.

Årliga skatter

De årliga motorfordonsskatterna beräknas i regel på grundval av fordonets art och vikt. I Norge användes denna beräkningsmetod dock endast i fråga om den speciella skatt, som utgår för dieseldrivna fordon, medan den allmänna motorfordonsskatten fastställes med utgångspunkt från särskilda skatteklasser och åldersgrupper.

Den danska viktavgiften för bensindrivna fordon varierar från 12 till 37:50 d. kr. per 100 kg och för dieseldrivna lastfordon från 45:50 till 105 d. kr. per 100 kg.

Motorfordonsskatten i Finland utgör i regel 240—300 mark per 100 kg, dock minst 2 400 mark per fordon i fråga om lastbilar respektive 3 000 mark i fråga om personbilar. För dieseldrivna fordon utgår dessutom en särskild tilläggsskatt.

Skatten på motorfordon i Norge varierar efter storlek (skatteklass) och modellår med satser som för nya fordon utgör 250—2 800 n. kr. För äldre

fordon är satserna lägre. För icke bensindrivna fordon utgår dessutom en särskild viktavgift.

Automobilskatten i Sverige består av en grundskatt på 110 s. kr. och en tilläggsskatt, som för personbilar utgör 28 s. kr. för varje påbörjat antal 100 kg av bilens vikt minskad med 900 kg och för lastbilar 37 kr. för varje påbörjat 100-tal kg av vikten mellan 900—3 000 kg, 64 s. kr. för varje påbörjat 100-tal kg av vikten mellan 3 000—7 000 kg och 120 s. kr. för påbörjat 100-tal kg utöver 7 000 kg.

Avgifter på drivmedel

Samtliga länder har avgifter på bensin. Sverige har dessutom en särskild avgift på dieselolja, som i de tre övriga länderna motsvaras av en högre fast årlig skatt på själva fordonet (se ovan under redogörelsen för de årliga skatterna). I Finland och Norge utgår vidare särskild skatt för bilgummi.

Bensinavgiften utgör i Danmark 56 d. öre per liter. I Finland utgår tull för bensin med 20 mark per liter, var till kommer en prisutjämningsavgift på 4,75 mark per liter. För i Finland raffinerad bensin är avgiften enligt gällande lag fastställd till 95 % av importtullen, medan prisutjämningsavgiften uppgår till samma belopp som för importerad bensin. I Norge är bensinavgiften 50 n. öre per liter och i Sverige 41 s. öre (inkl. energiskatt). Den svenska avgiften på dieselolja utgör 28 s. öre per liter (inkl. energiskatt).

Den finska avgiften på bilgummi utgår endast för bildäck. Den utgör 40 mark per kg. Den norska avgiften för bilgummi omfattar både däck och slangar och utgör 3 n. öre per kg.

c) Kvantitativa importrestriktioner

I Danmark är importen av personbilar samt av varuvagnar och lastbilar

med en totalvikt under 3 000 kg liberaliserad. Detsamma gäller underreden och karosserier till sådana bilar. Liberaliseringen omfattar vidare underreden utan förarhytt till större lastbilar och bussar samt bilmotorer och bilreservdelar. Importen av kompletta större lastbilar och bussar samt karosserier och underreden med förarhytt därtill samt specialbilar är däremot reglerad. Större lastbilar och bussar, som införas i delar avsedda för sammansättningsindustrin, kan dock importeras fritt tillsammans med förarhytter under förutsättning att även förarhytterna importeras i delar för sammansättningsindustrin. Liberaliseringen gäller i fråga om import från EPU-länder samt Finland. Reservdelsimporten är emellertid liberaliserad även gentemot dollarområdet. Licensgivningen av import från dollarområdet av sådana bilar m. m., som fritt kan importeras från EPU-länder och Finland, är för närvarande mycket liberal. De kvantitativa importrestriktionerna kommer att kunna upphävas gentemot de nordiska länderna vid genomförandet av en gemensam nordisk marknad.

Finland har liberaliserat importen av underreden till lastbilar och bussar från flertalet västeuropeiska länder och från dollarområdet samt importen av delar och tillbehör från Västeuropa. Importen av kompletta bilar samt karosserier är däremot reglerad.

I Norge är importen av personbilar och varuvagnar icke föremål för kvantitativa importrestriktioner. En reglering av omsättningen åstadkommes i stället genom särskilda försäljningsbegränsande åtgärder. Enligt gällande bestämmelser får sålunda försäljning av bilar endast ske till köpare som innehar särskilt inköpstillstånd.

Man har på norsk sida icke kunnat definitivt uttala sig om möjligheterna att

avskaffa den inhemska omsättningsordningen för bilar på grund av de stora betalningsmässiga konsekvenser, som detta kommer att medföra. Regleringen kommer emellertid att upphävas, så snart valutasituationen tillåter det.

Importen av bilar, underreden och karosserier samt delar för sammansättningsindustrin är i Sverige reglerad, men licensgivningen är mycket liberal (även när det gäller dollarimport) och torde för närvarande tillgodose importörernas önskemål. Importrestriktionerna kommer att kunna upphävas gentemot de nordiska länderna vid genomförandet av en gemensam nordisk marknad.

Utskottets förslag

a) Tullar

Utskottet har framlagt följande förslag till gemensamma nordiska tullsatsar:

Position	Varuslag	Tullsats %
87.02	Vanliga bilar:	
	A. i delar, avsedda för sammansättningsindustrin .	10
	B. färdiga bilar	12
87.03	Specialbilar	12
ex 87.04	Bilunderreden	12
ex 87.05	Karosserier och förarhytter	12
ex 87.06	Bildelar	10

Från dansk sida har man med hänsyn till de valutamässiga och icke obetydliga sysselsättningsmässiga intressen, som är knutna till upprätthållandet av den danska sammansättningsindustrin, förbehållit sig rätt att preliminärt under en period av 5 år från upprättandet av den gemensamma nordiska marknaden lämna de danska sammansättningsfabrikerna tullrestitution med ett belopp motsvarande 8 % av importvärdet av de importerade sammansättningsdelarna. Det har härvid förutsatts att frågan göres till föremål för förnyat övervägande senast vid 5-årsperiodens utgång.

På norsk sida önskar man en 10-årig intern och en extern övergångsanordning för karosserier och förarhytter. Finland har gjort förbehåll om en 10-årig intern övergångsanordning beträffande tullen för lastbilar och bussar samt underreden därtill. På svensk sida önskar man för bilar en extern övergångsanordning för avtrappning av tullen från nu gällande tullsats på 15 % till den gemensamma tullen på 12 %.

Utskottet föreslår i överensstämmelse med vad tidigare förordats beträffande traktorer, att Finland, Norge och Sverige gentemot icke-nordiska länder inför en tull på 10 % för traktordelar, medan Danmark medges rätt att upprätthålla sina nu gällande lägre tullsatser under de första 5 åren efter den gemensamma marknadens upprättande. Därefter skall frågan om genomförandet av en gemensam tull för alla fyra länderna tas upp till ny diskussion i det nordiska ministerrådet. Detsamma gäller för underreden, karosserier och förarhytter till traktorer.

b) *Kvantitativa importrestriktioner*

Man är på dansk och svensk sida beredd att i en nordisk marknad upphäva återstående kvantitativa restriktioner. För Finlands och Norges vidkommande kommer nuvarande regleringar att upphävas så snart valutaförhållandena tillåter.

c) *Produktionssamarbete*

I samarbetsutskottets huvudrapport har anförts en rad synpunkter beträffande önskvärdheten av att ett omfattande produktionssamarbete på bilområdet kommer till stånd. Ett sådant samarbete har ansetts böra syfta till att få de svenska bilfabrikerna att i väsentlig utsträckning tillgodose sitt behov av delar, halvfabrikat och materiel genom

köp hos industriföretag i övriga nordiska länder.

Ett sådant produktionssamarbete kommer att kunna reducera de valutamässiga problem, som speciellt för Danmarks, Finlands och Norges del är förknäpade med bilparkens utvidgning och förnyelse (jfr den tidigare redovisade beräkningen av de direkta valutautgifternas andel av värdet av försörjningen med bilar i de nordiska länderna). Eftersom valutautgifternas storlek är av väsentlig betydelse för omfattningen av de förbrukningsbegränsande åtgärder som i varierande former praktiseras i de olika länderna, bör det ligga i bilfabrikernas intresse att medverka till en minskning av valutautgifterna.

Utskottet har konstaterat, att det såväl hos de svenska bilfabrikerna som hos en rad industriföretag i Danmark, Finland och Norge föreligger intresse för ett samarbete av den karaktär som här skisserats.

Två norsk-svenska avtal har ingåtts om ett långsiktigt produktionssamarbete inom bilindustrin. I enlighet med dessa avtal har man på norsk sida hittills utfärdat eller förpliktigt sig att utfärda extraordinära inköpstillstånd för sammanlagt 5 200 svenska personbilar. Avtalen förutsätter, att det från ifrågavarande svenska bilfabrikers sida placeras beställningar i Norge till ett belopp, som motsvarar värdet av den extraordinära bilimporten, vilken preliminärt beräknas uppgå till över 40 milj. n. kr. Inom ramen för de ingångna avtalen har hittills placerats beställningar i Norge till ett belopp av mellan 25 och 30 milj. n. kr. Det finns anledning antaga, att förutsättningar härigenom skapats för ett bestående produktionssamarbete mellan industrierna i dessa två länder.

Mellan de svenska bilfabrikerna och en rad danska industriföretag har under den senaste tiden ägt rum ingående

förhandlingar om leveranser av danska varor till den svenska bilindustrin, och det synes finnas anledning förmoda, att i varje fall en del av de sålunda etablerade kontakterna kommer att leda till ett samarbete av varaktig karaktär.

Någon mer systematisk undersökning av den finska industrins möjligheter att medverka i ett produktionssamarbete på bilområdet har ännu icke kunnat företagas. Vissa provleveranser har dock genomförts under första halvåret 1958.

Utskottet anser sig vid nuvarande tidpunkt icke kunna uttala sig närmare om storleken av de belopp, varmed dansk, finsk och norsk industri kommer att kunna bidra till bilproduktionen. Med hänsyn till den starka utveckling, som svensk bilindustri för närvarande synes undergå, torde det knappast kunna anses uteslutet att det här kommer att kunna röra sig om belopp som är av väsentlig betydelse i förhållande till Danmarks, Finlands och Norges valutautgifter för bilförsörjningen. Det bör i detta sammanhang understrykas, att upprättandet av en gemensam nordisk marknad kan antagas medföra en kraftig förbättring av kon-

kurrensförmågan hos industriföretagen i de tre länderna i förhållande till företag i tredje land och för övrigt även i förhållande till den svenska industrin.

På dansk, finsk och norsk sida är inbegripandet av bilarna i den gemensamma nordiska marknaden redan vid marknadens genomförande emellertid beroende av, om det nu påbörjade produktionssamarbetet mellan de svenska bilfabrikerna och industriföretag i Danmark, Finland och Norge kommer att utbyggas i sådan utsträckning, att det vid tidpunkten för den gemensamma marknadens etablering har fått en omfattning och en karaktär, som kan ge anledning antaga, att detta produktionssamarbete under de förbättrade villkor, som en gemensam nordisk marknad kommer att medföra, kommer att bli av väsentlig betydelse i förhållande till de enskilda ländernas valutautgifter för försörjningen av bilar. Föreligger icke skäl för ett sådant antagande, bör det vid marknadens upprättande upptagas förhandlingar om, under vilka former bilarna kan medtagas i den gemensamma marknaden.

B. Textilvaror

De varor, som behandlas i detta avsnitt, utgöres av garner, vävnader, trikåvaror, kläder m. m. Varorna ingår huvudsakligen i Brysselnomenklaturens kapitel 50—63, 65 och 67. Av de textila råvarorna beröres endast konstgjorda och syntetiska fibrer. För naturliga textilfibrer har redan i samarbetsutskottets tidigare rapport föreslagits tullfrihet.

1. Industrins omfattning och struktur

De textila industrierna — den egentliga textilindustrin, trikåindustrin och konfektionsindustrin — omfattar en mångfald olika typer av industrier. I den egentliga textilindustrin bearbetas textilfibrer till garner och vidare till vävnader och andra textilvaror. Till textilindustrin räknas även konstfiberindustrin som framställer konstgjorda och syntetiska konstfibrer. Inom trikåindustrin bearbetas garnerna genom stickning till strumpor och andra trikåvaror. Konfektionsindustrin tillverkar kläder av olika slag och använder därvid vävnader (inkl. trikåväv) som råvaror. Till konfektionsindustrin räknas även tillverkningen av hattar och mössor.

De textila industrierna intar en framträdande plats inom de nordiska ländernas hemmamarknadsindustrier. Absolut sett är den svenska textilindustrin den största, räknat efter antalet sysselsatta, men om hänsyn togs till befolkningens

storlek är Finlands textilindustri mera omfattande än de övriga ländernas. Dessamma är fallet när det gäller textilindustrins andel av den totala industriella produktionen. De textila industrierna utgör efter metall- och verkstadsindustrin den största industrigruppen i de nordiska länderna, räknat efter antalet sysselsatta. I textilsektorn sysselsattes år 1955 i Finland 19 %, i Danmark 14 %, i Norge 13 % och i Sverige 12 % av samtliga anställda inom industrin.

Till belysning av dessa förhållanden lämnas i tabell 8 uppgifter beträffande antal sysselsatta och produktionsvärden för de textila industrierna i de nordiska länderna.

Jämfört med förhållandena under förkrigstiden har arbetarantalet inom textilindustrin, betraktad som en helhet, minskat i Danmark men ökat i övriga länder och särskilt kraftigt i Finland och Norge. Sättes 1938 = 100 blir jämförelsetalet år 1955 för Danmark 90, Finland 164, Norge 156 och Sverige 111. Ökningen av arbetarantalet har i Finland varit starkare än för industrin i allmänhet, medan ökningen i Norge och Sverige varit något mindre.

Utvecklingen har emellertid varit olika för de olika textila branscherna i de fyra länderna. I tabell 9 belyses för-

I detta avsnitt avses med »textilindustri» och »textilvaror» sammanfattande benämningar på samtliga textila industrier och deras produkter.

Tabell 8. Antal företag och anställda samt produktionsvärden i de textila industrierna i de nordiska länderna år 1955

	Antal arbetsställen	Antal arbetare	Antal tjänstemän	Produktions- värde milj. sv. kr.	Förädlings- värde milj. sv. kr.
<i>Egentlig textilindustri (inkl. trikåindustrin)</i>					
Danmark.....	403	20 471	4 198	654,2	261,8
Finland.....	325	35 581	3 504	1 098,0	570,3
Norge.....	310	16 239	2 619	490,3	192,8
Sverige.....	576	43 206	7 629	1 479,8	618,4
<i>Konfektionsindustrin</i>					
Danmark.....	570	16 109	4 152	427,3	189,4
Finland ¹	526	26 396	2 956	825,8	499,9
Norge.....	566	16 618	2 314	333,1	171,8
Sverige.....	1 006	45 642	8 545	1 303,5	584,3
<i>Totalt för de textila in- dustrierna</i>					
Danmark.....	973	36 580	8 350	1 081,5	451,2
Finland.....	851	61 977	6 460	1 923,8	1 070,2
Norge.....	876	32 857	4 933	823,4	364,6
Sverige.....	1 582	88 848	16 174	2 783,3	1 202,7

¹ I siffrorna ingår delvis hantverksföretag.

ändringarna för de olika branscherna sedan förkrigstiden.

Av tabellen framgår att i Danmark arbetarantalet i den egentliga textilindustrin ökat medan antalet kraftigt minskat för konfektionsindustrin. I Finland och Norge har arbetarantalet ökat

för flertalet branscher men ökningen är särskilt stark för konfektionsindustrin. För Sveriges del har den egentliga textilindustrin minskat, medan konfektionsindustrin och vissa speciella delar av den egentliga textilindustrin (främst rayonindustrin) ökat.

Tabell 9. Antalet arbetare i de olika textilbranscherna år 1955 jämfört med förkrigstiden (1938 = 100)

	Danmark	Finland ¹	Norge	Sverige
Ylleindustri.....	106	144	126	87
Bomullsindustri.....	112	107	155	74
Linne-, hamp- och juteindustri.....	.	69	183	88
Trikåindustri.....	112	140	154	85
Konfektionsindustri.....	72	193	¹ 196	142
Övriga branscher.....	98	294	88	161
Totalt	90	164	¹ 156	111

¹ På grund av ändrad redovisning är siffrorna för 1955 ej helt jämförbara med siffrorna för år 1938.

Textilindustrins struktur uppvisar i stort sett samma bild i de fyra länderna. Den egentliga textilindustrin domineras av ylleindustrin och bomullsindustrin samt trikåindustrin. En jämförelse mel-

lan de olika branscherna visar, att i Danmark det största antalet arbetare finnes inom trikåindustrin, medan ylleindustrin är minst. I Finland är trikåindustrins omfattning något mindre än

de övriga branschernas. I Norge är ylleindustrin den största branschen, medan i Sverige de flesta arbetarna finnes inom bomullsindustrin. Konfektionsindustrin svarar i Danmark, Norge och Sverige för ungefär hälften av antalet sysselsatta i samtliga textila industrier, medan i Finland andelen är mindre.

2. Den inhemska produktionens betydelse för konsumtionen av textilvaror

I samtliga nordiska länder tillgodoses den inhemska konsumtionen till väsentlig del genom inhemska produktion. Betydande skillnader föreligger dock mellan de olika branscherna inom industrin i de olika länderna.

I fråga om bomull, som fortfarande i alla de nordiska länderna intar en dominerande plats i textilförsörjningen, finnes i samtliga länder en utvecklad industri som svarar för en stor del av konsumtionen.

Ylleindustrin täcker genom inhemska produktion en väsentlig del av ländernas konsumtionsbehov.

I fråga om konstfibrer finnes ej tillverkning i Danmark. De tre övriga länderna är mer än självförsörjande beträffande rayonull. Den inhemska produktionen av rayonsilke täcker icke efterfrågan, och beträffande syntetiska fibrer (nylon) förekommer praktiskt taget ingen produktion i Norden.

Konsumtionen av trikåvaror och konfektion täckes nästan helt genom inhemska produktion.

I det följande redovisas den inhemska produktionens betydelse för olika varuslag. Vid beräkningarna i detta avsnitt har konsumtionen beräknats såsom produktion + import — export. Fullständigt statistiskt material har emellertid inte funnits tillgängligt för senare år än 1955. En redogörelse för den ak-

tuella importsituationen lämnas dock i avsnitt 6, som behandlar konkurrensläget i förhållande till tredje land.

Råvaror

De nordiska länderna måste till stor del tillgodose sitt behov av textilfibrer genom import. Inhemsk produktion förekommer endast av vissa textilmaterial, såsom ull, lin och hampa samt konstgjorda fibrer. Produktionen är emellertid av tämligen olika omfattning i de skilda länderna. När det gäller ull är det endast i Norge som den inhemska produktionen har någon större betydelse för konsumtionen. Linproduktionen är betydande i samtliga länder utom i Norge, medan hampproduktionen är av större omfattning endast i Sverige.

Konstgjorda och syntetiska fibrer

Genom tillgången på cellulosa har Finland, Norge och Sverige goda förutsättningar för tillverkning av rayonfibrer och tillverkningen har ökat starkt sedan 1930-talet. Danmark saknar produktion av rayonfibrer.

Rayonullsproduktionen har varit föremål för en mycket stark expansion. Industrin har på detta område en betydande exportkapacitet. Detta gäller särskilt Finland och Norge där den inhemska konsumtionen är liten jämfört med produktionen.

Konsumtionen av rayonsilkegarn har ökat betydligt sedan förkrigstiden, och den inhemska industrin i Finland, Norge och Sverige har i samband därmed utbyggt. Konsumtionen i dessa länder täckes dock fortfarande till stor del genom import. Betydande tillverkning av cordgarn förekommer i Sverige.

När det gäller syntetiska fibrer (nylon och liknande fibrer) finnes f. n. icke någon tillverkning i de nordiska länderna, fränsett en nystartad tillverkning av korta akrylfibrer i Sverige. Konsum-

tionen av syntetiska fibrer är i starkt stigande.

Produktionens storlek i förhållande

till konsumtionen av rayon- och syntetull samt rayon- och syntetsilkegarn framgår av tabell 10.

Tabell 10. Produktionens storlek i förhållande till konsumtionen år 1955 för konstfibrer (%)

	Danmark	Finland	Norge	Sverige
Rayon- och syntetull	—	320	280	210
Rayon- och syntetsilkegarn	—	33	50	60
Rayon- och syntetullsgarn	30	.	190	39

Garner av naturliga textilfibrer

Om sålunda råvarubehovet för produktionen av textilvaror i Norden väsentligen täckes genom import tillgodoser den inhemska produktionen större delen av behovet av garner. Förhållan-

derna växlar emellertid starkt för olika länder och olika slag av garner, vilket framgår av tabell 11, som anger produktionens storlek i förhållande till konsumtionen år 1955 för garner av naturliga textilfibrer.

Tabell 11. Produktionens storlek i förhållande till konsumtionen år 1955 för garner av naturliga textilfibrer (%)

	Danmark	Finland	Norge	Sverige
Kamgarn av ull	70	} 79	60	66
Kardgarn av ull	86		100	96
Bomullsgarn	76		59	88
Lin- och hampgarn	154	100	44	78
Jutegarn	102	58	49	95

Produktionens andel är betydligt större för kardgarn än för kamgarn. Detta sammanhänger bl. a. med att det innebär särskilt stora produktionstekniska fördelar för ett kardgarnsväveri att spinna sitt eget garn.

Den inhemska produktionen av bomullsgarn svarar i Norge för en relativt mindre del av försörjningen än i de övriga länderna.

Importen av bomullsgarn består delvis av sådana garnnummer, som icke tillverkas i de nordiska länderna, bl. a. med hänsyn till att den inhemska marknaden är alltför liten.

Vävnader och konfektion

I fråga om vävnader synes den inhemska produktionen genomsnittligt vara

av mindre betydelse för konsumtionen än när det gäller garner, under det att konsumtionen av trikåvaror och konfektion väsentligen täckes genom egen produktion, vilket framgår av uppgifterna i tabell 12.

För vävnader är produktionens andel störst i Finland och minst i Danmark och Norge. För Sveriges del är produktionens andel för yllevävnader lägre än den angivna siffran. På grund av olikheter i den statistiska redovisningen för produktion och utrikesandel är siffran missvisande.

För strumpor och andra trikåvaror är produktionens andel hög i alla länder, högst i Finland och lägst i Sverige.

När det gäller konfektion täckte den inhemska produktionen år 1955 ca 95 %

Tabell 12. Produktionens storlek i förhållande till konsumtionen år 1955 för vissa textilvaror (%)

	Danmark	Finland	Norge	Sverige
Yllevävnader.....	57	83	76	78
Bomullsvävnader.....	44	84	37	75
Rayonsilkevävnader.....	48	88	30	87
Strumpor.....	90	.	91	83
Andra trikåvaror.....	98	98	89	79
Konfektion ¹	95	99	95	95

¹ Självförsörjningsgrad 1956, räknad på värdebasis.

av konsumtionen i Danmark, Norge och Sverige. I Finland var produktionens andel 99 %.

3. Utrikeshandeln med textilvaror

Import

Av det föregående framgår att importen av textila råvaror till Norden svarar för större delen av behovet, medan när det gäller garner och vävnader i genomsnitt drygt en fjärdedel av behovet täckes genom import. För de textila färdigvarorna svarar importen endast för en mindre del av förbrukningen. Värde mässigt utgjorde, såsom framgår av siffrorna i tabell 13, den sammanlagda importen av textila produkter år 1955 ca 2,8 miljarder sv.kr., medan det samlade produktionsvärdet inom de fyra ländernas textilindustrier beräknas utgöra ca 6,5 miljarder sv.kr.

Importen utgöres huvudsakligen av textilfibrer, garner och vävnader. Väv-

nader utgör den största importposten i Danmark, Norge och Sverige, medan i Finland råvaror och garner svarar för större belopp. Importen av trikåvaror och konfektion är liten i jämförelse med importen av halvfabrikaten. Den största importen sker till Sverige, medan Finland har den minsta.

Importen har under de sista åren ökat kraftigt i Danmark, Norge och Sverige. I Finland har importen tills helt nyligen varit föremål för sträng reglering, varför importen icke har undergått större förändringar. Importens utveckling i de olika länderna under de senaste åren framgår av tabell 14.

Export

I förhållande till importen har exporten från de nordiska länderna varit av liten betydelse. Exporten har hämmats av i vissa fall ogynnsamma produktionskostnader samt av höga tullar. Proportionsvis har Danmark väsentligt

Tabell 13. Importen av textilvaror år 1955 (milj. sv. kr.)

	Danmark	Finland	Norge	Sverige	Summa
Textilfibrer (inkl. avfall).....	124,7	175,9	72,1	256,6	629,3
Garner.....	112,2	144,3	100,4	199,1	556,0
Vävnader.....	167,1	96,5	209,0	378,9	851,5
Trikåvaror.....	27,5	6,9	49,3	79,9	163,6
Konfektion.....	49,8	11,0	26,4	94,9	182,1
Diverse textilvaror...	163,4	52,1	73,7	157,8	447,0
	644,7	486,7	530,9	1 167,2	2 829,5

Tabell 14. Importen av textil- och beklädnadsvaror i de nordiska länderna (ton)

	Års- genom- snitt 1936/38	1952	1953	1954	1955	1956	1957	1957 i % av 1952
<i>Danmark:</i>								
Vävnader och filt	15 750	17 835	24 860	24 100	20 650	23 510	25 260	140
Trikåvaror	410	200	325	380	390	540	640	320
Beklädnadsvaror	1 540	609	906	1 057	961	1 024	1 226	201
<i>Finland:</i>								
Vävnader och filt	5 537	10 029	4 266	4 732	5 373	4 276	5 508	55
Trikåvaror	193	281	183	157	140	183	136	48
Beklädnadsvaror	90	269	188	133	135	102	87	32
<i>Norge:</i>								
Vävnader och filt	14 226	14 175	13 364	14 863	14 911	15 527	14 202	100
Trikåvaror	696	480	819	931	911	1 196	1 223	255
Beklädnadsvaror	—	451	344	483	380	483	1 134	251
<i>Sverige:</i>								
Vävnader och filt	20 216	20 256	27 857	30 240	33 576	33 239	36 471	180
Trikåvaror	1 032	619	1 317	1 691	1 794	1 817	2 170	351
Beklädnadsvaror	768	555	1 021	1 325	1 612	1 951	2 440	440

¹ År 1938.

större export än de övriga nordiska länderna, vilket framgår av tabell 15.

För Finlands, Norges och Sveriges del utgör exporten av textiltfibrer, huvudsakligen rayonull, den största posten. Sverige har även upparbetat en viss export av vävnader. Danmarks export är jämnt fördelad på garner, vävnader och färdiga textilvaror och består delvis av specialartiklar såsom möbeltyger och andra vävnader för heminredning.

Nordisk samhandel

Den nordiska samhandeln med textilvaror har hittills absolut sett varit av liten betydelse, vilket även framgår av

tabell 16. Värde mässigt utgjorde samhandeln ca 145 milj. sv. kr. eller 4,5 % av den totala samhandeln år 1955 eller mellan 5 och 6 % av de nordiska ländernas totala import av textilvaror. Norge och Sverige hade den största importen från nordiska länder, medan Finland hade den minsta.

För de nordiska ländernas export av textilvaror är emellertid de övriga nordiska länderna av avgörande betydelse såsom avnämare, då en övervägande del av exporten sker till övriga nordiska länder. Såsom framgår av tabell 17 avser exporten i viss utsträckning garner men framför allt vävnader och

Tabell 15. Exporten av textilvaror år 1955 (milj. sv. kr.)

	Danmark	Finland	Norge	Sverige	Summa
Textiltfibrer (inkl. avfall)	19,7	36,1	40,6	50,3	146,7
Garner	17,7	5,5	7,0	12,2	42,7
Vävnader	15,2	2,0	3,6	32,6	53,4
Trikåvaror	17,3	0,1	4,1	3,6	25,1
Konfektion	20,6	0,0	1,5	9,8	31,9
Diverse textilvaror	26,0	1,0	3,5	22,0	52,5
	116,5	44,7	60,3	130,5	352,0

Tabell 16. Nordisk samhandel med textilvaror år 1955 (milj. sv. kr.)

	Import från de tre andra länderna				Summa	I % av total samhandel
	Danmark	Finland	Norge	Sverige		
Textilfibrer (inkl. avfall)	7,1	3,2	3,1	8,4	¹ 21,8	¹ 0,7
Garner	3,7	1,4	5,1	5,6	15,8	0,5
Vävnader	9,8	4,0	20,6	11,0	45,4	1,4
Trikåvaror	2,2	0,6	11,1	13,5	27,4	0,8
Konfektion	4,4	2,6	2,6	5,9	15,5	0,5
Diverse textilvaror	4,7	1,6	7,4	5,5	19,2	0,6
	31,9	13,4	49,9	49,9	145,1	4,5

¹ Här ingår naturliga textilfibrer, som redan behandlats i 80 %-området, till ett belopp av 17,7 milj. sv. kr. eller 0,6 % av den totala samhandeln.

konfektion. Siffrorna visar, att Danmark har en icke oväsentlig export till Norge och Sverige. Den svenska exporten till Norge är också framträdande. Norge har en viss garnexport till Danmark och Sverige, medan exporten av färdiga textil- och konfektionsvaror är

av liten betydelse. Finland har också viss garnexport, men icke nämnvärd export av färdigvaror. Den stränga importregleringen i Finland har medfört att exporten till Finland från de övriga nordiska länderna blivit obetydlig.

Tabell 17. Översikt över de nordiska ländernas export av garn och färdiga textilvaror och konfektionsvaror till de övriga nordiska länderna åren 1955, 1956, 1957 (milj. sv. kr.)

Förbrukningsland	Dansk export			Finsk export			Norsk export			Svensk export		
	1955	1956	1957	1955	1956	1957	1955	1956	1957	1955	1956	1957
<i>Export av garn till</i>												
Danmark	.	.	.	..	..	..	1	2	3	3	3	4
Finland	1	1	..	.	.	.	—	—	1	2	1	1
Norge	2	3	..	..	..	1	.	.	.	3	2	2
Sverige	3	2	..	2	2	6	2	4	4	.	.	.
<i>Export av vävnader, trikåvaror och andra färdiga textilvaror till</i>												
Danmark	.	.	.	1	1	..	2	3	3	12	15	14
Finland	2	13	¹ 3	.	.	.	1	—	—	3	3	4
Norge	16	21	¹ 14	..	..	..	.	.	.	21	25	24
Sverige	26	14	¹ 17	2	3	2	³ 5	³ 7	³ 10	.	.	.
<i>Export av konfektion till</i>												
Danmark	.	.	.	..	..	—	—	—	—	6	4	5
Finland	3	2	² 2	.	.	.	—	—	—	0	0	0
Norge	2	3	² 17	..	..	—	.	.	.	2	3	8
Sverige	5	6	² 23	..	..	—	1	1	1	.	.	.
Sammanlagd export till övriga nordiska länder	60	64	76	5	6	9	³ 12	³ 17	³ 21	52	56	62

¹ Inkl. garn men exkl. trikåvaror.

² Inkl. trikåvaror.

³ Inkl. vävnader exporterade för lönebearbetning. Denna export uppskattas utgöra minst 5 milj. n. kr. 1957.

4. Konsumtionen av textilvaror

Konsumtionens nuvarande storlek

Konsumtionen av textilvaror utgjorde år 1955 i Danmark 12 %, i Finland 19 %, i Norge 17 % och i Sverige 14 % av den totala privata konsumtionen.

Såsom framgår av tabell 18 är konsumtionen beräknad i kvantitet per invånare högst i Sverige, något lägre i Norge och lägst i Danmark och Finland.

Tabell 18. Konsumtionen av textilvaror, beräknad i kg per invånare år 1955

	Danmark	Finland	Norge	Sverige
Yllevaror.....	1,9	1,7	2,2	2,2
Bomullsvaror .	4,4	4,1	4,3	5,8
Rayonvaror ..	1,3	0,5	2,7	2,2
	7,5	6,3	9,2	10,2

Internationellt sett är textilkonsumtionen i de nordiska länderna relativt hög. Detta framgår av följande sammanställning, där vissa siffror för den totala textilkonsumtionen lämnas för vissa länder och länderområden (kg per invånare år 1955):

USA	15,9
Storbritannien	12,2
Frankrike	8,4
Belgien	7,0
Italien	4,5
Asien	2,0

Den framtida utvecklingen

I Europa har, trots stigande inkomster och stigande befolkning, textilkonsumtionen — om man räknar med fasta priser — under femårsperioden 1950—54 vuxit så långsamt, att de totala utgifterna för beklädnad praktiskt taget varit konstanta med undantag för några få länder.

I allmänhet räknar man emellertid

med att den fortgående realinkomstökningen i Västeuropa skall medföra en ökning av textiltförbrukningen både direkt och indirekt via en ökning av beklädnadsförbrukningen. Denna ökning kommer sannolikt inte att medföra en procentuellt lika stor ökning av förbrukningen av vävnader och andra metervaror utan kommer till stor del att falla på konfektionsindustrins produkter, eftersom i många länder i Västeuropa och även i de nordiska länderna en övergång fortfarande pågår från hemsömnad till konfektion. Å andra sidan påverkas emellertid textiltförbrukningen även av de förändringar som kan komma att inträffa i fråga om efterfrågan av andra textilvaror än beklädnad eller metervaror för beklädnadsändamål — exempelvis efterfrågan på hemtextilier och textilier för industriella ändamål (industrifilt, möbel- och bilklädsler, cordväv för bilringar etc.).

I Sverige har nyligen i anslutning till pågående branschutredningar inom textil- och konfektionsindustrierna en utredning gjorts om den textila konsumtionen i Sverige. I denna utredning dras den slutsatsen att den totala textilkonsumtionen i Sverige under överskådlig tid kommer att växa. Denna slutsats är betingad av två förutsättningar: att realinkomstens tillväxt fortsätter och att konkurrens och marknadsföring är sådan att utbudet till inriktning, form och »kvalitet» smidigt avpassas efter en mera växlande och differentierad efterfrågan.

I samband med denna utredning har en prognos gjorts för textilkonsumtionen år 1965. Under förutsättning av en 2 % årlig inkomstökning bör enligt denna prognos den totala avsättningen av vävnader i kvantitet räknat öka med ca 15 % i jämförelse med 1955 års nivå. Den alldeles övervägande delen av den-

na ökning faller på vävnader för konfektionsindustrin. De metervaror, som finner avsättning direkt till konsumenterna över textildetaljhandeln, kommer att öka tämligen obetydligt i kvantitet. En stark förskjutning kommer att ske från varor för beklädnadsändamål till varor för heminredningsändamål.

Konfektionskonsumtionen beräknas under tioårsperioden 1955—65 visa en rent kvantitativ ökning med ca 30 %. Samtidigt med denna kvantitativa ökning väntas en så betydande kvalitativ ökning, t. ex. i form av längre driven förädling och ökad differentiering i konfektionering, att den totala värdemässiga konsumtionsökningen beräknas uppgå till ca 50 %.

Värdemässigt innebär dessa prognoser att den sammanlagda textilkonsumtionen i Sverige, som år 1955 uppgick till 3,3 miljarder sv. kr., skulle öka till 4,2 miljarder sv. kr. år 1965 eller med ca 25 %. Textilkonsumtionens andel av den totala konsumtionen skulle därigenom i huvudsak kvarstå vid nuvarande 12—14 %. Betydande omfördelningar kan dock förväntas äga rum inom textilgruppen.

Det knyter sig givetvis stora osäkerhetsmoment till uppställande av en prognos för konsumtionen, sådan som den som gjorts i den berörda undersökningen. Den gjorda prognosen avser bl. a. utvecklingen på längre sikt och avspeglar därför icke mer eller mindre tillfälliga svängningar i konsumtionsutvecklingen.

Motsvarande beräkningar är icke tillgängliga för de övriga nordiska länderna, men generellt sett torde slutsatserna vara giltiga även för dessa länder. I Danmark har visserligen textil- och konfektionsförbrukningen mätt i kvantitet fallit från 1950 till 1957. Denna minskning har emellertid skett i strid med de allmänna erfarenheterna beträ-

fande konsumtionsutvecklingen, enligt vilka konsumtionen av textil- och beklädnadsvaror skulle stiga i proportion till inkomsterna. Utskottet antar därför att textil- och konfektionsförbrukningen i Norden sannolikt kommer att utveckla sig i stort sett efter de linjer, som den svenska undersökningen angiver.

5. Konkurrensproblemen inom Norden

Mot bakgrund av den i det föregående gjorda redovisningen för produktions och konsumtionens utveckling i Norden samt den nordiska samhandelns betydelse har utskottet gjort en undersökning rörande dels de interna konkurrensproblemen inom Norden, dels konkurrensförhållandena mot tredje land. Denna undersökning har avsett att ge underlag för bedömningen av konsekvenserna av en gemensam nordisk marknad samt av behovet av övergångsanordningar och för utformningen av det yttre tullskyddet.

Konkurrensvillkoren mellan olika industriföretag påverkas bl. a. av industrins struktur, t. ex. företagsstorlek, integration och lokalisering, vidare av industrins tekniska standard och dess kostnads- och kapitalförhållanden.

I det följande beröres de faktorer som påverkar de interna konkurrensförhållandena, medan förhållandena mot tredje land dryftas i ett senare avsnitt.

Industristrukturen

a) Företagsstorleken

När det gäller två företag, som väsentligen åtskiljer sig endast i fråga om storleken, torde man kunna räkna med att det större företaget har vissa fördelar på den tekniska sidan. Produktionen i det större företaget kan vara så stor att företaget kan ha specialmaskiner och specialutbildad arbetskraft,

som det mindre företaget icke kan utnyttja på lönsam basis. Det större företaget kan även ha egna specialavdelningar, medan det mindre företaget måste få motsvarande arbete utfört såsom lönebearbetning. Å andra sidan är det mindre företaget mera överskådligt, så att det icke kräver en så komplicerad administrations- och kontrollapparat som det större företaget.

På det merkantila fältet torde det större företaget oftast ha större slagkraft. Det kan i viss utsträckning uppnå lägre inköpspris och det kan göra en större försäljningsapparat lönsam, så att det t. ex. kan upprätta ett försäljningskontor där det mindre företaget måste nöja sig med en agent. På det hela taget torde man kunna räkna med att företagsstorlekens optimum ligger högre på det merkantila området än på det tekniska. Vid en övergång till de ändrade marknadsförhållanden, som etableringen av en gemensam marknad innebär, kan dock ett större företag få en vanskligare och mera kostnadskrävande omställningsprocess än ett litet företag som kan ha möjlighet till en smidigare anpassning.

En jämförelse mellan företagens fördelning på grupper efter antalet anställda inom den egentliga textilindustrin i de nordiska länderna visar, att den finska industrin har det relativt sett största antalet större företag. Även i Sverige finns ett relativt stort antal större företag, medan i Danmark och Norge antalet mindre företag är relativt sett större än i de övriga länderna. I fråga om konfektionsindustrin synes de större företagens andel vara större i Sverige än i övriga länder.

Det är som av det föregående framgått en rad förhållanden som har betydelse för företagsstorlekens inverkan på konkurrensförmågan och det är därför vanskligt att dra någon säker slutsats

om vad industristrukturen i detta hänseende betyder för de nordiska textil- och konfektionsindustriernas interna konkurrensförhållanden.

Det bör slutligen understrykas att automatiseringsgrad, specialisering o. dyl. kan vara mer avgörande än företagsstorleken, när det gäller att bedöma industristrukturens inverkan på konkurrensförhållandena. Därmed sammanhängande frågor behandlas i avsnittet om teknisk standard.

b) Integration

Inom textilindustrin förekommer i de olika länderna större eller mindre utvecklad integration, t. ex. mellan spinneri och väveri, mellan spinneri och trikåfabrikation eller mellan egentlig textilindustri och konfektionsindustri. Det förekommer också integration mellan textilindustri och annan industriell produktion liksom mellan industri och handel.

Det synes icke föreligga så stora skillnader från land till land inom Norden. Påpekas bör emellertid, att den danska produktionen av bomullsgarn och kamgarn huvudsakligen försiggår i fristående spinnerier, medan motsvarande icke är fallet i de andra nordiska länderna. I Norge försiggår produktionen av rayonullsgarn vid ett spinneri knutet till ett stort träförädlingsföretag. Denna skillnad har knappast särskilt stor betydelse för de interna konkurrensförhållandena inom Norden.

Integration mellan textilindustri och konfektionsindustri är icke vanlig i något av de nordiska länderna. Den norska konfektionsindustrins struktur avviker något från de övriga nordiska ländernas genom att grossisterna företar konfektionering i åtskillig utsträckning. I viss utsträckning förekommer vidare i de nordiska länderna integration mellan engroshandel och detalj-

handel. I Sverige har kedjebutiker en ganska stor omfattning. I Norge har de kombinerade engros- och detaljhandelsföretagen mycket stor betydelse, vilket också gäller i viss utsträckning i Finland. I alla fyra länderna utgör de kooperativa företagen en viktig faktor.

c) Industrins lokalisering

I Norge är textilindustrin i betydande utsträckning belägen på avsides liggande platser med ringa eller ingen annan industriell produktion och med förhållandevis vanskliga transportförhållanden till de större konsumtionscentra. Även i Finland är detta förhållandet, om än i mindre grad.

För företag, som ligger på isolerade platser, innebär lokaliseringen både fördelar och nackdelar. Avlägset belägna företag måste i regel påta sig större sociala kostnader än andra företag, men kan i stället räkna med en stabil arbetarstam. Anpassningen mellan avsättning och sysselsättning är svårare för sådana företag. Även transportomkostnaderna kan spela en viss roll.

Teknisk standard

För att möjligen kunna få en hållpunkt vid värderingen av den tekniska standarden i de nordiska textilindustrierna har utskottet sökt göra en jämförelse mellan textilmaskinimporten till de fyra länderna.

Av tabell 19 framgår att importen till Danmark, Norge och Sverige var som störst omkring åren 1950—1951 och att den senare har minskat ganska starkt. Sverige hade för övrigt en icke obetydlig import under krigsåren. Finlands import har varit ojämn under efterkrigsåren med det högsta värdet år 1956. En jämförelse mellan de olika länderna försvåras av att det statistiska materialet icke är helt överensstämmande. Framför allt gäller detta för

Tabell 19. Import av vävstolar och trikåmaskiner

År	Danmark milj. sv. kr.	Finland milj. sv. kr.	Norge milj. sv. kr.	Sverige milj. sv. kr.
1938	0,7	4,3	0,9	2,9
1939	1,7	2,7	1,7	3,5
1940	1,2	0,7	1,5	2,4
1941	0,7	1,5	2,7	1,5
1942	0,7	3,3	0,8	2,0
1943	0,4	4,4	0,2	2,8
1944	0,9	2,3	0,7	4,6
1945	0,5	0,1	0,0	2,7
1946	1,2	0,5	1,0	6,8
1947	2,0	3,7	5,1	6,7
1948	4,2	3,5	10,6	6,5
1949	10,9	5,8	11,5	9,2
1950	13,8	13,5	13,2	12,0
1951	5,8	28,1	12,8	17,5
1952	5,9	25,7	8,1	11,3
1953	8,6	30,4	5,3	9,4
1954	7,4	14,9	4,9	10,8
1955	4,4	29,0	4,6	8,9
1956	4,4	43,3	4,2	7,5
1957	8,1	20,2	4,9	5,1

Anm. Siffrorna i tabellen är icke helt jämförbara, då den statistiska specifikationen icke överensstämmer i de fyra länderna.

För Danmarks och Sveriges del avser siffrorna enbart importen av vävstolar och trikåmaskiner.

För Finlands del omfattar siffrorna alla typer av textilmaskiner och delar därtill.

För Norges del omfattar siffrorna för åren 1938—1951 alla textilmaskiner (inkl. delar), för åren 1952—1953 förutom vävstolar (inkl. delar) och trikåmaskiner även spolnings- och varpmaskiner och för åren 1954—1957 enbart vävstolar (inkl. delar) och trikåmaskiner.

Finlands del, då siffrorna i motsats till vad som är fallet för övriga länder omfattar icke endast vävstolar och trikåmaskiner utan även alla andra slag av textilindustrimaskiner ävensom delar därtill (reservdelarnas andel uppskattas uppgå till ca 25 % av totalimporten).

Någon större förskjutning av det inbördes förhållandet mellan ländernas tekniska standard när det gäller textilindustrin torde knappast ha ägt rum. Sverige torde före kriget haft något förspång när det gäller den tekniska standarden, och detta förspång synes ha

upprätthållits. Detta antagande bestyrkes t. ex. av uppgifter om brandförsäkringsvärdet av maskiner. Räknat per anställd var detta värde per den 31 december 1956 i Sverige ca 25 000 svenska kronor, medan det vid samma tidpunkt i Norge var ca 20 000 och i Finland ca 15 000. För Danmarks del har det icke varit möjligt att få motsvarande uppgifter.

Det finns för övrigt mycket få upplysningar, som kan utgöra underlag för en jämförelse av den tekniska standarden i de olika ländernas textilindustrier. För en sektor av industrin, bomulls- väverierna, har det varit vanligt att ta automatiseringen av vävstolar som ett tecken på moderniseringsgraden. Enligt de uppgifter, som föreligger från The International Federation of Cotton and Allied Textile Industries var denna automatiseringsgrad per den 31 januari 1957 92 % i Sverige, 82 % i Norge, 73 % i Danmark och 56 % i Finland. Man måste emellertid vid bedömningen av dessa siffror vara uppmärksam på betydelsen av produktionssammansättningen, då det finns varutyper, som lämpligast framställs på vanliga vävstolar, medan andra lämpligast framställs på automatiska vävstolar.

I konfektionsindustrin är den tekniska standarden i fråga om maskiner icke särskilt olika i de nordiska länderna. Konfektionsindustrin måste emellertid såsom industri bedömas mera efter sin organisation än efter den maskinella standarden. Vid bedömandet av industristrukturen är det därför lämpligt att uppmärksamma industrins specialiseringsgrad, d. v. s. företagets (resp. företagsavdelningarnas) specialisering på enskilda artiklar. Någon jämförbar statistik finns icke på detta område i de nordiska länderna, men specialiseringsgraden torde vara något högre i danska och svenska konfek-

tionsfabriker än i finska och norska. För konfektionsindustrins vidkommande är slutligen arbetskraftens kvalitet av särskild betydelse.

Kostnadsförhållanden

a) Råvarukostnader

Såsom framgått av redogörelsen i det föregående måste samtliga nordiska länder till stor del tillgodose sitt behov av textiltfibrer genom import. Inhemsk produktion finnes endast av vissa textilmaterial, såsom ull, lin och hampa samt rayonull.

Ur kostnadssynpunkt torde det, bortsett från krigs- och krissituationer, i regel icke spela någon större roll om råvarorna finnes inom landet eller måste köpas på världsmarknaden.

Den finska industrin har något högre transportkostnader för råvarorna än de övriga nordiska länderna, men dessa omkostnader är dock av relativt liten betydelse. För Finlands del gäller vidare, att en del av behovet av bomull tillgodoses genom import från Sovjetunionen, vilket medför högre råvarukostnader än fallet skulle vara om importen vore helt liberaliserad.

För den inhemska råvaruproduktionen gäller i de nordiska länderna vissa anordningar, som kan innebära högre råvarukostnader för textilindustrin.

Således har Finland en prisgarantilag för att trygga avsättningen av finsk ull och främja strävandena att förädla sådan ull. Denna lag innebär en förpliktelse för textilindustrin och kan därigenom komma att innebära att industrins internationella konkurrensförmåga försvagas. Även den finska produktionen av konstfibrer har av försörjningsmässiga och beredskapsmässiga skäl erhållit ett stöd som inneburit att de finska textiltfabrikerna tvingats betala högre priser än världsmarknadspri- serna.

I Sverige igångsattes under det sista världskriget en ganska omfattande produktion och beredning av lin och hampa. Linproduktionen är nu koncentrerad till Skåne och Halland och det finns f. n. endast ett beredningsverk. Hampproduktionen drives huvudsakligen på Gotland och även för hampa finns för närvarande endast ett beredningsverk. Den svenska textilindustrin har genom fleråriga kontrakt förpliktat sig att köpa huvuddelen av de mängder lin och hampa som produceras vid dessa verk. Enligt kontraktsbestämmelserna skall marknadspriserna vara gällande, men av olika skäl har priserna i regel legat något högre. I det svenska lingarnet ingår f. n. ungefär 30 % svensk råvara och i det svenska hampgarnet ca 60 % svensk råvara.

I Danmark finns en viss produktion av lin, men denna produktion får intet stöd.

Den norska produktionen av ull har varit skyddad genom en låg tull. Denna ulltull förutsättes bli upphävd i en nordisk tullunion.

b) Maskinkostnader

Inom Norden finns det numera icke någon produktion av betydelse av egentliga textilmaskiner. Däremot finns en viss produktion av diverse produktionsutrustning som användes i textilindustrin, liksom det finns en viss produktion av symaskiner, specialmaskiner och icke minst pressmaskiner och annan utrustning till konfektionsindustrin. Egentliga textil- och konfektionsmaskiner kan f. n. införas tullfritt i Danmark, Finland och Norge medan Sverige har 10 % maskintull. Andra maskiner än egentliga textil- och konfektionsmaskiner är tullbelagda i samtliga länder.

I samarbetsutskottets förslag till gemensamma nordiska tullsatser upptas

maskiner i allmänhet med en tull av 10 %. Det förutsättes dock att maskiner som icke i väsentlig utsträckning tillverkas i Norden skall kunna införas tullfritt.

I Norge har man att betala 11,11 % allmän omsättningsskatt även för maskiner, apparater, instrument, verktyg o. dyl. Finland har motsvarande avgift, som tidigare varit 25 % men som nu är 15 %.

c) Lönekostnader och sociala kostnader

Såvitt utskottet kunnat konstatera föreligger det en skillnad på drygt 25 % i lönekostnaderna i de nordiska textilindustrierna. Sverige har de högsta lönerna, medan Danmark och Norge har de lägsta. Vid bedömningen av lönekostnaderna har man här räknat med timförtjänster.

I detta sammanhang har det givetvis stor betydelse i vilken utsträckning maskinerna utnyttjas. Förekomsten av skiftarbete framstår härvid som särskilt betydelsefull. Danmark torde ha kommit längst med skiftkörning. I vissa kapitalkrävande sektorer är det i den danska textilindustrin vanligt med tre skift. Både i Finland och Norge finns det möjligheter att med specialtillstånd köra i tre skift, medan det i Sverige icke finns motsvarande möjligheter.

Kapitalförhållanden

Textilindustrin blir internationellt sett ständigt mera kapitalkrävande och det föreligger därför ständigt behov av kapital. Icke i något av länderna tillföres textilindustrin nytt kapital på annat sätt än genom rent affärsmässiga kanaler. Det blir därför först och främst en lönsamhetsfråga hur mycket kapital som ställes till textilindustrins förfo-
gande. Prisregleringen i Finland och

Norge har inneburit en stark begränsning av textilindustrins egna möjligheter till kapitalbildning. Andelen eget kapital är också relativt obetydlig i norska textilfabriker.

Man kan räkna med att kapitalbehovet kommer att stiga vid genomförandet av en nordisk marknad. På de punkter, där omställningen gör sig starkast gällande, kommer också behovet av ny kapitaltillförsel att vara störst, men samtidigt kommer på dessa punkter kapitalet att vara minst intresserat att engagera sig utifrån rent affärsmässiga värderingar.

Avskrivningsreglerna är olika i de fyra länderna. Om dessa förhållanden och om beskattningsförhållandena hänvisas till samarbetsutskottets rapport år 1957.

Andra förhållanden

Det finnes givetvis åtskilligt fler faktorer än de ovan behandlade, som har inverkan på konkurrensförhållandet mellan de nordiska textilindustrierna. Många av dessa kan emellertid svårigen belysas med konkret material. Vissa faktorer innebär för övrigt en obetydlig skillnad i konkurrensvillkoren.

Bland de faktorer som kan ha inverkan på de relativa konkurrensvillkoren mellan de nordiska länderna är den olika lagstiftningen på en rad områden. Detta gäller t. ex. prislagstiftningen och lagstiftningen om kartellverksamhet. Patentlagstiftningen är också olika, men denna är under revision i enlighet med Nordiska rådets rekommendation nr 29/1954.

Marknadens nuvarande storlek i de fyra nordiska länderna kan få en viss betydelse vid övergången till en gemensam marknad. Man torde nämligen kunna räkna med att anpassningssvårigheterna till den nordiska marknaden kommer att bli mindre ju mindre utvidgning

av hemmamarknaden den nordiska marknaden innebär för vederbörande industri.

Utskottet har i detta avsnitt sökt lämna en översikt över textil- och konfektionsindustrins relativa konkurrensvillkor. Av redogörelsen framgår att det på en del områden föreligger vissa skillnader i konkurrensförhållandena, medan på andra områden stora likheter föreligger. Utskottet har icke funnit det möjligt att göra en sammanfattande värdering av de olika förhållandena. Helt allmänt torde emellertid kunna konstateras, att industrins struktur är mycket lika i de fyra länderna.

Beträffande de aktuella konkurrensförhållandena kan man i stort sett säga, att där de nordiska textil- och konfektionsindustrierna konkurrerar föresiggår denna konkurrens efter allmänt godtagna regler. På den senaste tiden har man dock märkt en viss ökande tendens till försäljning till onormalt låga priser på de varuområden, där konkurrenstrycket är särskilt stort. Handeln med textilvaror mellan de nordiska länderna betyder emellertid relativt litet för varje lands försörjning. I en nordisk tullunion torde man få räkna med en stark ökning av den internordiska handeln med textilvaror, och utskottet vill peka på att försäljning av en topproduktion till andra nordiska länder därvid kan skapa problem.

6. De nordiska textilindustriernas konkurrensförhållanden mot tredje land

När man bedömer de nordiska textilindustriernas konkurrensförhållanden mot tredje land bör man notera, att det här är fråga om två till arten vitt skilda industrier, den egentliga textilindustrin

och konfektionsindustrin, varav den förra kan sägas vara tillverkare av den senares råmaterial. Men även inom vardera industrin finns väsentliga skillnader i konkurrensförhållandena mellan olika typer av tillverkningar. Konkurrensförhållandena i de olika nordiska länderna är icke heller till graden helt likartade, även om de till arten i allt väsentligt överensstämmer.

Industristrukturen

Vad beträffar företagsstorlek, integration m. m. är det icke möjligt att göra någon siffermässig jämförelse mellan industrin i Norden och andra länder. Rent allmänt torde dock kunna konstateras, att textilindustrin i den övriga delen av världen som regel består av större enheter samtidigt som integrationen är mindre långt driven än i Norden. Industrins mångskiftande karaktär medför emellertid att det i samtliga länder förekommer en blandning av stora och små företag, som tillverkningsmässigt kompletterar varandra. Detta medför — vilket även framgår av föregående avsnitt om konkurrensproblemen i Norden — att företagsstorleken i och för sig icke har sådan inverkan på konkurrensförmågan att det är möjligt att draga några säkra slutsatser om dess inverkan på den nordiska industrins konkurrensförhållanden mot tredje land.

Teknisk standard

Någon möjlighet att siffermässigt belysa den tekniska standarden i Norden jämfört med andra länder föreligger icke. Detta beror i första hand på bristen på tillförlitliga mått, men till stor del även på att textilindustrin — som tidigare framhållits — såväl i Norden som i den övriga världen är alltför mångfasetterad. Härtill kommer att skillnaden i teknisk standard mellan

olika företag inom de enskilda länderna ofta är lika stor som skillnaden i standard mellan olika länders industrier. Allmänt gäller dock att industrin i länder med höga lönekostnader av företagsekonomiska skäl ofta visar en tendens till högre mekaniseringsgrad än i andra länder. De nordiska länderna tillhör höglöneländerna i Europa och deras tekniska standard torde väl kunna mäta sig med flertalet andra länders. Som framgått av avsnitt 5 ovan är dock denna tendens icke helt enhetlig inom de nordiska länderna, då möjligheterna till investeringar påverkas av dels ländernas tillgångar på valuta, dels företagens egna kapitaltillgångar.

Inom industrin finns en fortlöpande strävan att genom högmodern och rationell utrustning öka mekaniseringen och automationen i framställningen för att så långt som möjligt nedbringa det manuella arbetet. Lönefaktorn i produktionen kan därigenom till en del reduceras samtidigt som andelen fasta kostnader ökar.

Möjligheterna att denna väg eliminera löneskillnaderna och öka konkurrenskraften hos den nordiska industrin är dock begränsade genom att flertalet av konkurrentländerna kan utnyttja sin produktionsapparat mera intensivt. I Norden har man — med undantag för Danmark — som regel icke lagenlig rätt att arbeta i treskift, vilket ökar de fasta kostnaderna per produktenhet. Speciellt påverkar detta den egentliga textilindustrins förhållanden, eftersom denna är ca tre gånger mera kapitalintensiv än konfektionsindustrin, där det manuella hanterandet alltjämt är av stor betydelse.

Kostnadsförhållanden

a) Råvaror

I fråga om textilindustrins råvaror gäller att dessa i stor utsträckning är före-

mål för internationell handel och att de nordiska industrierna därför i allmänhet har tillgång till råvaror på samma villkor som industrierna i övriga länder.

Som framgår av avsnitt 5 råder dock speciella förhållanden beträffande vissa enskilda varuslag, där inhemsk produktion, valutaförhållanden eller dylikt begränsar de enskilda nordiska ländernas rörelsefrihet. Detta påverkar givetvis icke enbart de internordiska konkurrensförhållandena utan även konkurrensförhållandena mot tredje land.

För råvarorna jute och mjukhampa förekommer dubbel prissättning, sammanhängande med producentländernas dominerande ställning på marknaden. Sålunda utgår vid export av råjute från Pakistan avsevärt mycket högre exporttull än vid export av färdiga produkter. Dessa exporttullar ändras tid efter annan, men utgör i allmänhet en fördyring av råvaran med mellan 10 och 30 % av råvarupriset. Även den indiska råjuten kan av de inhemska fabrikanterna köpas till priser, som avsevärt understiger världsmarknadspriset. Motsvarande förhållanden råder beträffande mjukhampa, för vilken Italien är huvudproducent i fråga om några av de bästa kvaliteterna. Denna dubbelprissättning beträffande jute och mjukhampa innebär en försvagning av konkurrensförmågan mot de råvaruproducerande länderna.

b) Lönekostnader m. m.

Lönerna är en betydande kostnadsfaktor inom de textila industrierna. I Sverige, som i fråga om lönerna ligger högst i Norden, är lönekostnaderna ungefär dubbelt så höga som i vissa europeiska kontinentalländer.

Speciellt hård blir konkurrensen för den sektor i produktionen som utgöres

av högförädlade stapelvaror, såsom lakan, strumpor och skjortor, för vilka varupriset i regel är av utslagsgivande betydelse. I fråga om modevaror är ofta det individuella utförandet — mönstrets eller modellens slagkraft — avgörande och priset blir här av mera sekundär betydelse.

Betydande kostnader för de nordiska industrierna medför vidare de högre krav som ställes på en fabriksbyggnad i Norden i jämförelse med förhållandena i t. ex. Holland och Italien. De nordiska säkerhetsföreskrifterna kräver en helt annan konstruktion av byggnaden, och framför allt medför det hårdare klimatet i Norden betydande kostnader för byggnadernas utrustning och uppvärmning. Det höga löneläget återverkar givetvis även på byggnadskostnaderna, eftersom dessa i allt väsentligt består av lönekostnader.

Av det anförda torde ha framgått att de nordiska industrierna har vissa handikapp i konkurrensen med övriga europeiska länder, vilket bl. a. sammanhänger med att kostnadsläget i Norden är högre än i andra europeiska länder. Å andra sidan har det trots de nackdelar, som i vissa avseenden föreligger, varit möjligt att bygga upp en betydande textilindustri i de nordiska länderna. Enligt utskottets uppfattning finnes också goda förutsättningar för att upprätthålla och utveckla en nordisk textilindustri i en större marknad med de ökade möjligheter till en rationell produktion som kommer att ges i en sådan marknad. En förutsättning härför är emellertid att konkurrensen får ske på en sund ekonomisk basis. Under senare tid har konkurrensen utifrån i hög grad snedvridits genom s. k. lågprisimport.

Dagens konkurrensförhållanden inom textilindustrin

De rådande avsättningssvårigheterna och den bristande lönsamheten — som började göra sig märkbara i samband med Korea-boomens slut — bottnar i överskottskapacitet i världen på textilområdet.

Flera av Europas textilproducerande länder, främst England, har traditionellt haft stor export till översjöiska områden. Efter hand har dock dessa länder under och omedelbart efter kriget byggt upp egna textilindustrier bakom höga handelspolitiska gränsskydd. Dessa länder har emellertid inte endast förlorats som marknader för europeisk industri. De har dessutom blivit exportörer till de europeiska industriernas hemmamarknader. I Europa råder därför för närvarande en överkapacitet, som man söker nya avsättningsmöjligheter för. Det är då naturligt att man riktar sig mot andra traditionella marknader och då i första hand sådana som för en liberal handelspolitik som fallet är i Norden. Importen har även under de senaste åren ökat kraftigt i de nordiska länderna, vilket framgår av tabell 14 i ett tidigare avsnitt.

Inom OEEC har man under flera år noga följt utvecklingen inom textilindustrin i Väst-Europa. Man har därvid konstaterat, att den västeuropeiska textilindustrin under en längre tid kommer att stå inför mycket betydande anpassningssvårigheter på grund av den industriella utbyggnaden i de ekonomiskt mindre utvecklade länderna. På längre sikt kommer dock situationen att förbättras, då man väntar att textilkonsumtionen i Väst-Europa efter hand kommer att stiga i betydande grad.

De nordiska textila industrierna måste även i fortsättningen räkna med en hård importkonkurrens, som för de olika länderna varierar med gränsskyd-

dets storlek, marknadens begärighet och industrins egen konkurrensförmåga.

Ett utslag av konkurrensen är den minskning av arbetarstammen med 20—30 % som skett inom den egentliga textilindustrin i Norden sedan början av 50-talet. Denna minskning har tagit sig uttryck i dels att företag lagt ner driften, dels att allttjämt verksamma företag gjort inskränkningar.

För Finlands del är förhållandena icke helt jämförbara med dem i övriga Norden. Man har sålunda där icke skridit till liberaliseringsåtgärder förrän den 1 oktober 1957, varför verkningarna av en fri handel med omvärlden ännu icke kunnat registreras. Man kan emellertid konstatera, att den finska textilindustrin i mycket stor utsträckning arbetar endast med 4 dagars arbetsvecka.

Förutom dessa allmänna konkurrensförhållanden har de textila industrierna alldeles speciella problem med den s. k. lågpriskonkurrensen. Denna konkurrens kommer i första hand från länder med statshandel, d. v. s. Östeuropa och östasiatiska länder. I det följande lämnas en redogörelse för de olika typer härav som förekommer. Redogörelsen baserar sig på upplysningar som lämnats av de i utredningsarbetet deltagande industrirepresentanterna.

Export av textilvaror från olika östeuropeiska stater sker genom statliga utrikeshandelsföretag. Erfarenhetsmässigt betingar importen från dessa länder i regel mycket låga priser, vilket sammanhänger med att prissättningen i många fall sker under andra än rent kommersiella hänsyn och mer eller mindre oberoende av de verkliga kostnaderna. Exempel har lämnats på priser som icke ger täckning ens för normala kostnader för den använda råvaran. Lågprisimporten från de östeuro-

peiska staterna synes ofta koncentrera sig på vissa bestämda varuområden.

När det gäller exporten från vissa asiatiska länder (t. ex. Japan, Hong-Kong, Indien) sammanhänger de låga priserna främst med de lägre arbetslöner och den lägre sociala nivå, som gäller i dessa länder jämfört med de västeuropeiska länderna. Men även andra omständigheter kan bidra till låga priser. I detta sammanhang bör uppmärksammas att många textilimporterande länder tillämpar en restriktiv importpolitik gentemot här ifrågavarande låglöneländer, varför exporttrycket koncentreras på länder med mera liberal importpolitik.

Lågprisimport förekommer även från Italien. Importen från vissa industriområden (Prato-distriktet) sker ofta till priser som ligger obetydligt högre än priserna från de östeuropeiska staterna och Japan.

De låga priserna har medfört att importen från de här berörda länderområdena ökat kraftigt, ehuru i något olika grad i de olika nordiska länderna. I Danmark sammanhänger problemen närmast med textilvaruimporten från Östeuropa och Japan. I Finland utgör importen från de östeuropeiska staterna ca 34 % av den totala importen av konsumtionsfärdiga textilvaror, räknat efter kvantitet. I Norge har importen från de östeuropeiska staterna fördubblats sedan 1954 och utgör nu ca 12 % av hela textilvaruimporten. I Sverige har t. ex. importen av ylleväv från Italien stigit med 50 % per år och beräknas nu motsvara ca $\frac{1}{3}$ av den inhemska produktionen för beklädnadsändamål i Sverige. Även om importen från de östeuropeiska staterna f. n. är underkastad en kvantitativ begränsning — efter en tidigare stark stegringsperiod — anses den alltså utöva en betydande press på den allmänna prisbildningen på tex-

tilområdet. Förhållandena är likartade när det gäller importen från Japan.

Textilimportens storlek ger icke något fullständigt uttryck för den inverkan importen från dessa länder kan ha på marknaden. Oavsett storleken kan importen sålunda påverka prisbildningen från andra textlexporterande länder och från den egna textilproduktionen och därigenom pressa priserna överlag och åstadkomma oro på marknaden. Skadeverkningarna för den egna produktionen kan därigenom bli väsentligt större än vad den faktiskt realiserade lågprisimporten skulle ge anledning förmoda.

7. Den gemensamma marknaden

Tullar

a) Nuvarande tullar

När det gäller de textila råvarorna har redan i samarbetsutskottets tidigare rapport föreslagits tullfrihet för naturliga textilfibrer. I allmänhet gäller även nu tullfrihet för dessa varor i de nordiska länderna. Norge har dock f. n. en låg tull på ull men denna skall enligt förslaget borttagas i en nordisk marknad. Konstgjorda och syntetiska textilfibrer behandlas i nu föreliggande rapport.

Tullnivån för textil- och konfektionsvaror är f. n. högst i Finland, lägre i Norge och lägst i Danmark och Sverige.

Tullarna i de nordiska länderna var tidigare i regel utformade såsom vikt-tullar, men under de senaste åren har man i stor utsträckning övergått till värdetullar. Denna övergång ägde rum år 1956 i Danmark, 1951—1953 i Finland, 1952 i Norge samt 1955 i Sverige.

I vissa fall är värdetullarna kombinerade med minimivikt-tullar. Problem sammanhängande med dylika minimi-

tullar behandlas i ett särskilt avsnitt i det följande.

För rayonull och syntetull gäller tullfrihet i Danmark och Finland. I Norge är dessa varor underkastade viktullar, som för rayonull motsvarar ca 5 % och för syntetull en obetydlighet. I Sverige är tullen för rayonull 8 %, medan för syntetull gäller viktull motsvarande ca 1 %.

För garn av rayonsilke och syntet-silke gäller i Danmark en tull av 3 %. I Finland är tullen 20—30 %. I Norge gäller viktullar som för rayonsilke motsvarar 25—40 % och för nylonsilke 2—7 %. Även Sverige har viktullar, motsvarande för rayonsilke ca 26 % och för syntetsilke ca 5 %.

För andra garner gäller i Danmark en tull av 3 %. I Finland är tullarna för ullgarn (inkl. rayonullsgarn o. d.) 6—12 %, för bomullsgarn 8—13 %, och för lingarn 5—7 %. I Norge är tullen för ullgarn 8 % och för rayonullsgarn, bomullsgarn och lingarn 5 %. I Sverige är tullen för ullgarn 5 % och för bomullsgarn 8 % (för sytråd 12 %). För lingarn gäller en tull av 9 % och för rayonullsgarner en tull av 12 %.

För vävnader av rayon- och syntet-silke är tullen i Danmark 20 % och för andra vävnader 10—12,5 %. I Finland är tullen för vävnader av rayonsilke 25—50 %, av ull 24—40 %, av bomull 25—30 % och av lin 30—40 %. I Norge gäller en tull av 25 % för vävnader av rayonsilke, 18 % för vävnader av ull, i stort sett 18—20 % för vävnader av bomull och 10—15 % för vävnader av lin. I Sverige gäller för vävnader av rayonsilke viktullar motsvarande ca 20 %. För övriga vävnader gäller en tull av 12 %.

För trikåvaror av rayonsilke och nylonsilke är tullen i Danmark 17,5—22,5 %, i Finland 35 % och i Norge 20—25 %. I Sverige är tullen för strumpor

av nylonsilke 15 %, medan för andra trikåvaror gäller viktull (incidens 5—8 %).

För trikåvaror av annat material är tullen i Danmark 12,5—22,5 % (strumpor 7,5 %), i Finland 27—35 %, i Norge 16—17 % och i Sverige 14 %.

För konfektion av rayon- och syntet-silke är tullen i Danmark 22,5 % och i Norge 30 %. I Finland gäller viktullar motsvarande 40—50 % och i Sverige omkring 18 %.

För konfektion av annat material är tullen i Danmark 20—22,5 %, i Finland 45—50 %, i Norge 25 % och i Sverige 12—14 %.

Uppgifter angående de enskilda tullsatserna återfinnes i del 4 av samarbetsutskottets huvudrapport. Det bör dock påpekas, att de specifika tullsatserna i Finland från början av år 1958 höjts i enlighet med markens devalvering med 39 %.

b) Tullarna i vissa västeuropeiska länder

Som en jämförelse lämnas i tabell 20 uppgifter om gällande tullar i vissa västeuropeiska länder för textil- och konfektionsvaror av ull och bomull. I tabellen lämnas vidare uppgifter om de tullar som enligt tillgängliga upplysningar kan väntas i Romstaternas gemensamma marknad. Det bör dock understrykas, att de angivna siffrorna utgör genomsnittstal och att Romstaternas tullar ännu icke slutligt fastställts.

c) Förslag till gemensamma nordiska tullar

Såsom framgår av den lämnade redogörelsen föreligger förhållandevis betydande skillnader mellan tullarna på olika textilprodukter i de fyra nordiska länderna. Skillnaderna gäller i första hand vävnader och konfektion. Tullarna på produkter av ull och bomull ger i

Tabell 20. Tullsatserna på textil- och konfektionsområdet i vissa västeuropeiska länder

	Stor- britannien	Väst- tyskland	Benelux	Frankrike	Italien	Rom- staternas yttre tullmur
	%	%	%	%	%	%
<i>Ull:</i>						
garn.....	7½—10	4—6	4	3—6	12—14	6—7
vävnader.....	17½—20	12—13	18	15	20	16
trikåvaror.....	20	13—15	18—24	20—22	18—20	17—20
<i>Bomull:</i>						
garn.....	7½	5—8	0—4	15—20	15—22	10
vävnader.....	17½—20	10—14	12—18	20—25	15—20	14—19
trikåvaror.....	20	13—15	24	22—25	18—20	20
<i>Konfektion.....</i>	17½—33⅓	11—15	24	20—30	20—22	20—23

stort sett en god bild av dessa skiljaktigheter.

Vid uppgörandet av förslag till tullar på textilprodukterna i en gemensam nordisk marknad har utskottet i första hand sökt fixera s. k. bastullar på garn, vävnader och konfektion. Härvid har utskottet utgått från tullarna på produkter av ull och bomull. Dessa tullar har ansetts utgöra en god utgångspunkt för fastställandet av tullarna inom textilområdet i dess helhet. Enligt utskottets uppfattning har härvid största möjliga enhetlighet syntts önskvärd. Uppgörandet av en gemensam tulltaxa förutsätter en icke obetydlig jämkning uppåt eller nedåt av tullarna i de länder, där de för närvarande ligger lägst respektive högst.

Vid avvägningen av tullarna i en gemensam nordisk marknad har utskottet beaktat de särskilda svårigheter, som textilindustrin, vilket i det föregående berörts, har att räkna med i Norden

liksom i Västeuropa över huvud, i varje fall under en övergångstid. De danska, norska och svenska delegationerna har vidare såsom en grund för sina förslag utgått från att ett västeuropeiskt frihandelsområde med åtföljande tullavtrappningar kommer till stånd. Tullhöjningarna i en nordisk marknad för vissa länder kommer sålunda att motverkas dels genom den ökade konkurrens, som bildandet av en större marknad i och för sig kommer att medföra, dels av avtrappningen inom frihandelsområdet. Slutligen har utskottet med hänsyn till nuvarande labila förhållanden på textilmarknaden och ovissheten rörande den kommande utvecklingen funnit sig böra förorda, att nu föreslagna tullar i en nordisk marknad skall gälla blott fem år; före utgången av denna tidsperiod skall alltså en omprövning av tullarna ske.

Med utgångspunkt i nu redovisade synpunkter har utskottet uppgjort ett

	Garn		Vävnader		Konfektion	
	Ull	Bomull	Ull	Bomull	Ull	Bomull
Danmark.....	3	3	12,5	10—12,5	20	22,5
Finland.....	6—12	8—13	24—40	25—30	45—50	45—50
Norge.....	8	5	18	18—20	25	25
Sverige.....	5	8	12	12	12—14	12—14

kompromissförslag till bastullar för garn, vävnader och konfektion, vilket förslag lagts till grund för de i bilaga I redovisade gemensamma nordiska tullförslagen på textilområdet. Bastullen har fixerats för garn till 7 %, för vävnader till 17 % och för konfektion till 23 %. Där särskilda förhållanden föreläggat har avsteg gjorts från denna tullnivå.

I anslutning till kompromissförslaget har från dansk sida anförts att det föreliggande förslaget kan accepteras såsom den kompromiss som kunde avbalansera de motstridande synpunkterna i fråga om tullarna, allt under förutsättning att förslaget i sin helhet kan genomföras. Från norskt håll har uttalats, att en något högre tull borde sättas på produkter av bomull (speciellt för garnfärgade produkter) och konfektion av rayonsilke. Från svensk sida har förklarats, att kompromissen i fråga om konfektion borde ligga något lägre. Den finska delegationen har framhållit, att den tullnivå, som åskådliggörs genom de angivna bastullsatserna, enligt finsk uppfattning är flera procent för låg. Tullarna i bilagan kan därför ur finsk synpunkt blott tagas som uttryck för det inbördes förhållande, som skall gälla mellan bastullarna och tullarna för de positioner, som fastställs i relation till bastullarna.

Även vid denna inbördes gradering av tullarna har från finsk sida avvikande mening framförts beträffande tullarna för de positioner, som i Bilaga I utmärkts med en asterisk (*). Motsvarande gäller för Norges del för en enstaka position, som i bilagan utmärkts med två asterisker (**). Frågan om dessa tullar skall upptagas till prövning före den gemensamma marknadens ikraftträdande.

Utskottet har gjort en genomgång av hela varuområdet och angivit de tull-

satser, som på grundval av ovannämnda kompromissförslag skulle gälla vid de olika positionerna. På olika punkter har därvid gjorts avvikelser från de allmänna tullsatserna, där detta ansetts motiverat med hänsyn till bearbetningsgrad, konkurrensförhållanden m. m. I det följande redogöres för tullarna för de viktigare varuslagen.

För rayonull och syntetull upptager kompromissförslaget en tull av 7 % och för garn därav 9 %. För garn av rayonsilke föreslås en tull av 20 %, ¹ medan tullfrihet skall gälla för syntetsilke. För andra garner föreslås såsom nämnts en tull av 7 %.

För vävnader av rayonsilke föreslås en tull av 22,5 %, medan för övriga vävnader i allmänhet föreslås en tull av 17 %. För vävnader av jute och pappersgarn föreslås dock 12 %.

För trikåvaror av rayonsilke föreslås en tull av 22,5 %, medan för trikåvaror av annat material i regel föreslås en tull av 18—21 %. För strumpor av nylon och andra syntetiska fibrer föreslås en tull av 23 %.

För konfektion av rayonsilke föreslås 25 %, medan för konfektion av annat material föreslås en tull av 23 %.

I fråga om tullarna på specialartiklar kan nämnas 12 % för sytråd, 12—20 % för mattor, 20—24 % för band, 10 % för vadd och stampad filt, 5 % för fisknät, 18 % för impregnerade eller överdragna vävnader, 15 % för brandslangar, 12 % för driv- och transportremmar och 20 % för hattar.

För vissa varuslag har under övervägandena särskilt understrukits att en förutsättningslös undersökning av skyddsbehovet skall ske efter en fem-

¹ Den norska delegationen har anslutit sig till förslaget om tullen för rayonsilke under förutsättning att det kan åstadkommas ett produktionssamarbete mellan de nordiska producenterna på detta område.

årsperiod. Detta gäller rayon- och syntetull och garn därav samt cordgarn och cordväv.

Utskottet har vidare ansett sig i vissa enstaka fall böra föreslå att tull skall utgå med lägre belopp än som eljest angives, när varorna finner användning för vissa speciella ändamål.

För garn, som uteslutande användes för tillverkning av fisknät samt sänk- och flyttlinor, skall sålunda tull utgå med endast 2 %, utom vad beträffar garn av syntetiska textiltfibrer för vilka tullfrihet skall gälla.

För cordgarn och cordväv av rayonsilke föreslås en tull av 20 %, för cordgarn och cordväv av syntetsilke 17 % och för cordväv av bomull 17—18 %. Utskottet föreslår att dessa tullar endast skall gälla t. v. under 5 år. Med hänsyn till att f. n. lägre tullar gäller i Danmark och Finland och tullfrihet i Norge föreslås att under övergångstiden tullnedsättning skall kunna medgivas för garn och vävnader som uteslutande användes för tillverkning av driv- och transportremmar eller bildäck och liknande däck. På dansk och finsk sida önskas att tullen nedsättes till 10 %, medan man på norsk sida önskar tullfrihet under övergångstiden. På svensk sida har man gjort förbehåll om att återkomma beträffande eventuella övergångsanordningar för drivremmar och däck, med hänsyn till att under en övergångstid råvarutullarna kommer att vara olika.

Kvantitativa importrestriktioner

I Danmark är importen från OEEC-länder liberaliserad för flertalet varuslag. Undantagna från liberaliseringen är bl. a. vävda etiketter, vadd och varor därav, bindgarn, överdragna eller impregnerade vävnader och varor därav, linoleum och brandslangar samt säckar. I Finland är importen från fler-

talet OEEC-länder numera frilistad, dock med vissa undantag, huvudsakligen yllevävnader och konfektion. I Norge är importen liberaliserad för alla varor med undantag för mattor. I Sverige är importen helt liberaliserad.

Utskottet har förutsatt att det i en gemensam nordisk marknad icke skall tillämpas importrestriktioner mellan de nordiska länderna.

I Norge gäller f. n. att fiskeredskap m. m. endast får importeras av ett särskilt organ, Statens Fiskeredskapsimport. Från norsk sida har förklarats att organets inköpspolitik i en gemensam marknad icke kommer att bedrivas diskriminerande mot övriga nordiska länder, allt i enlighet med de bestämmelser som föreslagits beträffande statliga monopol i utskottets förslag till konvention för nordiskt ekonomiskt samarbete. Konventionens bestämmelser angående subventioner skall likaledes iakttas.

Övergångsanordningar

När det gäller de gemensamma tullsatserna gentemot icke-nordiska länder har på ett antal punkter förbehåll gjorts för en successiv anpassning under en övergångstid.

En reduktion av nu gällande tullsatser ned till den gemensamma nivån förutses sålunda för Finlands del ske gradvis under en tid av 10 år för rayon- och syntetsilkegarn samt för flertalet positioner för vävnader, trikåvaror, konfektion och vissa andra artiklar. För Norges del sker en gradvis reduktion av tullen för vävnader och band av rayonsilke, vissa flerfärgade bomullsvävnader, slangar och konfektion. Reduktionen förutsättes för Norges del ske i takt med avvecklingen av tullarna i ett västeuropeiskt frihandelsområde.

En gradvis förhöjning under en tid av 6 år av nu gällande tullsatser till de föreslagna tullarna förutsättes för Dan-

marks del beträffande rayonsilkegarn. För Sveriges del förutsattes en motsvarande anpassning ske under 8 år beträffande konfektion av annat material än rayonsilke.

I fråga om de interna nordiska övergångsanordningarna beträffande tullar har utskottet funnit det angeläget, att dessa begränsas i görligaste mån, så att den gemensamma marknaden så snart som möjligt kan träda i funktion i hela dess omfattning, ävensom att övergångsanordningarna så utformas, att de nordiska länderna från marknadens ikraftträdande erhåller viss preferens. Utskottet har under dessa förhållanden icke motsatt sig att Finland tillämpar en generell övergångstid av 8 år och Norge av 6 år för vävnader och konfektion samt vissa andra artiklar. Från regeln om nämnda övergångstid undantages emellertid de positioner, där marknaden med hänsyn till produktionsförhållanden och konkurrensbetingelser bör kunna träda i funktion utan övergångstid. Danmark och Sverige skall icke ha några interna övergångsanordningar. I anslutning till kompromissförslaget har från dansk och svensk sida framhållits, att man icke funnit sig överbevisad om skäligheten av övergångsperioder av den längd, som föreslagits för Finlands och Norges vidkommande. Från finsk och norsk sida har hävdats, att de föreslagna övergångsperioderna borde vara något längre.

Avtrappningen av de finska respektive norska tullarna gentemot övriga nordiska länder skall under nu angivna övergångsperiod ske successivt med utgångspunkt i en basnivå, utgörande för Finland 22—27 % för vävnader och 29—34 % för konfektion och för Norge 14 % för vävnader och 20 % för konfektion. Tullrestitution skall under övergångstiden kunna lämnas för varor, som importeras från ett icke-nordiskt land och

efter bearbetning exporteras till ett nordiskt land i enlighet med regler som närmare utarbetas av samarbetsutskottets tulltekniska kommitté. Efter hand som tullarna avtrappas skall restitutionen i motsvarande grad minskas. Alternativt skall utgångspunkten för avtrappningen av de internordiska tullarna i motsvarande grad sänkas. Efter närmare utredning rörande vilket av de båda alternativen som är att föredraga skall ställningstagande i frågan ske i god tid före den gemensamma marknadens ikraftträdande.

Från finsk sida har förbehåll gjorts för en successiv avveckling av gällande kvantitativa importrestriktioner under en övergångstid av 5 år.

Utskottet vill slutligen förorda, att under loppet av ovan angivna övergångsperioder med vissa mellanrum en undersökning göres rörande möjligheterna att begränsa här angivna externa och interna övergångsanordningar.

Vad de interna övergångsanordningarna beträffar skall en översyn första gången ske ett år efter den gemensamma marknadens ikraftträdande. En revision av berörda övergångsanordningar skall ske, därest de visar sig leda till uppenbara skevheter i konkurrensförhållandena.

En sammanställning av de föreslagna övergångsanordningarna återfinnes i Bilaga II.

Åtgärder mot dumping

Man måste räkna med möjligheten av skadlig dumping såsom en realitet på längre sikt. Redan nu föreligger sådan dumping på vissa textilområden men principiellt sett är frågeställningen generell och kan komma att utsträckas även till andra känsliga varuområden. Utskottet har mot denna bakgrund sökt bedöma hur hithörande frågor lämpli-

gen kan behandlas i en gemensam nordisk marknad.

En av utgångspunkterna vid diskussioner av dessa problem måste vara att verkningarna av dumping kan vara olika i de olika nordiska länderna. Man måste sålunda förutse att ibland endast ett land finner sig skadat och i behov av motåtgärder samt att motåtgärder ur handelspolitiska och andra synpunkter kan te sig mer eller mindre önskvärda i de olika nordiska länderna. Det bör å andra sidan understrykas att dumping mot ett medlemsland i en nordisk tullunion är en företeelse som angår samtliga medlemsländer. En sund och ändamålsenlig utveckling av det internordiska varuutbytet kräver hänsyn också till medlemsländernas rättmätiga exportintressen inom unionen. Om dumping från icke-nordiskt land tillåtes fortgå ohämmat i ett medlemsland, kan övriga länders intressen skadas och syftet med den internordiska integrationen äventyras. Ett samfällt uppträdande mot skadlig dumping framstår därför som ett naturligt element i ett nordiskt ekonomiskt samarbete.

I detta sammanhang bör vidare framhållas, att av dumping icke direkt berörda medlemsländer indirekt kan bli skadelidande genom transitering av dumpingvaror. Detta kan nödvändiggöra kontroll av transitimport via de övriga nordiska länderna. Därigenom uppkommer betungande och svårlösta problem med ursprungskontroll, kontroll över vidarebearbetning av importerade råvaror etc., allt välkänt från de pågående diskussionerna om ett europeiskt frihandelsområde. Hithörande problemställningar torde vara särskilt framträdande på ett sådant varuområde som det textila, som under överskådlig tid framåt torde komma att kännetecknas av produktionsöverskott och tillspetsad konkurrens. Ett närmare stu-

dium av ifrågavarande komplex ger därför främst anledning konstatera att det är angeläget att så långt möjligt undvika situationer, som motverkar eller försvårar integrationen och den internordiska handeln. Detta konstaterande understryker behovet av att dumpingproblemen i största möjliga utsträckning behandlas på gemensam nordisk basis.

Dumping kan inte effektivt mötas med tillämpning av endast en av olika möjliga metoder. Ett visst behov föreligger av variationsmöjligheter, så att åtgärden kan väljas med hänsyn till omständigheterna i det enskilda fallet. Vid en mera omfattande och spridd import av ifrågavarande slag torde sålunda kvantitativa importrestriktioner vara det enda effektiva motmedlet mot skadeverkningar, i andra fall kan tillämpning av antidumpingtull eller minimiviktutull vara att föredraga. Även förhandlingar med exportlandet kan i vissa lägen vara ett medel att söka komma till rätta med skadlig dumpingimport. För att möjliggöra en effektiv internordisk koordinering synes det angeläget att de olika medlemsländerna har formell möjlighet (konstitutionell behörighet) att välja den åtgärd som ur nordisk synpunkt i varje särskilt fall är mest ändamålsenlig. Härvidlag måste beaktas kravet på snabbhet och risken för spekulativa snedvridningar vid en långdragen och offentlig undersöknings- och beslutsprocedur. Det torde därför vara nödvändigt att resp. länders regeringar utrustas med erforderliga befogenheter på hithörande område. Även utformningen av de gemensamma åtgärderna i GATT bör ske med tanke härpå.

De diskussioner som tidigare förts i samarbetsutskottet beträffande samfälliga åtgärder mot dumping har i och för sig framhållt behovet av nära samver-

kan men har likväl lett till den slutsatsen att varje land i sista hand bör behålla sin självständiga rätt att vidta antidumpingåtgärder. Även om dumpingproblemen f. n. har alldeles särskild relevans på textilområdet och vissa andra varuområden som inte omfattades av utskottets rapport år 1957 har utskottet icke funnit sig böra förordna någon omprövning av dessa slutsatser beträffande den nationella beslutanderätten, som ju f. ö. utgör en grunden i förslaget till konvention. Med utgångspunkt från de konstateranden som i det föregående redovisats vill utskottet emellertid understryka behovet av en effektiv koordination för att undvika de svårigheter som ett ensidigt handlande från ett land kan ge upphov till. Om i ett land fråga väcks om åtgärder mot dumping bör övriga länder i ett tidigt skede orienteras och ges tillfälle medverka. Erforderlig koordination kan ske antingen genom samfällda åtgärder eller genom olika åtgärder med likartad verkan (t. ex. antidumpingtull i ett land, restriktioner i ett annat). Med hänsyn till den betydelse dessa frågor ofta har för de enskilda ländernas handelspolitiska förbindelser med omvärlden synes det utskottet lämpligt att etablera en internordisk samverkan såsom förberedelser till handelsförhandlingar, där frågor av denna art aktualiseras. Ett medlemsland i en nordisk marknad kan sålunda ha starkt intresse av vilka handelspolitiska förpliktelser ett annat medlemsland ingår och det kan många gånger vara angeläget att inta en gemensam hållning gentemot import av visst slag.

Även om utskottet anser det möjligt och önskvärt att genom en effektiv koordinering lösa flertalet problem på hithörande område kan det inte uteslutas att situationer uppkommer där ett nordiskt land vidtar motåtgärder mot

viss import medan övriga länder lämnar motsvarande import fri eller då olika motåtgärder i olika länder inte anses ha tillräckligt likartad effekt för att tillåta en fri internordisk handel. Det kan då i flertalet fall inte undvikas att etablera en viss transiteringskontroll med regler för ursprungsbedömning etc. Frågor av detta slag bör lämpligen tas upp till behandling i de gemensamma nordiska organen.

Ett nära samarbete torde också ofta krävas i fråga om tillämpningen av beslutade åtgärder. Detta gäller i synnerhet i fråga om antidumpingtullar och kvantitativa restriktioner liksom också beträffande utövandet av transitkontroll i den internordiska handeln.

Enligt utskottets mening bör åtgärder vidtas för att möjliggöra snabbast möjliga behandling av dumpingfrågor inom de organ som kan komma att inrättas i samband med den gemensamma marknaden. Vid behandlingen av dylika frågor bör en nära kontakt hållas med näringslivets organisationer. Utskottet har ansett sig icke nu kunna ta ställning till om dumpingfrågor lämpligen bör behandlas i ett speciellt antidumpingutskott eller ett allmänt tullutskott eller behandlas på annat sätt. Detta spörsmål bör lämpligen avgöras av det föreslagna ministerrådet.

Mot bakgrunden av här ovan antydda principiella linjer för tillgripandet av åtgärder mot dumping i en gemensam nordisk marknad har utskottet till diskussion upptagit frågan om minimitullar som en aktuell åtgärd i sådant syfte. Detta speciella problem behandlas i följande avsnitt.

Minimitullar

S. k. minimitullar, d. v. s. värdetullar kombinerade med kvantitetstullar, användes i olika omfattning i de nordiska

ländernas nuvarande tulltaxor. Danmark har endast i ett fall minimitull i gällande tulltaxa. I Finland infördes minimitullar redan år 1955 för flertalet bomullspositioner och efter förhandlingar i GATT under hösten 1957 har man nu infört minimitullar även för flertalet positioner för rayonsilke, ull, lin och trikå. I Norge gäller minimitull för tyngre yllevävnader, vissa flerfärgade bomullsvävnader samt rayonvävnader och rayontrikå m. m. I Sverige innehåller tulltaxan minimiviktullar på textilområdet endast för vissa trikåvaror. De gällande nordiska tulltaxorna upptager vidare för vissa varuslag inom textilområdet rena viktullar, som för prisbilligare varor i viss mån har samma verkan som de kombinerade vikt- och värdetullarna. Detta gäller i Norge beträffande band och liknande varor samt i Sverige för rayon- och syntetsilkegarn samt vävnader, trikåvaror och konfektion därav.

Utskottet är enigt om att minimitullar är av stort värde som skydd mot skadlig dumpingimport i varje fall vid extraordinära tillfällen. Bedömningen av när dylika tillfällen är för handen kan emellertid variera starkt från ett land till ett annat. Vad som i ett land bedömes utgöra en tillfällig företeelse, kan i det andra landet te sig som ett normalt förhållande.

Utskottet har med hänsyn härtill funnit det angeläget att frågan om minimitullarnas betydelse i olika lägen blir föremål för en ingående utredning och att frågan om användningen av minimitullar senare blir föremål för ställningstagande i den gemensamma marknadens organ. I avvaktan härpå bör under en övergångstid av 5 år de olika länderna ha rätt att bibehålla sina nuvarande minimitullar eller sina nuvarande viktullar som minimitullar vid respektive värdetullsätser. För Danmarks del skall

man under övergångstiden ha rätt att tillämpa en minimitull av 9 d. kr. per kg för rayonsilkevävnader. I den mån avtrappning av värdetullarna skall ske ned till de gemensamma tullsätserna skall de därmed kombinerade viktullarna avtrappas i samma takt.

Utskottet vill emellertid understryka att minimitullar för att de skall få någon verkan vid extraordinära tillfällen måste kunna tillgripas utan onödigt omgång.

Ur GATT-synpunkt föreligger icke hinder att införa minimitullar i annan mån än dessa strider mot gjorda tullbindningar. De nordiska ländernas textiltullar är emellertid f. n. i stor utsträckning bundna i GATT och textiltullarna torde därför komma att beröras vid de förhandlingar som kommer att äga rum i syfte att ersätta tidigare GATT-bindningar med bindningar gemensamma för de nordiska länderna.

Om de nordiska länderna önskar ha handlingsfrihet när det gäller att vid behov komplettera värdetullarna med minimitullar, bör utformningen av GATT-bindningarna ske på så sätt att minimitullar skall kunna tillämpas utan att det blir nödvändigt att i varje enskilt fall ta upp frågan i GATT. En möjlighet är att göra ett generellt förbehåll innebärande att man får rätt att vid behov samtidigt med värdetullen tillämpa en minimitull, vars storlek fastställs enligt en viss standardmetod (t. ex. värdetullens motsvarighet, beräknad på grundval av normalimport under en viss basperiod, ev. korrigerad efter vissa regler). Förbehåll om minimitullar kan antingen göras för samtliga positioner eller begränsas till sådana positioner där importtrycket kan väntas.

Frågan om när minimitullar skall sättas i kraft får behandlas i de gemensam-

ma organ, som kommer att finnas i en nordisk marknad.

8. Produktionssamarbete och forskning

Av den föregående redogörelsen har framgått, att textilindustrin i samtliga nordiska länder har betydande problem att brottas med. I viss mån står dessa problem i samband med de svårigheter, som generellt mött textilindustrin i Västeuropa under senare år, bland annat på grund av utvecklingen på textilområdet i de utomeuropeiska länderna. En fortsatt ökning av produktionen och konkurrenskraften i dessa länder kan komma att medföra ett ytterligare ökat tryck på den västeuropeiska marknaden och därmed skärpa konkurrensen för den nordiska textilindustrin från såväl de övriga västeuropeiska som de utomeuropeiska länderna. Avskaffandet av tullar och kvantitativa restriktioner inom OEEC-området vid skapandet av ett frihandelsområde kan vidare av naturliga skäl väntas komma att medföra mycket starka påfrestningar för den nordiska textilindustrin. De nordiska länderna utgör redan nu en betydelsefull marknad för textilindustrin i Västeuropa. Avskaffandet av handelshindren i ett frihandelsområde kommer av naturliga skäl att primärt stärka konkurrensläget i de nordiska länderna för den västeuropeiska industrin med hänsyn till dess efter en större marknads krav och möjligheter anpassade industriella apparat och utvecklade försäljningsorganisation. Man kan vänta att den västeuropeiska textilindustrin kommer att med all kraft söka utnyttja de ökade konkurrensmöjligheter, som kommer att givas.

Om sålunda den nordiska textilindustrin vid införandet av ett vidare marknadsområde i Europa har ett mindre

gynnsamt utgångsläge, skapar å andra sidan denna vidare marknad principiellt förbättrade förutsättningar för den nordiska textilindustrins rationalisering, ökade konkurrenskraft och fortsatta utbyggnad. Det är nödvändigt här för att en anpassning sker till den större marknads krav. Skall den nordiska textilindustrin kunna i fortsättningen spela samma betydande roll i de nordiska ländernas näringsliv som hittills, måste produktionen fortgående rationaliseras för att man skall kunna eliminera verkan av sämre konkurrensvillkor i vissa avseenden, exempelvis högre löner. En vidgad standardisering och specialisering är erforderlig. Samtidigt måste man inom den nordiska industrin snabbt kunna följa och tillgodogöra sig den tekniska utvecklingen inom området både genom egen forskning och egen experimentverksamhet och genom att följa och utnyttja erfarenheterna på andra håll. Den snabba utvecklingen vad beträffar råvaror och råvaruförsörjning kräver uppmärksamhet; utbyggandet av en effektiv försäljningsorganisation på en större marknad är vidare också en förutsättning för att den större marknads fördelar skall komma även industrin i de nordiska länderna till godo.

Det är utskottets uppfattning att denna utveckling skulle i hög grad främjas genom ett vidgat samarbete mellan textilindustrierna i de nordiska länderna. Sedan lång tid tillbaka består ett dylikt samarbete i viss utsträckning. Inom en gemensam marknads ram bör förutsättningar finnas för ett väsentligt stärkande av detta samarbete till främjande av den nordiska industrins konkurrenskraft. Av betydelse härvidlag är, att en nordisk marknad genomföres snabbare än en västeuropeisk.

En primär uppgift för detta samarbete är forskning och experimentverk-

samhet. Av en redogörelse i samarbetsutskottets huvudrapport har framgått, dels att de belopp som i Norden lägges ned på forskningsarbete såväl absolut som relativt är väsentligt mindre än motsvarande i de stora industriländerna, dels att mycket skulle kunna göras för att genom samarbete i Norden mera effektivt än hittills utnyttja de belopp, som ställes till förfogande för arbetet i fråga. Ett betydande samarbete äger redan nu rum mellan de nordiska textilforskningsinstituterna, främst genom utbyte av informationer och dokumentation. Det synes vara en betydelsefull uppgift att så långt möjligt är vidga detta samarbete, i första hand i form av ett genomfört teamwork, senare eventuellt även i form av gemensamma institutioner, och att samtidigt genom informationer och diskussioner m. m. verka för utbyte av erfarenheter mellan alla de berörda industrierna i Norden beträffande produktionsteknik, industriell organisation etc. Ett vidgat utbyte av industriella erfarenheter är i viss utsträckning ägnat att minska nackdelarna av de många smärre enheterna.

Även vad gäller själva produktionen bör möjligheterna undersökas till ett samarbete industrierna emellan. Redan den större marknadens skapande är i sig själv ett incitament till en ökad specialisering och därmed ökad arbetsfördelning. Uppmärksamhet bör ägnas möjligheterna att genom positiva åtgärder främja ett dylikt samarbete. En ökad arbetsfördelning och i vissa fall genomförd ökad produktionskoncentration kan tjäna att stärka den nordiska textilindustrins konkurrenskraft. Undersökas bör vidare om och i vilken utsträckning ett samarbete bör ske i Norden för att, främst med utnyttjande av egna råvarutillgångar, utveckla och tillgodose behovet av de nya basprodukterna för textilindustrin. Utskottet ut-

går från att det både på längre och kortare sikt är av stor betydelse för textilindustrins utveckling liksom över huvud för nordiskt näringsliv att förevarande möjligheter till en konkurrenskraftig basproduktion utnyttjas. Härvid kan även frågan om gemensamma basindustrier komma att aktualiseras.

Utskottet vill vidare fästa uppmärksamheten på värdet av samarbete för att öka exporten, dels inom den större europeiska marknaden, dels i tredje land. Uppbyggandet av en erforderlig försäljningsorganisation och en effektiv bearbetning av marknaden kommer att ställa den nordiska textilindustrin inför stora problem av både ekonomisk och personell art. Vid strävandena att komma till rätta med dessa problem torde ett samarbete mellan textilindustrierna i Norden kunna bli av stor betydelse.

En anpassning av den nordiska industrin till de ökade anspråk, som en större marknad för med sig, torde som nämnts komma att medföra starka behov under en övergångstid av rationalisering av den nordiska industrin. Vad beträffar den mindre industrin synes härvid en vidgad rådgivningsverksamhet erforderlig. I den mån krediter o. d. kommer att lämnas från det allmännas sida för en anpassning och rationalisering synes textilindustrin i särskild grad böra uppmärksammas med hänsyn till dels att det tullskydd, den nordiska industrin för närvarande åtnjuter och som successivt är avsett att avskaffas, är större än i fråga om flertalet andra industrivaror, dels att de svårigheter, som för närvarande råder för hela Västeuropas textilindustrier åtminstone delvis kan väntas vara av temporär art. Utskottet vill i detta sammanhang också understryka vad som tidigare nämnts om utbyggnaden av basindustrier. Det behöver här ej särskilt framhållas, att stöd i form av

krediter o. d. bör lämnas allenast till ur ekonomisk synpunkt helt godtagbara projekt.

Det här ifrågasatta samarbetet mellan textilindustrierna i Norden bör självfallet vara av frivillig karaktär. Det bör också, i den mån det icke direkt berör det allmänna, omhänderhavas av näringslivet självt. Ett dylikt samarbete finnes som nämnts i viss utsträckning. Frågor av gemensamt intresse för de nordiska egentliga textilindustrierna behandlas sålunda inom Samarbetsutskottet för de nordiska textilindustrierna. För konfektionsindustrin finnes ett motsvarande organ i Nordiska konfektionsrådet. Det synes önskvärt att, i anslutning till erfarenheterna av hittillsvarande samarbete, för handläggning av alla de problem, som följer med skapandet av en gemensam marknad bildas ett samarbetsorgan i form av ett mindre exekutivt organ utsett av

näringslivet självt och lämpligen baserat på redan förefintliga organ och med uppgift att på de olika vägar som står till buds främja ett samarbete mellan de nordiska textilindustrierna.

Detta organ bör även stå till myndigheternas disposition i frågor rörande nordiskt samarbete, som berör det allmänna, och där ett samråd med representanter för näringslivet synes vara av värde. I särskild grad gäller detta tullfrågor, icke minst dumpingfrågor, vilka kräver en snabb handläggning. Ett samarbete mellan vederbörande nordiska officiella organ och ett gemensamt organ för textilindustrin i de nordiska länderna skulle med all sannolikhet göra det möjligt att snabbare och mera effektivt än eljest bemästra de många problem, som exempelvis i tullhänseende en gemensam marknad kan medföra vad gäller textilområdet.

C. Läder, lädervaror och skor

De varor, som behandlas i detta avsnitt, omfattas av Brysselnomenklaturens positioner 41.02—41.08 och 41.10 — läder — och kapitel 42 — lädervaror, sadelmakeriarbeten, reseffekter, handväskor och liknande artiklar ävensom varor av tarmar — samt kapitel 64 — skor, damasker och liknande artiklar samt delar därtill.

1. Industrins omfattning och struktur samt sysselsättning och produktion

De industrier, som beröres i detta avsnitt, kan uppdelas i tre kategorier, nämligen garverier, skofabriker och lädervarufabriker. Garverierna bearbetar råa hudar och skinn till läder, som utgör den viktigaste råvaran för skofabriker och lädervarufabriker. Skofabrikernas produktion utgöres huvudsakligen av laderskor. Gummiskor (inkl. textilskor med gummisulor), som även behandlas i detta avsnitt, tillverkas icke av den egentliga skoindustrin utan i företag inom gummiindustrin. Läder-varufabrikerna uppvisar en mycket mångskiftande produktion, såsom sadelmakeriarbeten, handväskor, reseffekter, handskar, skinnkläder etc. Läder-varufabrikerna använder i sin tillverkning i stor utsträckning även andra material än läder, såsom vävnader, konstplast och papp.

Läder-, lädervaru- och skoindustrins omfattning, sysselsättning och produk-

tion i Norden år 1955 framgår av tabell 21.

Företagsstorleken belyses vidare i tabell 22.

En jämförelse av uppgifterna för industrierna i de olika nordiska länderna visar, att strukturen i stort sett är likartad. Antalet stora företag jämfört med antalet mindre företag är proportionsvis lika i alla länder. För Finlands del synes dock inom skoindustrin de större företagens andel vara relativt sett större än i de övriga länderna.

En jämförelse av produktionsvärdena per sysselsatt ger till resultat att värdena är högst i Sverige, något lägre i Danmark och Norge samt lägst i Finland.

Även om någon markerad strukturskillnad ej framgår av de lämnade uppgifterna, kan effektiviteten hos enskilda företag vara rätt olika. Effektiviteten är avhängig av många faktorer men en betydande roll spelar maskinutrustningen och graden av specialisering.

När det gäller maskinparken, torde de svenska garveriernas utrustning vara något bättre än de övriga ländernas. För skofabrikernas del torde några större skillnader icke föreligga.

Specialisering

I samtliga länder förekommer en viss specialisering av produktionen inom garverierna på så sätt, att vissa företag koncentrerat sig på framställning av vissa lädertyper, såsom botten-

Tabell 21. Nordiska läder- och skoindustrins omfattning och produktion år 1955

	Antal före- tag	Sysselsatta				Bruttoproduktions- värde 1 000 sv. kr.			Förädlings- värde 1 000 sv. kr.	
		Totalt	Arbe- tare	Tjän- ste- män	per före- tag	Totalt	% av hela ind.	per före- tag	Totalt	per före- tag
<i>Garverier</i>										
Danmark.....	31	1 380	1 096	284	45	62 127	0,64	3 004	20 250	653
Finland.....	27	2 628	2 343	285	97	69 383	0,57	2 569	24 193	896
Norge.....	34	946	810	136	28	37 508	0,33	1 088	12 479	363
Sverige.....	32	2 532	2 094	438	79	131 692	0,34	4 115	41 282	1 290
<i>Skofabriker</i>										
Danmark.....	171	6 332	5 392	940	37	131 913	1,35	771	59 775	350
Finland.....	82	7 438	6 758	680	91	120 610	0,99	1 471	51 407	627
Norge.....	113	5 828	5 102	726	52	123 045	1,08	1 088	56 299	508
Sverige.....	243	10 154	8 692	1 462	42	264 957	0,69	1 090	116 780	481
<i>Tillverkning av gummiskor</i>										
Danmark.....						32 894	0,34			
Finland.....						33 959	0,28			
Norge.....						30 600	0,27			
Sverige.....						55 700	0,15			
<i>Lädervarufabriker</i>										
Danmark.....	72	1 216	981	235	17	24 619	0,25	342	11 400	158
Finland.....	43	985	900	85	23	16 817	0,14	391	7 214	168
Norge.....	41	950	774	176	23	20 314	0,23	508	10 520	290
Sverige.....	149	4 200	3 465	735	28	114 114	0,30	766	54 759	368
<i>Handskfabriker</i>										
Danmark.....	15	232	177	55	15	4 819	0,05	321	2 700	180
Finland ¹										
Norge.....	13	272	218	54	21	4 716	0,04	363	2 975	218
Sverige ²	33	931	796	135	28	21 565	0,06	653	9 603	291

¹ Ingår i siffrorna beträffande lädervarufabriker.² Produktion av handskar redovisas delvis under lädervarufabriker.

Tabell 22. Företagsstorleken inom läder- och skobranschen i Norden år 1955

	Danmark	Finland	Norge	Sverige
<i>Garverier</i>				
Högst 50 arbetare.....	16	14	30	20
51—200 ».....	14	9	5	9
201—500 ».....	1	4	—	3
över 500 ».....	—	—	—	—
<i>Skofabriker</i>				
Högst 50 arbetare.....	139	46	99	195
51—200 ».....	26	32	21	43
201—500 ».....	6	3	7	4
över 500 ».....	—	1	—	1
<i>Lädervarufabriker</i>				
Högst 50 arbetare.....	86	75	54	99
51—200 ».....	1	7	3	12
201—500 ».....	—	1	—	—
över 500 ».....	—	—	—	1

läder, ovanläder eller beklädnadsläder. Denna specialisering har dock drivits olika långt i de olika länderna.

I Danmark finns det tre garverier som framställer uteslutande bottenläder och ytterligare två, som därtill har en mindre produktion av ovanläder. Ett företag har specialiserat sig på handsk- och beklädnadsläder och ett annat på foderskinn. Fyra garverier framställer endast ovanläder, medan de övriga har en blandad produktion av ovanläder, väskläder, bokbindarläder etc.

I Finland tillverkas i regel i samma fabrik flera lädersorter samt även lädervaror av olika slag. Dock tillverkas bottenläder endast av ett fåtal garverier och ett garveri har specialiserat sig uteslutande på bottenläder.

I Norge finns det två garverier med blandad produktion av bottenläder och ovanläder och 10 garverier som producerar uteslutande bottenläder, medan de övriga 35 producerar i huvudsak skoovanläder. Ett par garverier har specialiserat sig på handsk- och beklädnadsläder.

I Sverige kan man i regel dra en ganska klar gräns mellan de olika typerna av garverier. Det är dock icke ovanligt att typiska bottenlädersgarverier även tillverkar ovanläder i viss utsträckning. En förskjutning i denna riktning har kunnat förmärkas under de senaste åren i samband med den starka tillbakagången av efterfrågan på bottenläder.

Specialiseringen inom skoindustrin kan innebära, att ett företag koncentrerar sig på tillverkning för en viss konsumentkategori (herr-, dam- eller barnskor) eller på viss tillverkningsmetod (olika bottningsmetoder, t. ex. randsytt, ago etc.). I de nordiska länderna arbetar företagen dock ofta med blandad produktion, även om utveck-

lingen går mot en ökad specialisering.

I Danmark har man på grund av marknadsförhållandena ej kunnat uppnå någon större grad av specialisering. En mindre specialisering på grupperna dam- och barnskor förekommer, men i regel har fabrikena en blandad produktion. Ej heller med hänsyn till bottningsystem finns specialisering fabrikena emellan.

I Finland har ca 25 % av fabrikena specialiserat sig på damskor, varjämte någon mindre specialisering på barnskor förekommer.

I Norge finns det en del specialfabriker för barnskor och några för herrskor och för damskor. De flesta mindre och några större företag använder bara en eller två bottningsmetoder. En viss gruppering efter prisklasser kan likaså konstateras.

I Sverige har i frågan en undersökning företagits rörande förhållandena år 1947. Den visar, att $\frac{1}{5}$ av de berörda företagen var specialiserade efter konsumentkategori (herr-, dam-, barnskor), medan $\frac{4}{5}$ hade en blandad tillverkning. Antalet efter bottningsmetod specialiserade företag var också ungefär $\frac{1}{5}$ av alla undersökta företag. I allmänhet hade fabriker, som specialiserat sig på en viss konsumentkategori, också begränsat sig till ett visst bottningsystem.

Specialiseringen inom skoindustrin är emellertid en komplicerad fråga, som ej kan betraktas uteslutande såsom ett produktionsproblem. Man måste ta hänsyn även till försäljningssidan, då besparingar i produktionen ofta betyder ökade kostnader i distributionen. Detta gör sig gällande i synnerhet i små länder med en liten marknad, såsom de nordiska.

Möjligheterna till en specialisering i fråga om artiklar och modeller är direkt beroende av marknadsförhållandena. Går det lätt att sälja, kan större

hänsyn tas till de produktionsekonomiska faktorerna och kollektionen minskas. Är marknaden trög, tvingas man att erbjuda ett större modellurval för att få avsättning för sin produktion och kunna hävda sig i konkurrensen. Ju hårdare denna är, desto större blir kraven från försäljningssidan på variationer i kollektionen, vilket i mycket innebär motsatsen till en specialisering. En annan avgörande faktor i detta sammanhang är skornas, särskilt damskornas, snabba utveckling till att vara en utpräglad modevara.

Skoindustrin inom små marknader måste i liten skala tillfredsställa samma krav på individualitet och omväxling hos allmänheten, vilket i större skala på en stor marknad ger industrin ett bättre utrymme för specialisering. En liten marknad accentuerar också de avsättningssvårigheter, som skoindustrin i ett land med utpräglade klimatväxlingar ställes inför. Det blir tekniskt besvärligare att upprätthålla en jämn sysselsättning året runt vid en ensartad tillverkning, om efterfrågan på skor, förutom att den fluktuerar med säsongerna, är begränsad till omfånget. Konkurrensen om denna begränsade efterfrågan har också under perioder av »köparens marknad» hos fabrikerna lockat fram en variation i antal skotyper och artiklar, vilken kanske varit onödigt stor eller i varje fall inte ekonomiskt rationell.

Inom en större marknad skulle förutsättningarna i här berörda hänseenden ganska avsevärt förändras. De stora företagen har här möjligheter att på ett annat sätt än för närvarande utnyttja stordriftens fördelar i specialiserings- och andra hänseenden. Det är även sannolikt, att en större marknad skulle komma att påverka strukturen inom branschen i riktning mot större koncentration. Det ligger nära till hands att

tänka sig ett samarbete i den ena eller andra formen mellan företag med olika produktionsinriktning, varigenom en långt driven specialisering skulle kunna vinnas. På försäljningssidan skulle härigenom de resurser kunna skapas, som erfordras för att möta importen från utomstående länder på det effektivaste sättet, nämligen genom egen export till dessa.

Integration inom läder- och skoindustrin

Inom branschen förekommer en viss integration dels mellan olika producentled (garverier-skofabriker), dels mellan producent- och detaljistledet.

I Danmark ägs sålunda landets två största skofabriker av ett garveri. Tre andra mindre skofabriker har egen detaljförsäljning (resp. 8, 5 och 1 butiker). Vidare äger kooperationen ett garveri, en skofabrik samt 15 special- och 4 blandförsäljningsställen för skor.

I Finland innehas 5 garverier av olika skofabriker, men ingen ytterligare integration, såsom egen detaljförsäljning, förekommer.

I Norge är 2 skofabriker i samma ägo som ett bottenladersgarveri. En kooperativ skofabrik har 7 egna detaljbutiker.

I Sverige finnes ett tiotal garverier, vilkas ägare även innehar skofabriker. När det gäller integrationen mellan producent- och detaljistledet, har denna fått en större omfattning i Sverige än i de övriga länderna. Denna integration förekommer både inom enskilda företag och inom den kooperativa skoindustrin. Det största enskilda företaget har en detaljhandelskedja med 238 egna butiker. Ett tjugotal andra fabriker har detaljhandelskedjor med 5—30 butiker. Den kooperativa industrin har ett tjugotal skobutiker, med vilka delvis kan jämföras konsumtionsföreningarnas butiker och de kooperativa varuhusen. Försäljningen inom de integrerade bu-

tikerna uppskattades år 1951 till omkring en tredjedel av den totala skoförsäljningen i Sverige och har senare troligen ökat något.

En omfattande integration kan under vissa omständigheter hämma en fri nordisk samhandel, men verkningarna av integrationen får dock icke överdrivas. Erfarenheterna i Sverige har visat, att de fabriksägda butikerna för att tillfredsställa efterfrågan måste vid sidan av egna produkter tillhandahålla ett rikt urval av andra, såväl inhemska som utländska skor.

2. Försörjning

Utrikeshandeln inom läder- och skobranschen i Norden jämförd — i görligaste mån — med motsvarande inhemska produktion framgår av tabell 23.

Den relativt ringa samnordiska handelen inom branschen belyses i tabell 24.

Skoindustrin i Norden är en utpräglad hemmamarknadsindustri. Detsamma gäller, ehuru i mindre grad, om garveriindustrin, där vissa företag dock är inriktade på export. En viss export av läder förekommer från Danmark och Sve-

Tabell 23. Försörjningen inom läder- och skobranschen i Norden år 1955

	Produktion		Import		Export	
	Kvantitet	Värde milj. sv. kr.	Kvantitet	Värde milj. sv. kr.	Kvantitet	Värde milj. sv. kr.
<i>Hudar</i>						
Danmark.....	17 580 ton	48,7	5 361 ton	12,8	10 558 ton	32,0
Finland.....	9 155 "	23,4	8 147 "	17,0	2 263 "	6,3
Norge.....	3 877 "	9,3	3 811 "	18,0	6 393 "	25,9
Sverige.....	13 363 "	37,1	17 205 "	42,6	9 917 "	26,2
<i>Läder</i>						
Danmark:						
Bottenläder m. m.....	2 413 ton	59,9	777 ton	15,6	202 ton	5,6
Ovanläder.....	19,5 milj. kv.fot					
Finland:						
Bottenläder m. m.....	2 701 ton	59,3	103 ton	3,1	19 ton	0,6
Ovanläder.....	29,2 milj. kv.fot					
Norge:						
Bottenläder m. m.....	2 333 ton	43,8	616 ton	15,9	7 ton	0,4
Ovanläder.....	10,5 milj. kv.fot					
Sverige:						
Bottenläder m. m.....	5 422 ton	137,5	1 390 ton	36,4	651 ton	19,0
Ovanläder.....	49,8 milj. kv.fot					
<i>Skor, andra än av gummi</i>						
Danmark.....	6 031 000 par	128,4	132 000 par	2,3	4 ton	0,1
Finland.....	5 147 000 "	120,5	11 000 "	0,2	17 "	0,4
Norge.....	4 926 000 "	127,1	116 000 "	1,8	4 "	0,2
Sverige.....	11 599 000 "	282,1	1 529 000 "	21,7	38 "	0,9
<i>Gummiskor</i>						
Danmark.....	4 589 000 par	36,4	89 ton	0,6	53 ton	0,5
Finland.....	3 974 000 "	41,2	92 "	0,6	21 "	0,6
Norge.....	3 031 000 "	32,0	145 "	2,7	275 "	1,5
Sverige.....	5 348 000 "	66,4	362 "	2,9	307 "	3,4
<i>Läddervaror</i>						
Danmark.....		29,5		3,2		1,0
Finland.....		25,7		1,3		0,0
Norge.....		20,9		3,2		0,2
Sverige.....		139,7		32,7		2,2

Tabell 24. Nordisk samhandel med läder, lädervaror och skor år 1955

Importen från de tre övriga länderna (1 000 sv. kr.)

	Danmark	Finland	Norge	Sverige	% av importen från samtliga länder
Läder	1 523	157	2 774	1 256	8,0
Skor	14	8	568	105	2,8
Gummiskor.....	60	119	613	534	2,7
Lädervaror.....	35	53	163	878	19,1
% av importen från samtliga länder	7,5	6,4	17,5	3,0	6,1

rige samt i någon mån från Finland. I fråga om gummiskor finns en viss export från samtliga länder.

Industrins kapacitet är tillräcklig för att täcka ländernas hela behov av läder, lädervaror och skodon. På vissa områden föreligger t. o. m. en betydande överkapacitet.

Råvaruförsörjning

På grund av att olika redovisningsgrunder tillämpas i produktions- och utrikeshandelsstatistiken, föreligger stora svårigheter att sammanställa en försörjningsbalans för de olika råvarorna. Därtill kommer att statistiken icke lämnar tillräckliga uppgifter för en nöjaktig differentiering av de olika varorna. Detta gäller speciellt oberedda hudar och skinn, olika slag av läder samt garvämen och andra kemikalier. Uppgifter om självförsörjningsgraden måste därför grundas på ungefärlig uppskattning.

Råvarorna inom läder- och skoindustrin är i hög grad föremål för internationell handel. I normala tider torde därför råvarubehovet kunna tillgodoses på i stort sett lika villkor i de olika länderna. Frågan om självförsörjningsgraden synes därför ej på detta område vara av större betydelse.

Av läderindustrins viktigaste råvara, oberedda hudar och skinn, importerar

Danmark normalt $\frac{2}{3}$ till bottenläderfabrikation men blott ca 15 % till ovanläderfabrikation. Danmark är dock nettoexportör av råa hudar och skinn och garveriindustrin kan i fall av avspärrning helt täcka sitt råvarubehov i hemlandet. I Finland täcker garveriindustrin sitt råvarubehov till ungefär hälften med inhemska hudar, samtidigt som en icke obetydlig export av hudar förekommer. Också i Norge är de inhemska hudarnas andel i råvaruförsörjningen ca 50 %. Exporten av lättare hudar och skinn överstiger vida hudimporten. I Sverige täckes normalt industrins råvarubehov för bottenlädertillverkning till ca 75 % och för ovanläderfabrikation till ca 25 % genom import; en betydande export av råa hudar förekommer även från Sverige.

I fråga om garvämen är Finland helt hänvisat till import. Av vegetabiliska garvämen täcker den inhemska produktionen normalt i Danmark ca $\frac{1}{3}$ och i Norge och Sverige ca $\frac{1}{5}$ av förbrukningen. När det gäller kromgarvämen täcker Sverige sitt behov huvudsakligen med inhemska varor, medan Danmark och Norge importerar så gott som hela den kvantitet, som behöves.

Den inhemska produktionen täcker skofabrikernas behov av bottenläder i alla de fyra länderna. Även i fråga om

Tabell 25. Skoimportens utveckling i Sverige och Norge (värden i sv. kr. resp. n. kr.)
Sverige

År	Läderskor				Skor helt av gummi	Andra skor			
	över 750 gram per par		under 750 gram per par			med sula av gummi		med sula av annat material	
	1 000 par	1 000 kr	1 000 par	1 000 kr		1 000 par	1 000 kr	1 000 par	1 000 kr
1938	10	178	163	1 590	300	145	206	93	266
1949	26	789	71	998	566	152	565	3	10
1953	54	1 900	634	11 854	353	163	940	329	1 709
1954	59	2 026	625	10 819	384	248	1 392	717	3 227
1955	103	3 712	851	14 991	734	413	2 223	556	2 727
1956	150	5 149	769	15 383	1 101	344	2 302	357	1 846
1957	225	6 210	1 086	23 417	1 141	500	3 467	438	2 605

Norge

verge

År	Läderskor				Skor helt av gummi		Andra skor			
	över 600 gram per par		under 600 gram per par				med sula av gummi		med sula av annat material	
	1 000 par	1 000 kr	1 000 par	1 000 kr	ton	1 000 kr	ton	1 000 kr	1 000 par	1 000 kr
1938	31	346	304	2 564	101	493	105	618	240	810
1953	5	216	23	803	62	1 352	161	2 860	71	1 357
1954	8	250	52	1 437	62	1 275	86	2 289	44	450
1955	5	220	72	1 830	63	1 132	82	2 262	42	438
1956	4	213	66	2 082	74	1 334	122	3 240	20	226
1957	31	1 150	187	6 210	..	1 520	..	3 420	180	1 620

ovanläder torde den inhemska produktionens andel vara övervägande; i Danmark uppges andelen utgöra 70—75 %.

Internationell konkurrens i fråga om skor

Vid bedömning av siffrorna beträffande utrikeshandeln med skor måste man taga i betraktande att importen i alla länderna utom Sverige år 1955 var strängt reglerad. Sedan dess har Norge liberaliserat sin import den 1. 4. 1957.

Med hänsyn härtill är det endast den svenska industrin som hittills i full utsträckning haft kännning av konkurrensen från importerade varor. Skoimportens utveckling i Norge och Sverige framgår av tabell 25.

Importens andel av den svenska konsumtionen har under de senaste åren

stigit från en obetydlighet (ca 2 %) till 12 à 13 % år 1957. En av förklaringarna till importens starka ökning är att de tidigare mycket höga tullarna automatiskt reducerats genom penningvärdets fall.

Även den norska importen av andra skor än gummiskor har ökat kraftigt sedan liberaliseringen genomfördes.

Skoindustrin i Norden möter konkurrens närmast från västeuropeiska länder.

Importen till Sverige kommer från en rad länder, varibland de viktigare är Italien, Storbritannien och Väst-Tyskland. Importen från Italien har under de senaste åren kraftigt ökat, så att Italien numera svarar för hälften av den svenska importen. Denna ökning

för de italienska skorna sammanhänger huvudsakligen med de italienska produkternas frammarsch på modeområdet.

I Norge spelar importen av gummi-skor och skor med gummisula från östeuropeiska länder och från länder i Fjärran Östern, vilken vanligen sker till mycket låga priser, en betydande roll. Samma prisförhållande föreligger även beträffande import av läderskor från några av de östeuropeiska länderna.

3. Konsumtion av skor

Utvecklingen i fråga om årsförbrukningen av skor i Norden per capita framgår av tabell 26. I tabellen är förbrukningen av fabrikstillverkade skor uppdelad i läderskor och skor av annat material.

Enligt svenska beräkningar har skornas andel i den totala konsumtionen sjunkit från 2,7 % år 1913 till 1,9 % år 1956, men samtidigt har användningen mätt efter antalet skor ökat kraftigt. Enligt en i Sverige gjord prognos för den svenska konsumtionen fram till år 1965 kan skornas procentuella andel i konsumtionsutgifterna väntas förbli relativt konstant.

4. Tullar och restriktioner

Den nuvarande tullnivån är högst i Finland, där de flesta tullsatserna är spe-

cifika; incidenserna varierar mellan 20 och 30 för läder, mellan 5 och 25 för lädervaror samt 20 och 30 för skor. Danmarks nivå är lägst med tullar på 1—2 % för läder, 6—22 % för lädervaror och 8—15 % för skor. För Norge är motsvarande incidenser 7—30 %, 7—25 % och 20—42 % samt för Sverige 7 %, 8—10 % och 15—24 %.

Beträffande de enskilda tullsatserna och liberaliseringsgraden av utrikeshandeln hänvisas till del 4 av samarbetsutskottets huvudrapport. Härvid är dock att märka, att de specifika tullsatserna i Finland från början av år 1958 höjts i enlighet med markens devalvering med 39 %, samt att allt annat läder än botenläder och maskinremläder i pos. 41.02 samt lädervarorna i pos. 42.04, 42.06 och 42.05 (delvis) sedermera liberaliserats. I Norge är numera endast pos. 42.02 och en del av pos. 42.03 (handskar och bälten) importreglerade.

I Sverige är hela varuområdet liberaliserat, medan det i Danmark fortfarande är praktiskt taget helt föremål för importreglering.

5. Utskottets förslag

Tullar

För läder är utskottets tullförslag 10 %. Beträffande läder av nöt- och hästdjur, av får och av get samt lackläder och konstläder har tullförslaget

Tabell 26. Konsumtionen av skor (par per invånare per år)

År	Danmark		Finland		Norge		Sverige	
	av läder	av annat material	av läder	av annat material	av läder	av annat material	av läder	av annat material
1913	0,9	0,1	0,6		..	..	1,1	0,6
1938	1,4	0,9	0,8	0,8	1,1	1,1	1,5	1,1
1948	1,4	0,7	0,8	1,3	1,3	0,8	1,4	1,4
1955	1,2	1,2	1,1	1,2	1,2	0,9	1,5	1,0
1957	1,3	1,0	1,1	1,1	1,4	..	1,6	1,0

från finsk sida godtagits endast under förutsättning att ett västeuropeiskt frihandelsområde kommer till stånd och Finland blir medlem i detsamma. Om enbart en gemensam nordisk marknad genomföres utgör det finska förslaget 12 %.

För halvgarvade skinn av får och get, tillhörande positionerna 41.03—04, har utskottet föreslagit tullfrihet.

För lädervaror i Bryssel-kapitel 42 föreslår utskottet tullar varierande mellan 10 och 18 %; för varor av tarmar m. m. föreslås tullfrihet. Förslaget är 18 % för resväskor, koffertar, hattaskar, ryggsäckar etc. samt för handskar, 15 % för andra kläder av läder eller konstläder, 12 % för sadelmakeriarbeten samt 10 % för varor för tekniskt bruk och andra varor av läder eller konstläder.

Det allmänna tullförslaget för skor i kapitel 64 är 18 %. För delar till skor (andra än nåtlade överdelar) föreslås en tull av 10 % och för damasker, benskydd etc. tullar av 18 eller 15 % allt efter materialet.

Detaljerad förteckning över tullförslagen återfinnes i bilaga I.

Minimitullar för skor

Utskottet har i samband med behandlingen av de gemensamma nordiska tullsatserna diskuterat frågan om minimitullar för skor. Denna fråga har ur principiella synpunkter behandlats i avsnittet om textilvaror, där det också framlagts konkreta förslag till lösning av detta problem för textilvarornas vidkommande. Samarbetsutskottet föreslår, att motsvarande lösning tillämpas på skoområdet, varvid för Finlands och Norges del följande minimiviktullsatter skall komma till användning under övergångstiden:

Bryssel-nr	Varuslag	Minimitull n. kr/kg
64.01	Skor med sulor och överdelar av gummi eller plast	2: —
64.02	Skor med sulor av läder eller konstläder samt skor med sulor av gummi eller plast, ej hänförliga till nr 64.01:	
	A. Med överdel helt eller övervägande av läder:	
	1. Tofflor och inneskor av alla slag, idrottskor av alla slag, herr- och barnskor av andra slag än ovannämnda, inkl. skidskor.....	6: —
	2. Andra skor (damskor)	10: —
	B. Med annan överdel ..	3: —

Övergångsanordningar

Beträffande tullsatserna har från finsk, norsk och svensk sida för de viktigaste positionerna gjorts förbehåll om externa och interna övergångsanordningar. Från dansk sida har man gjort förbehåll om interna övergångsanordningar för avveckling av kvantitativa restriktioner för de viktigaste positionerna.

Finland önskar en intern övergångsanordning under 10 år för läder i allmänhet och under 5 år för resväskor etc., handskar och kläder, tekniska lädervaror, gummi- och läderskor och nåtlade överdelar till skor. Extern övergångsanordning önskas för läder och för resväskor etc. under 5 år.

Norge har gjort förbehåll om interna övergångsanordningar under 10 år för läder av nöt- och hästdjur och av får, resväskor etc. samt för läderskor och nåtlade överdelar till skor. Intern övergångsanordning under 5 år önskas för handskar och kläder. Externa övergångsanordningar önskas under 10 år för resväskor etc. samt under 5 år för läder av nöt- och hästdjur, handskar och för läderskor.

Sverige har gjort förbehåll om interna övergångsanordningar under 5 år för läder, resväskor etc., handskar och kläder samt för läderskor och nåtlade överdelar.

Danmark har gjort förbehåll om en extern och intern övergångstid om 5 år beträffande tullar blott för handskar. Däremot vill Danmark avveckla de kvantitativa restriktionerna gentemot de övriga nordiska länderna under 5 år för läder i allmänhet, för alla andra lädervaror än handskar samt för hela skoområdet.

En förteckning över de enskilda övergångsanordningarna finns i bilaga II.

6. Kvalitetsbestämmelser för läder och skor

Alltsedan tiden närmast efter det första världskriget gäller i såväl Danmark, Norge och Sverige vissa bestämmelser om kvalitetskontroll för läder och skor. Genom särskilda författningar regleras sålunda användningen av vissa kemiska ämnen vid beredningen av läder samt begränsas bruket av papp och konstläder m. m. vid tillverkning av skor. Bestämmelserna i de tre länderna var från början i stort sett utformade på samma sätt, men företer numera vissa skiljaktigheter. I Finland finnes emellertid icke motsvarande kvalitetsbestämmelser.

I Norge har under våren 1957 nya bestämmelser trätt i kraft beträffande kvalitetskontrollen på skor. De nya föreskrifterna innebär betydande förenklingar, men går inte så långt som det förslag, som framlagts på svensk sida.

I Sverige har frågan om behovet av fortsatt kvalitetskontroll för skor och läder varit föremål för diskussion under de senaste åren. På grundval av olika utredningar och remissyttranden har man kommit till, att det knappast

med fog kan göras gällande att behov föreligger av att bibehålla kvalitetskontrollen. Samma syfte anses kunna uppnås genom att kvalitetsregleringen ersättes av varudeklarationer, särskilt i fråga om skor. Avsikten är nu att bestämmelserna om kvalitetskontroll skall upphävas från och med den 1 juli 1960. Sko- och läderindustrierna skulle under tiden fram till avskaffandet få tillfälle att avvakta resultatet av pågående forskningsarbete rörande varudeklarationer och anpassa sig efter de nya förhållandena.

Under de diskussioner som förts i utskottet har man från dansk och norsk sida icke ansett sig kunna förorda ett upphävande av de i Danmark och Norge gällande bestämmelserna, som allttjämt anses fylla en uppgift genom att ge kvalitetsskydd för konsumenterna. Om de svenska bestämmelserna, såsom föreslagits, upphäves, skulle detta sålunda få till resultat att särskilda bestämmelser om kvalitetskontroll kommer att gälla i Danmark och Norge, men däremot icke i Finland och Sverige.

Olika bestämmelser om kvalitetskontroll kan medföra olägenheter i en gemensam nordisk marknad. En tillverkare i ett land, där kvalitetsbestämmelser icke finnes, kan sålunda vid export till ett annat land bli tvungen att lägga upp särskilda serier vid denna export för att uppfylla bestämmelserna i importlandet. Detta förhållande kan medföra, att man icke kan utnyttja de fördelar, som den större marknaden skulle innebära i fråga om möjligheter till längre serier vid tillverkningen.

Enligt utskottets mening är det önskvärt att man arbetar för enhetliga bestämmelser på området, och utskottet förordar därför att frågan upptas till utredning i de organ, som kommer att etableras inom ramen för en gemensam nordisk marknad.

7. Nordiskt samarbete inom läder- och skobranschen

Nordiska moderådet för skor, läder och lädervaror

I en så starkt modebetonad bransch som skobranschen föreligger ett behov av förhandsinformation rörande modeutvecklingen. Ju tidigare man kan bilda sig en uppfattning härom, desto större är nämligen möjligheterna att rationellt planera inköp och produktion och upprätthålla en jämn sysselsättning.

I samband med vissa andra kollektiva åtgärder i syfte att främja en kontinuerlig produktion inrättades år 1945 i Sverige ett organ, benämnt Skobranschrådet, med uppgift bl. a. att i god tid lämna företagen inom läder- och skobranschen informationer om väntade förändringar i modet.

År 1949 etablerades samarbete på modeområdet mellan de berörda branscherna i de nordiska länderna. Då bildades det nordiska moderådet för skor, läder och lädervaror. Rådet består av de efter svenskt mönster i Danmark, Finland och Norge inrättade moderåden samt det svenska skobranschrådet. Varje land representeras i rådet av företrädare för läder-, sko- och lädervaruindustrierna samt detaljhandeln med skor och lästindustrin. Rådet sammanträder regelbundet två gånger årligen och dessutom, när så i övrigt anses erforderligt.

I varje land upprätthåller det nationella moderådet kontakten med det nordiska moderådet, verkställer dess beslut och ombesörjer publicitet inom landet samt driver i övrigt den verksamhet, som är förenlig med rådets syften. De nationella moderådens verksamhet ledes av särskilt anställda modekonserter.

Det nordiska moderådets främsta uppgift är att länka in det ofta snabba

växlande internationella modet i de för nordiska förhållanden lämpliga barnorna. Rådet utarbetar prognoser för kommande modeutveckling och lämnar information till berörda branscher i de olika länderna. Rådet har vidare till uppgift att verka för ett ändamålsenligt och vackert mode och ta initiativ till en måttfull begränsning av modeller och färger. En samordning av modet inbördes mellan skor, väskor, handskar och andra lädervaror samt mellan dessa artiklar och andra beklädnadsvaror är slutligen en angelägen arbetsuppgift för moderådet.

Genom sin verksamhet har det nordiska moderådet gjort det lättare för detaljhandeln att utan alltför stora risker för felköp i god tid innan säsongens början göra sina beställningar hos skofabrikerna. Dessa har därigenom i sin tur kunnat planera sina inköp från garverierna på längre sikt och på så sätt har i de olika produktionsleden skapats förutsättningar för en långsiktigare tillverkningsplanering och en jämnare sysselsättning. Det korttidsarbete, som eljest är vanligt inom skoindustrin under mellansäsongerna, har härigenom kunnat motverkas.

Forskning och utbildning

Den kollektiva forskningen inom garveriindustrin bedrivs i de nordiska länderna efter delvis olika linjer. I Danmark har Garverforeningens försöksstation, inrättad år 1885, till huvudsaklig uppgift att vara företagen behjälplig med analyser och prov av olika slag. I Finland bedrivs sedan år 1950 vid Statens tekniska forskningsanstalts läderavdelning grundforskning (företrädesvis på hudområdet) och tillämpad forskning. Därjämte utförs vissa provtagningar. I Norge finns icke något speciellt laboratorium för läderforskning, men samarbete har på sistone inletts

med Sentralinstitutet för industriell forskning. Det kollektiva forskningsarbetet i Sverige utförs inom Garverinäringsens forskningsinstitut, som inrättades år 1943. Verksamheten vid detta institut omfattar både teoretisk grundforskning på det kemiska området och en numera relativt omfattande materialforskning och materialprovning.

Beträffande det nordiska samarbetet på området må nämnas, att den danska försöksstationen under årens lopp utfört ett betydande antal analyser även för garverierna i Finland, Norge och Sverige. Vidare har Nordiska garvarskolan, som driver sin verksamhet i anslutning till försöksstationen i Köpenhamn, vid sina kurser mottagit elever även från övriga nordiska länder.

Samarbetskottet har i sin tidigare rapport framhållit fördelarna av samverkan mellan de nordiska länderna på forskningens och utbildningens områden och förordat, att konkreta sam-

betsprojekt understöddes genom beviljning av nordiska medel. Inom garverindustri har man redan tidigare varit inne på tanken att utvidga det nordiska samarbetet på dessa områden. För närvarande pågår inom industrin en utredning i syfte att klarlägga möjligheterna för en samverkan i organiserad form. Därvid undersökes även förutsättningarna för ett gemensamt nordiskt forskningsinstitut.

Även inom skoindustrin förekommer i viss omfattning ett samarbete på forskningsområdet. Främst gäller detta den passformsforskning, som under åtskilliga år bedrivits vid Skoindustrins forskningsinstitut i Stockholm. I Norge har man intresserat sig för det svenska passformssystemet och i samarbete med det svenska skoforskningsinstitutet börjat i praktiken omsätta de nya rönen. Skoyrkesskolan i Örebro har sedan flera år tillbaka elever från övriga nordiska länder vid sina teknikerkurser.

D. Keramiska produkter samt glas och glasvaror

1. Industrins struktur, produktion, utrikeshandel m. m.

Porslinsvaror, fajansvaror och andra keramiska produkter

Av Brysselkapitel 69 har tidigare behandlats positionerna 69.01—08, vilka omfattar värmeisolerande och eldfasta produkter, murtegel, takpannor, rör, golv- och väggplattor (samarbetsutskottets huvudrapport, del 2). Utskottet har i föreliggande rapport behandlat de återstående positionerna 69.09—14, vilka omfattar apparater och andra artiklar för kemiskt eller annat tekniskt bruk, sanitets- och hushållsartiklar av porslin och andra keramiska material, statyetter och andra prydnadsföremål m. m.

Ifrågavarande produkter tillverkas av porslins-, fajans- och lergodsfabriker samt andra företag inom den keramiska industrin.

I tabell 27 lämnas en översikt över antalet företag, sysselsättning, brutto-produktionsvärde och förädlingsvärde för porslins- och fajansindustrin, lergodsfabriker och annan keramisk industri i Danmark, Finland, Norge och Sverige år 1955.

I tabell 28 ges en översikt över produktion och utrikeshandel år 1955 med fördelning på viktigare varor.

Av tabell 27 och 28 framgår att det sammanlagt fanns 28 porslins- och fajansfabriker och 113 andra keramiska företag i Norden år 1955. Antalet an-

ställda vid dessa industrier utgjorde drygt 15 000 personer och totalproduktionen drygt 350 milj. n. kr.

Produktionen har i alla fyra länderna uppvisat en betydande ökning under de första efterkrigsåren. I Danmark, Norge och Sverige har produktionsökningen fortsatt även under senare år med ca 50 % ökning från 1950 till 1955 i Danmark och Norge och ca 30 % ökning i Sverige. I Finland har produktionen visat en mindre tillbakagång från 1950 till 1955 som följd av att vissa exportmarknader gått förlorade.

Den nordiska samhandeln med ifrågavarande produkter uppgick år 1955 till 19,2 milj. n. kr. De nordiska länderna importerade porslin, fajans m. m. från övriga OEEC-länder för 43,9 milj. n. kr. och från andra länder för 20,9 milj. n. kr. Exporten utgjorde samma år 8,3 milj. n. kr. till OEEC-länder utom Norden och 26,5 milj. n. kr. till andra länder.

I Danmark fanns år 1955 10 porslins- och fajansfabriker med sammanlagt över 3 000 anställda. Det fanns vidare 56 keramik- och lergodsfabriker med sammanlagt ca 650 anställda. Fem företag svarade för 80—85 % av porslins- och fajansindustrins totala produktionsvärde. Av dessa företag framställde ett uteslutande tekniskt porslin och ett hushållsartiklar och konstföremål av fajans. Tre företag tillverkade hushållsporslin och två av dessa framställde även konstföremål av porslin.

Tabell 27. Antal företag, sysselsättning, produktions- och förädlingsvärde vid de keramiska industrierna i de nordiska länderna år 1955

	Antal företag	Antal sysselsatta				Bruttoproduktionsvärde			Förädlingsvärde		
		sammanlagt	arbetare	tjänstemän	per företag	sammanlagt milj. n. kr.	per företag milj. n. kr.	per sysselsatt 1 000 n. kr.	sammanlagt milj. n. kr.	per företag milj. n. kr.	per sysselsatt 1 000 n. kr.
<i>Porlins- och fajansfabriker</i>											
Danmark...	10	3 153	2 755	398	315	61,6	6,2	20	49,4	4,9	16
Finland...	2	2 086	1 688	398	1 043	61,2	30,6	29	40,3	20,2	19
Norge.....	7	1 848	1 593	255	264	35,3	5,0	19	28,0	4,0	15
Sverige.....	9	5 401	4 591	810	600	138,2	15,4	26	93,3	10,4	17
<i>Lergodsfabriker och andra keramiska företag</i>											
Danmark...	56	655	603	52	12	11,8	0,2	18	8,9	0,2	14
Finland....	8	270	240	30	34	4,9	0,6	18	4,0	0,5	15
Norge.....	17	338	304	34	20	5,7	0,3	17	4,2	0,2	12
Sverige....	32	1 401	1 188	213	44	34,1	1,1	24	25,8	0,8	18

Tabell 28. Produktion, import och export av keramiska produkter i de nordiska länderna år 1955 (milj. n. kr.)

Varuslag	Land	Produktion	Import						Export					
			Total	Därav från					Total	Därav till				
				OEEC-länder + Finland	Danmark	Finland	Norge	Sverige		OEEC-länder + Finland	Danmark	Finland	Norge	Sverige
Varugruppen sammanlagt	Danmark	59,4	25,6	17,3		0,2	0,1	6,2	14,2	6,4		0,0	0,7	2,4
	Finland	49,9	0,5	0,3	0,0		0,0	0,0	9,5	7,2	0,2		1,0	5,3
	Norge	41,0	10,3	7,3	0,2	1,0		2,3	0,9	0,3	0,1	—		0,1
	Sverige	115,6	47,6	38,2	2,3	6,8	0,1		18,7	12,9	6,1	—	2,6	
härav: hushållsfajans	Danmark	9,3	6,6	4,1		0,2	0,1	0,9	4,0	2,2		0,0	0,2	0,9
	Finland	127,4	0,1	0,1	0,0		0,0	0,0	3,4	1,5	0,2		0,4	0,5
	Norge	15,4	3,0	2,2	0,2	0,3		0,3	0,3	0,2	0,1	—		0,1
	Sverige	24,9	12,7	10,2	0,8	0,3	0,1		4,0	1,8	1,0	—	0,3	
hushållsporslin	Danmark	39,3	8,4	3,7		0,0	0,0	0,2	9,4	3,5		0,0	0,4	1,3
	Finland	.	0,3	0,1	0,0		—	0,0	—	—			—	—
	Norge	119,9	3,2	1,2	0,3	—		0,1	0,1	—		—		—
	Sverige	26,4	27,0	20,5	1,4	1,4	—		0,7	0,3	0,1	—	0,1	
sanitetsporslin	Danmark	—	9,1	8,4		0,0	—	5,0	0,0	0,0		—	—	
	Finland	17,6	0,1	0,1	—		—	0,0	6,1	5,7	0,0		0,6	4,8
	Norge	.	3,6	3,5	—	0,6		2,0	0	0	—	—		—
	Sverige	42,2	6,0	5,8	0	5,1	—		13,7	10,7	5,0	—	2,2	
Iervaror och andra keramiska produkter	Danmark	7,6	1,5	1,1		—	0,0	0,1	0,8	0,7		0,0	0,1	0,2
	Finland	4,9	0,0	0,0	—		—	0,0	0,0	0,0	—		—	—
	Norge	5,7	0,3	0,3	—	—		0,1	0,5	0,1	0	—		0
	Sverige	22,1	1,9	1,7	0,1	—	—		0,3	0,1	—	—	—	

¹ Omfattar både porslin och fajans.

² Omfattar även sanitetsporslin.

Produktionen har visat en väsentlig ökning sedan år 1938 — speciellt under efterkrigsåren i samband med modernisering av företagen.

Produktionen av hushålls- och konstartiklar av porslin och fajans exporteras till 25—30 %. Omkring 60 % av denna export utgöres av konstföremål. Mer än hälften av exporten går till länder utanför Europa, i synnerhet USA.

Sanitetsporslin framställs icke i Danmark. Den danska importen av sanitetsporslin härrör främst från Sverige.

I *Finland* finns för närvarande två porslins- och fajansfabriker. Den ena av dessa fabriker har på sitt produktionsprogram praktiskt taget alla artiklar inom branschen, medan den andra endast framställer tekniskt porslin. Antalet anställda vid dessa två företag utgjorde år 1955 sammanlagt över 9 000 personer. Produktionen uppgick samma år till ca 12 600 ton, varav 4 400 ton porslins- och fajansartiklar, 5 900 ton sanitetsartiklar och 2 300 ton elektrotekniskt porslin.

Ifrågavarande produkter har under hela efterkrigstiden varit underkastade importreglering och importen har varit obetydlig. Exporten utgjorde år 1955 sammanlagt 3 300 ton, varav 2 600 ton sanitetsartiklar och 700 ton hushållsartiklar.

Inom området »andra keramiska produkter» har *Finland* utöver en rad mindre företag en större fabrik, vilken huvudsakligen tillverkar lergodsartiklar för hushållsbruk.

I *Norge* finns för närvarande 7 porslins- och fajansfabriker. Av dessa sju företag framställer fyra hushållsfajans, ett hushållsporslin, ett sanitetsporslin och ett tekniskt porslin. Antalet anställda vid dessa företag utgjorde år 1955 sammanlagt över 1 800 personer. Denna siffra innefattar även tillverkningen av tekniskt porslin, som behandlats i sam-

arbetsutskottets huvudrapport i samband med övrig elektrisk materiel. Industristatistiken saknar emellertid specificerade uppgifter angående denna tillverkning.

Porslins- och fajansfabrikernas produktion har företett en kraftig ökning under efterkrigstiden och uppgick år 1955 till inemot 8 000 ton.

Den inhemska produktionen täcker ca 80 % av den norska förbrukningen. Varorna är emellertid i stor utsträckning importreglerade. Exporten är obetydlig.

I *Sverige* fanns år 1955 9 porslins- och fajansfabriker med ca 5 400 anställda samt 35 lergods- och stengodsfabriker med ca 1 400 anställda.

Tillverkningen av porslin och fajans sker i Sverige huvudsakligen vid större företag. Sanitetsporslin framställs vid två fabriker, vilka samtidigt tillverkar elektrotekniskt porslin. Hushållsporslin och hushållsfajans produceras vid fyra fabriker. Konst- och prydnadsföremål framställs förutom av de större porslins- och fajansfabrikerna även av ett flertal mindre företag.

I Sverige täcker den inhemska produktionen största delen av förbrukningen av sanitetsporslin och drygt 50 % av förbrukningen av hushållsporslin och -fajans. Export förekommer huvudsakligen av sanitetsporslin (ca 3 000 ton år 1955, varav hälften till Danmark och Norge).

Glas och glasvaror

I tabell 29 har glasindustrin indelats i två grupper, glasbruk, som framställer glas av kvartsand, soda och andra råmaterial, samt annan glasindustri, som använder inköpt glas som råmaterial i sin produktion, t. ex. glassliperier, spegelfabriker, glasullfabriker m. m.

I tabell 30 lämnas uppgifter om produktion och utrikeshandel år 1955 med fördelning på viktigare varor.

Tabell 29. Antal företag, sysselsättning, produktions- och förädlingsvärde vid glasbruk och annan glasindustri i de nordiska länderna år 1955

	Antal företag	Antal sysselsatta				Bruttoproduktionsvärde			Förädlingsvärde		
		sam- man- lagt	arbe- tare	tjän- ste- män	per före- tag	samman- lagt milj. n. kr.	per före- tag milj. n. kr.	per sys- selsatt 1 000 n. kr.	samman- lagt milj. n. kr.	per före- tag milj. n. kr.	per sys- selsatt 1 000 n. kr.
<i>Glasbruk</i>											
Danmark..	9	1 868	1 713	155	208	49,4	5,5	26	32,7	3,6	18
Finland...	12	2 499	2 179	320	208	85,9	7,2	34	52,6	4,4	21
Norge.....	6	1 534	1 339	195	256	45,9	7,7	30	29,4	4,9	19
Sverige ...	51	5 991	5 384	607	117	164,5	3,2	27	111,2	2,2	19
<i>Glassliperier, spegelfabriker m. m.</i>											
Danmark..	23	464	302	162	20	9,5	0,4	20	6,0	0,3	13
Finland...	26	267	221	46	10	10,5	0,4	40	4,7	0,2	18
Norge.....	23	451	353	98	20	21,5	0,9	48	10,6	0,5	24
Sverige ...	57	970	805	165	17	34,1	0,6	35	18,7	0,3	19

Tabell 30. Produktion, import och export av glas och glasvaror i de nordiska länderna år 1955 (milj. n. kr.)

Varuslag	Land	Produktion	Import						Export					
			Total	Därav från					Total	Därav till				
				OEEC-länder + Finland	Danmark	Finland	Norge	Sverige		OEEC-länder + Finland	Danmark	Finland	Norge	Sverige
Fönsterglas	Danmark	9,7	4,4	4,2	—	—	—	0,0	0,2	0,0	—	—	—	0,0
	Finland	18,3	1,1	0,8	0,0	—	—	0,0	0,3	0,1	—	—	—	0,1
	Norge	12,5	5,8	5,7	—	—	—	0,4	—	—	—	—	—	—
	Sverige	20,3	12,9	12,9	0,1	—	—	—	2,1	0,6	0	—	0,4	—
Annat planglas	Danmark	—	7,2	6,6	—	—	0,0	0,0	0,2	0,2	—	—	0,0	0,1
	Finland ¹	..	2,6	1,9	0,0	—	—	0,1	—	—	—	—	—	—
	Norge	—	5,8	5,8	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	Sverige	1,2	11,3	11,2	0	—	—	—	0	0	—	—	—	—
Flaskor och annat emballageglas	Danmark	25,5	10,9	7,5	—	—	—	2,4	0,2	0,2	—	0,0	0,0	0,1
	Finland	19,1	0,4	0,1	0,0	—	—	0,0	—	—	—	—	—	—
	Norge	21,7	3,8	2,5	—	—	—	0,8	0,6	0,4	—	—	—	—
	Sverige	62,2	2,5	2,4	0	—	0	—	3,5	3,5	2,5	—	1,0	—
Hushållsglas och belysningsglas	Danmark	11,8	9,8	5,4	—	0,1	—	1,6	2,1	0,9	—	—	0,0	0,2
	Finland	17,8	2,0	0,9	0,0	—	—	0,0	0,9	0,3	0,1	—	0,1	0,1
	Norge	11,7	2,9	1,7	—	0,1	—	0,3	0,1	—	—	—	—	—
	Sverige	259,9	9,7	7,6	0,3	0,1	—	—	17,6	5,4	1,2	—	0,6	—
Glasull	Danmark	1,9	0,9	0,6	—	—	—	0,2	0,0	0,0	—	—	—	—
	Finland	4,6	0,3	0,3	0,0	—	—	0,0	—	—	—	—	—	—
	Norge	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	Sverige	8,3	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..
Andra glasvaror	Danmark	0,4	8,3	6,4	—	—	0,0	0,3	0,8	0,6	—	0,0	0,0	0,2
	Finland ³	29,3	0,5	0,2	0,0	—	0,0	0,0	0,1	0,0	—	—	—	—
	Norge	21,5	6,2	4,1	0,1	—	—	0,7	0,2	0,2	—	—	—	—
	Sverige	32,7	17,4	14,7	0,3	—	0,1	—	0,8	0,8	0	0,1	0,1	—

¹ Ingår i gruppen »Andra glasvaror».

² Därav slipning, målning m. m. av inköpta varor 9,8 milj. n. kr.

³ Omfattar även »annat planglas» och glassliperiprodukter.

⁴ Omfattar även glasull.

Av tabell 29 framgår att det år 1955 fanns sammanlagt 78 glasbruk i de fyra länderna med sammanlagt inemot 12 000 anställda och en totalproduktion på ca 350 milj. n. kr. Inom övrig glasindustri fanns det sammanlagt 129 företag. Dessa företag sysselsatte drygt 2 100 arbetare och tjänstemän och hade en sammanlagd produktion på 76 milj. n. kr.

Produktionen av glas och glasvaror steg betydligt i alla fyra länderna under de första efterkrigsåren. I Finland och Sverige fortsatte produktionsökningen även under åren fram till 1955, med ca 50 % ökning från 1950 till 1955 i Finland och ca 20 % i Sverige. I Danmark och Norge har någon nämnvärd produktionsökning icke ägt rum efter år 1950.

I *Danmark* fanns det år 1955 8 glasbruk med sammanlagt över 1 800 anställda. Ett företag framställde uteslutande fönsterglas, 3 företag tillverkade emballageglas och flaskor, 2 producerade förutom emballageglas och flaskor även hushållsglas, servis- och konstglas, ett företag framställde belysningsglas och ett företag glasull. Vidare fanns det en rad mindre företag (glassliperier, spegelfabrikation m. m.), som tillsammans sysselsatte sammanlagt ca 300 personer.

Exporten av glasvaror är obetydlig; inemot 20 % av produktionen av hushålls- och konstglas exporteras dock. Av denna export går hälften till utomeuropeiska länder (USA).

År 1955 fanns det i *Finland* 12 glasbruk med sammanlagt 2 500 anställda.

Produktionen av glas och glasvaror är fördelad med ungefär en femtedel av totala produktionsvärdet på var och en av följande varor: hushållsglas, medicinglas och tekniskt glas, emballageglas, fönsterglas och andra glasvaror.

Exporten av glas är obetydlig, ehuru en viss export av konstglas förekommer.

Den övriga delen av glasindustrin i Finland arbetar med glas som råvara och är av begränsad omfattning. Inom denna bransch fanns det år 1955 26 företag med sammanlagt ca 300 anställda.

I *Norge* fanns det år 1955 sammanlagt 6 glasbruk med ca 1 500 anställda. Det sammanlagda bruttoproduktionsvärdet utgjorde 45,9 milj. n. kr.

Efter det senaste kriget har en omfattande modernisering och rationalisering ägt rum vid glasbruken. En betydande arbetsfördelning mellan bruken har dessutom genomförts. Flaskor framställs vid ett företag, fönster- och konserveringsglas vid ett företag och hushålls- och servisglas vid tre företag. Inom gruppen annan glasindustri fanns det 23 företag med sammanlagt ca 450 anställda och ett bruttoproduktionsvärde på 19,6 milj. n. kr. Inom denna grupp finns vidare ett antal mindre företag med mindre än 6 anställda (spegelfabriker, sliperier o. d.).

Förbrukningen av hushållsglas och emballageglas täckes i Norge i väsentlig grad av den inhemska produktionen. En tredjedel av förbrukningen av fönsterglas och i det närmaste hela förbrukningen av annat planglas tillgodoses genom import.

Exporten av glas och glasvaror är obetydlig.

I *Sverige* finns för närvarande omkring 50 glasbruk, av vilka de flesta är relativt små. Antalet anställda vid glasbruken uppgick år 1955 till ca 5 400 arbetare och 600 tjänstemän.

Närmare 75 % av företagen i Sverige utgöres av glasbruk med manuell framställning. Dessa företag svarar för ca 50 % av det totala produktionsvärdet. Stordrift förekommer huvudsakligen vid planglasbruken och de helautoma-

tiska emballageglasbruken. En gruppering av övriga glasbruk eller småglasindustrier är svår att företaga eftersom specialiserad tillverkning icke är genomförd i större utsträckning. Man brukar emellertid indela småglasindustrin i vissa delbranscher, nämligen icke helautomatiska emballageglasbruk (ca 10), kolvglasbruk (4), belysningsglasbruk (4) samt hushålls- och prydnadsglasbruk (ca 25). Härtill kommer ett mindre antal företag som inte kan hänföras till någon bestämd grupp.

Den svenska förbrukningen av glas och glasvaror täckes för de flesta produkterna huvudsakligen genom inhemsk produktion. Förbrukningen av fönsterglas täckes dock till omkring en tredjedel genom import. Behovet av annat planglas tillgodoses nästan uteslutande genom import.

En betydande del av produktionen av prydnads- och konstglas exporteras. Värdet av exporten utgjorde år 1955 ca en tredjedel av produktionsvärdet. Export förekommer även av emballageglas, huvudsakligen till de nordiska länderna.

Huvuddelen av produktionen inom den svenska glasindustrin, i synnerhet inom småglasindustrin, är koncentrerad till det s. k. glasdistriktet i sydöstra Småland och utgör där den enda förekommande industrin av betydelse.

Produktionen av glasull och glassilke sker vid vardera ett företag.

2. Tullar

Den nuvarande tullnivån inom detta varuområde varierar starkt dels mellan de olika länderna, dels mellan olika varor. För huvudgruppen fajans och porslin, glas och glasvaror betraktad som en enhet, kan tullskyddet med hänsyn till att det här rör sig om mer bearbetade varor karakteriseras som förhållandevis lågt i Sverige och Danmark. Tullskyddet i Finland och Norge ligger på en betydligt högre nivå. I Sverige utgör importincidenserna för keramiska produkter 2—12 % (för viktigare varor ca 10 %), i Danmark 2—25 % (för viktigare varor 2—13 %), i Norge 2—29 % och i Finland upp till 60—70 %. Glasvaruindustrins råvaror är tullfria i alla fyra länderna. För bearbetade varor utgör tullskyddet i Danmark 0—25 % (för viktigare varor ca 5—15 %), i Finland 0—130 % (för viktigare varor 30—90 %), i Norge 0—46 % (för viktigare varor 20—23 %) och i Sverige 0—21 % (för viktigare varor 10—15 %).

Detaljerade uppgifter om tullsatter och incidenser framgår av del 4 av samarbetsutskottets huvudrapport.

Som jämförelse anges nedan tullsattserna i vissa västeuropeiska länder.

3. Importrestriktioner

I Sverige är samtliga i detta avsnitt behandlade varor frilistade vid import. I

Varuslag	Storbritannien	Väst-tyskland	Benelux	Frankrike	Italien
	%	%	%	%	%
Sanitetsporslin	25	9	24	18—25	38—45
Hushållsartiklar av porslin och annat keramiskt material	25	15	22—24	25—30	38—45
Glasmassa	10	0	0	20	18
Fönsterglas	15	11	6	20—25	20—33
Emballageglas	25	19	18	20—25	27—31
Hushålls- och belysningsartiklar av glas	10—33 ¹ / ₃	15—19	10—24	17—25	24—35

övriga länder är färdigvarorna i stor utsträckning underkastade effektiv importreglering.

4. Konkurrensförhållanden

Det framgår av ovanstående att industrin på detta område i Danmark, Finland och Norge i stor utsträckning har ett effektivt skydd i form av förhållandevis höga tullsatser och/eller en effektiv importreglering. I Sverige är dessa förhållanden mindre framträdande eftersom varorna är frilistade och tullsatserna i stort sett moderata.

Industrin är i alla fyra länderna huvudsakligen baserad på hemmamarknaden. På vissa områden förekommer dock export, såsom beträffande sanitetsporslin i Finland och Sverige, hushållsporslin och -fajans i Danmark och i någon utsträckning i Finland och Sverige samt hushålls- och prydnadsglas i Sverige. Industrin är till struktur och arbetssätt anpassad efter en förhållandevis begränsad hemmamarknad och på grund av det kraftiga skyddet i form av tull och/eller restriktioner speciellt i Danmark, Finland och Norge utbyggd med sikte på att täcka hela eller en väsentlig del av den nationella marknaden. För att alla förbrukningsområden skall kunna tillgodoses omfattar produktionen ofta ett betydande varusortiment. På grund av den förhållandevis begränsade marknaden och den kraftiga spridningen på varutyper är tillverkningsserierna relativt små. Detta är särskilt märkbart i fråga om varor, som väl lämpar sig för maskinell framställning i stora serier, såsom fönsterglas, emballageglas, pressglas och sanitetsporslin. Seriestorleken är för dessa varor av avgörande betydelse för produktionspriset.

I fråga om varor för vilka design och hög kvalitet är bestämmande är dessa

förhållanden icke lika starkt framträdande. En hög konstnärlig och hantverksmässig nivå inom glas-, porslins- och fajansindustrin i de nordiska länderna har möjliggjort en betydande produktion av varor, som väl hävdar sig på världsmarknaden och som i stor utsträckning exporteras.

I flera av de västeuropeiska länderna finns på glas- och porslinsområdet en väl utvecklad industri med tillverkningen baserad på en stor hemmamarknad och en väl utbyggd försäljningsorganisation. Utskottet utgår från att stora delar av den nordiska industrin därför kommer att möta stark konkurrens i ett västeuropeiskt frihandelsområde. På detta område möter industrin vidare en mycket betydande konkurrens från länder i Östeuropa och Asien. Produktionen av porslins-, fajans- och glasvaror är mycket arbetskrävande, och lönekostnaderna utgör därför en betydande del av de totala produktionskostnaderna. Lönekostnadernas andel är betydligt högre än för industrin i allmänhet. Med hänsyn till den höga lönenivån i de nordiska länderna utgör detta ett stort handikapp i konkurrensen med andra länder.

Omställningen från produktion i en skyddad hemmamarknad till en gemensam västeuropeisk marknad kommer att kräva avsevärd tid, och utskottets förslag till gemensamma nordiska tullsatser och förslag till övergångsanordningar för anpassningen till den gemensamma nordiska tullnivån bör ses mot bakgrunden av dessa problem. Utskottet har ansett sig böra föreslå vissa externa övergångsanordningar för att undgå en alltför kraftig omedelbar reduktion av tullskyddet eller för att undgå alltför höga gemensamma nordiska tullsatser. Det är i synnerhet från finsk och norsk sida som förbehåll gjorts om sådana övergångsanordningar.

5. Utskottets förslag

Tullar

Såsom ovan nämnts har utskottet mot bakgrunden av förhållandena inom porslins-, fajans- och glasindustrin ansett sig böra föreslå en relativt hög tullnivå för de mer bearbetade produkterna.

I kapitel 69, keramiska produkter, ligger förslaget på 5 % för apparater och andra artiklar för kemiskt eller annat tekniskt bruk m. m., 15 % för sanitetsartiklar och 18 % för bords- och köksartiklar samt andra varor av porslin eller annat keramiskt material för hushålls- eller toalettbruk samt statyetter och andra prydnadsföremål. För andra varor av keramiskt material, har utskottet föreslagit 15 %.

I kapitel 70, glas och glasvaror, föreslås tullfrihet för glasmassa och liknande råvaror. Tullfrihet föreslås likaledes för urglas o. d., obearbetat optiskt glas, samt för serumampuller, konstgjorda ögon, glaspärlor m. m. 15 % tull har föreslagits för planglas, säkerhetsrutor och speglar. För emballageglas och belysningsglas föreslås en tull av 18 %, för hushålls- och toalettartiklar, kontorsartiklar, prydnadsartiklar o. d. 20 %, för murstenar och andra artiklar av glas för byggnadsändamål, laboratorieartiklar, glasbitar, prydnadsartiklar m. m. samt andra varor av glas 15 %. För glasull och andra glasfibrer samt varor därav har föreslagits 8 % för råvaror och halvfabrikat, 12 % för garn m. m. och 16 % för vävnader och andra varor av garn. Specifiserade uppgifter angående de föreslagna tullsatserna återfinnes i bilaga I.

Övergångsanordningar

För samtliga länder har det ansetts nödvändigt att göra förbehåll om övergångsanordningar för flera viktiga positioner inom porslins-, fajans- och glasvaruområdet.

På finsk sida har gjorts förbehåll om 5 års intern övergångsanordning beträffande tullen för fönsterglas, 5 års extern övergångsanordning för sanitetsporslin, 5 års intern och extern övergångsanordning beträffande tullen för bords- och köksartiklar m. m. av porslin eller annat keramiskt material och 10 års intern och extern övergångsanordning för emballageglas, hushållsglas och belysningsglas.

På norsk sida har gjorts förbehåll om 10 års intern övergångsanordning beträffande tullen och 5 år beträffande kvantitativa restriktioner för hushållsfajans, och 10 års intern och extern övergångsanordning beträffande tullen för sanitetsporslin, bords- och köksartiklar m. m. av porslin, emballageglas och hushållsglas.

Från svensk sida har gjorts förbehåll om 5 års intern övergångsanordning för hushållsartiklar av porslin och fajans samt emballageglas och hushållsglas.

På dansk sida har gjorts förbehåll om 5 års övergångsanordning beträffande kvantitativa restriktioner för varor av syrafast material, hushållsartiklar av porslin och fajans, emballageglas, hushållsglas och belysningsglas.

En översikt över de enskilda övergångsanordningarna lämnas i bilaga II.

E. Trävaror och korkvaror

1. Industrins struktur, produktion m. m.

I tabell 31 lämnas en översikt över antalet företag, sysselsättning m. m. för de viktigaste grenarna inom trävaruindustrin. I tabell 32 lämnas upplysningar om produktion och utrikeshandel med fördelning på viktigare varor. Huvudvarorna inom trä- och trävaruområdet (rundvirke och sågat virke) har tidigare behandlats i samarbetsutskottets huvudrapport. I nämnda rapport har vidare faner, kryssfaner, fanerat trä, lamellplattor och halvfabrikat av trä behandlats. Återstående produkter på trävaruområdet utgöres av inredningsartiklar, monteringsfärdiga hus och träkonstruktioner samt emballage- och hushållsartiklar. Det förekommer i de nordiska länderna en betydande tillverkning av sistnämnda produkter på basis av inhemska råvaror. Produktionen härav uppgick år 1955 till nära 1 200 milj. n. kr. och antalet sysselsatta inom ifrågavarande industrier utgjorde sammanlagt ca 30 000 personer. Härtill kommer dessutom en betydande sysselsättning och produktion som icke redovisas i industristatistiken (företag med 1—5 anställda). Förutom de industrier som angivits i tabell 31 förekommer i de nordiska länderna i stor utsträckning även andra trävaruindustrier, vilka dels producerar varor som faller inom den sektor av trävaruområdet som behandlas i föreliggande rapport, dels framställer produkter som ingår i de varu-

områden som tidigare behandlats (möbelindustri, sportartiklar m. m.).

Träindustrins expansion i de nordiska länderna är baserad på de egna råvarutillgångarna. I synnerhet gäller detta för Finlands, Norges och Sveriges vidkommande. Men även huvuddelen av den danska industrin har tillverkningen baserad på inhemska råvaror. En stor del av förbrukningen av ifrågavarande produkter är vad beträffar såväl typ som kvalitet tämligen lokalt betonat. Utvecklingen under senare tid med övergång till ökad användning av standardformat för dörrar och fönster samt färdigtillverkade sektioner för inredning av kök, kontor, butiker m. m. har skapat möjligheter för serieproduktion och ökad handel med dessa varor. Med utgångspunkt från goda råvarutillgångar och hög kvalitet skulle den nordiska industrin på detta område ha förutsättningar att uppnå en ökning av exporten.

Den nordiska korkindustrin är av relativt begränsad omfattning med sammanlagt drygt 1 100 anställda. Industrin är mest betydande i Danmark där bruttoproduktionsvärdet uppgår till ca 29 milj. n. kr. och minst i Finland, där bruttoproduktionsvärdet utgör ca 2,5 milj. n. kr. Industrin är i alla länderna baserad på råvaror från Portugal och delvis från Spanien.

I Danmark förekommer inom nästan alla de områden inom trävaruindustrin som behandlas i denna rapport en be-

Tabell 31. Antal företag, sysselsättning, produktions- och förädlingsvärde vid trä- och korkvaruindustrierna i de nordiska länderna år 1955

Antal företag	Antal sysselsatta				Bruttoproduktions-värde			Förädlingsvärde			
	sam- man- lagt	arbe- tare	tjän- ste- män	per före- tag	samman- lagt milj. n. kr.	perföre- tag milj. n. kr.	per sys- selsatt 1 000 n. kr.	samman- lagt milj. n. kr.	per före- tag milj. n. kr.	per sys- selsatt 1 000 n. kr.	
Framställning av trähus och träkonstruktioner											
Danmark ¹											
Finland...	30	1 608	1 442	166	54	88,3	29,4	55	25,6	0,9	16
Norge....	10	195	158	37	20	8,9	0,9	46	4,2	0,4	22
Sverige...	47	4 982	4 059	923	106	296,0	6,3	59	110,1	2,3	22
Framställning av byggnadsartiklar av trä och byggnadsinredningar											
Danmark ²	189	4 238	3 729	509	23	129,4	0,7	31	69,8	0,4	16
Finland...	243	4 769	4 164	605	20	137,0	0,6	29	70,4	0,3	15
Norge....	379	4 780	4 311	469	13	140,8	0,4	29	68,3	0,2	14
Sverige....	615	10 063	8 859	1 204	16	378,0	0,6	38	166,3	0,3	17
Lådfabriker											
Danmark..	62	1 024	930	94	17	37,1	0,6	36	14,3	0,2	14
Finland...	15	781	718	63	52	37,5	2,5	52	12,3	0,8	17
Norge....	44	506	474	32	12	18,2	0,4	36	7,0	0,2	14
Sverige....	80	1 446	1 310	136	18	64,2	0,8	44	23,4	0,3	16
Tunnbinderier											
Danmark ³											
Finland...	8	84	76	8	10	2,4	0,3	29	0,8	0,1	10
Norge....	51	684	622	62	13	25,1	0,5	37	9,5	0,2	14
Sverige....	17	293	254	39	17	11,2	0,7	38	5,0	0,3	17
Korkfabriker											
Danmark..	15	533	442	91	36	29,3	2,0	55	10,0	0,7	19
Finland...	3	54	49	5	18	2,4	0,8	44	0,8	0,3	15
Norge....	10	194	154	40	19	9,5	1,0	49	3,4	0,3	22
Sverige...	6	330	268	62	55	20,5	3,4	62	8,7	1,5	26

¹ Se under »Framställning av byggnadsartiklar av trä».

² Omfattar även trähus och träkonstruktioner.

³ Uppgifterna kan icke specificeras.

tydande produktion fördelad på mindre företag, vilkas tillverkning icke redovisas i statistiken. I synnerhet gäller detta tillverkningen av varor som användes inom byggnadsverksamheten.

År 1955 fanns det i Danmark 62 lådfabriker med ett sammanlagt antal sysselsatta av drygt 1 000 personer. Mellan 20 och 25 % av produktionen hänför sig till mindre företag. Med undantag av företagen i Köpenhamn använder de danska lådfabrikerna som råvara i stort sett endast inhemska barrträd. Den di-

rekta importen och exporten av lådor är obetydlig.

Antalet anställda inom Danmarks maskinsnickrier uppgick år 1955 till sammanlagt drygt 4 200 personer. Dessa företag framställde i runt tal $\frac{2}{3}$ av den totala kvantiteten byggnadssnickrier. Endast inom ett relativt fåtal större företag förekommer en mer specialiserad tillverkning av dörrar, fönster och monteringsfärdiga hus. Både importen och exporten av byggnadssnickrier är av tämligen liten betydelse.

Tabell 32. Produktion, import och export av trä- och korkvaror i de nordiska länderna år 1955
(milj. n. kr.)

Varuslag	Land	Pro- duk- tion	Import						Export					
			Total	Därav från					Total	Därav till				
				OEEC- länder + Finland	Dan- mark	Fin- land	Nor- ge	Sve- rige		OEEC- länder + Finland	Dan- mark	Fin- land	Nor- ge	Sve- rige
Monterings- färdiga hus och delar därtill	Danmark	0,6	—	—	—	—	—	—	0,1	0,0	—	—	—	—
	Finland	66,7	—	—	—	—	—	—	66,2	2,6	—	—	—	—
	Norge	7,6	—	—	—	—	—	—	0,4	—	—	—	—	—
	Sverige	199,3	0	—	—	—	—	—	2,1	0,6	0	—	0	—
Lådämnen och lådor	Danmark	42,6	0,1	0,1	—	—	—	0,1	0,0	0,0	—	—	0,0	0,0
	Finland	39,2	—	—	—	—	—	—	26,8	11,8	—	—	—	0,0
	Norge	116,3	—	—	—	—	—	—	10,4	8,2	0,2	—	—	—
	Sverige	87,1	—	—	—	—	—	—	32,5	29,6	0,1	—	—	—
Tunnstav och tunn- binderi- arbeten	Danmark	15,0	0,7	0,7	—	—	0,0	0,5	0,6	0,5	—	—	0,0	0,0
	Finland	2,2	0,0	0,0	—	—	—	—	0,0	0,0	0,0	—	—	—
	Norge	23,8	0,1	—	—	—	—	—	6,1	4,9	1,2	—	—	0,5
	Sverige	10,2	0,1	0,1	0	—	—	—	3,2	3,2	0,4	—	0,1	—
Korkpro- dukter	Danmark	28,7	0,6	0,5	—	—	—	0,0	1,4	1,3	—	0,0	—	0,2
	Finland	4,8	8,2	1,8	0,7	—	—	0,2	—	—	—	—	—	—
	Norge	9,0	2,0	1,6	0,1	—	—	—	0,2	0,2	—	—	—	—
	Sverige	20,5	3,5	2,2	0,1	—	0	—	0,6	0,4	0	—	0	—
Timmer- mansarbe- ten och byggnads- snickerier (med un- dantag av monterings- färdiga hus och delar därtill)	Danmark	112,8	0,0	0,0	—	—	—	0,0	1,4	1,3	—	0,0	—	0,2
	Finland	372,0	—	—	—	—	—	—	1,5	0,9	—	—	—	0,2
	Norge	136,8	0,1	0,1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	Sverige	431,0	0,3	0,3	—	0,3	—	—	5,3	4,2	—	—	—	—
Andra trä- varor (pro- filerade lis- ter, andra lister, ramar av trä, verk- tyg och skaft, svar- vade artik- lar, borst- och kvast- skaft m. m.)	Danmark	34,6	4,2	4,1	—	0,0	0,1	0,8	12,4	9,0	—	0,3	0,5	1,6
	Finland	35,2	0,9	0,7	0,0	—	0,0	0,1	1,9	1,5	0,0	—	0,0	0,0
	Norge	526,1	3,4	3,2	0,6	—	—	1,2	2,2	0,4	0,1	—	—	0,1
	Sverige	131,4	9,0	6,5	1,8	0,1	0,3	—	31,7	18,0	0,6	0,3	1,0	—
Spånplattor	Danmark	..	0,1	0,1	—	—	—	0,1	2,2	2,1	—	—	0,0	1,5
	Finland	..	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	Norge	..	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	Sverige	..	3,7	3,7	1,1	—	—	—	0	—	—	—	—	—

¹ Omfattar icke lådämnen framställda vid sågverk.

² Färöarna.

³ På grund av beskattningsförhållandena är produktionen på byggnadsplatserna relativt stor. Denna produktion har icke medtagits här.

⁴ Härav 63,2 milj. n. kr. finare inredningar för affärs- och samlingslokaler, fartyg o. d.

⁵ På grund av att industristatistikens uppgifter beträffande diverse trävaror icke kan specificeras, är denna siffra något för hög.

Vid ett företag i Jylland påbörjades år 1951 framställning av spånplattor på basis av danskt avfallsträ. Detta företag har sedan avsevärt ökat sin kapacitet och har för närvarande en icke obetydlig export.

Den danska produktionen och exporten av smör har givit grunden till en icke oväsentlig tillverkning av tunnbinderiarbeten på basis av danskt bokträ. Produktionen härav utgör ca 60 % av den sammanlagda tillverkningen av varor av bokträ. Även övrig produktion av tunnbinderiarbeten är företrädesvis baserad på danska råvaror.

Skoläster framställs vid två företag, vilka exporterar ca $\frac{1}{4}$ av produktionen.

Danmark hade år 1955 15 korkvarufabriker med sammanlagt över 500 anställda. Häre ingår tillverkningen av kronkork, vars produktionsvärde utgör ca 40 % av den totala korkvaruproduktionen. De i övrigt viktigaste produkterna inom korkvarutillverkningen är golvbeläggingsmaterial, isoleringsmaterial och flaskkork. Importen av korkvaror är av mycket begränsad omfattning. Det förekommer däremot en icke obetydlig export av golvbeläggingsmaterial av presskork.

I *Finland* intar byggnadssnickerierna en central plats inom trämanufaktursektorn. Produktionen av dörrar och fönsterramar har ökat kraftigt sedan år 1955 på grund av en avsevärd exportökning. Man har sålunda kunnat registrera en exportökning från ca 3 milj. n. kr. år 1955 till ca 26,5 milj. n. kr. år 1956 och exporten har även i fortsättningen legat på denna höga nivå.

Den hantverksmässiga produktionen av byggnadssnickerier skyddas av bestående omsättningsskatt. Enligt gällande lag är nämligen fabriksmässigt tillverkade byggnadssnickerier underkastade omsättningsskatt med 20 % av detaljpriset, medan motsvarande varor,

som hantverksmässigt tillverkas på byggnadsplatsen, är fria från skatt. Siffror som belyser den hantverksmässiga produktionen av dörrar samt fönster- och dörramar finns icke redovisade i den officiella statistiken. Produktionen härav är relativt stor.

Produktionen och exporten av monteringsfärdiga trähus har under de senaste åren uppvisat en markant nedgång. Åren 1951—54 exporterade Finland sålunda över 12 000 st. trähus årligen, medan exporten under åren 1955—56 utgjorde ca 3 500 st. och år 1957 endast 1 220 enheter. Å andra sidan har den inhemska avsättningen ökat — dock icke på långt när så kraftigt att exportnedgången härigenom kunnat kompenseras. Den inhemska avsättningen utgör ca 800 husenheter (ca 8—10 milj. n. kr.) per år. Närmare hälften av de hus som säljes till inhemska köpare består av olika typer av egnahemsvillor, ca en tredjedel av transportabla husenheter (baracker för skogsbruket etc.) och en femtedel av dels sommarvillor, dels specialbyggnader.

En framträdande plats inom trämanufaktursektorn intar vidare tillverkningen av trådrullar och bobiner, som år 1955 försiggick vid 5 företag. Produktionsvärdet utgjorde ca 12 milj. n. kr., varav ca 8,5 milj. n. kr. gick till export och 3,5 milj. n. kr. till inhemsk förbrukning.

Produktionen av spånplattor påbörjades år 1957 vid 2 företag och år 1958 vid ytterligare ett företag. Tillverkningen tillgodoser hela den inhemska behovet och man räknar med att dessutom en viss export skall kunna komma till stånd.

Den *norska* inredningsindustrin är till övervägande del en småindustri. Av de ca 1 200 företag som år 1953 berördes av bestämmelserna angående olycksfallsförsäkring för industriarbetare var

det knappt 400 som sysselsatte mer än 5 arbetare. Antalet anställda per företag varierar från 1 till 40 och utgör i genomsnitt 6—7.

Flertalet företag är belägna på Østlandet som tillsammans med Sørlandet har ca 55 % av totala antalet anställda inom branschen. Vestlandet till och med Trøndelag har ca 35 % och de nordliga länen ca 10 % av antalet anställda.

Produktionen av monteringsfärdiga hus har företett en betydande nedgång efter de första efterkrigsåren. I fråga om skogshuggarbaracker m. m. har emellertid produktionen kunnat upprätthållas och drives ofta i förening med sågverk.

Norge har en betydande tillverkning av tunnbinderiarbeten med en stor inhemsk marknad inom fiskerinäringen.

Lådtillverkning förekommer i stor utsträckning i anknytning till sågverksdriften men det finns även ett förhållandevis stort antal rena lådfabriker.

Spånplattindustrin är för närvarande under uppbyggnad i Norge. År 1957 startades 2 spånplattfabriker och en ytterligare utbyggnad väntas på detta område.

Sverige har en mycket betydande trävaruindustri. Monteringsfärdiga hus, träkonstruktioner, byggnadsartiklar av trä och byggnadsinredningar tillverkades år 1955 vid 662 företag med sammanlagt 15 000 anställda och med en sammanlagd produktion av 674 milj. n. kr. Produktionen av monteringsfärdiga hus försiggår vid ett antal större företag, övrig trävarutillverkning vid förhållandevis små företag. Den betydande export av trähus, som ägde rum under de första efterkrigsåren har numera till stor del upphört, men tillverkningen har kunnat hållas uppe tack vare den ökade inhemska förbrukningen.

Antalet låddämmes- och lådfabriker utgjorde år 1955 80 st. med ca 1 500 an-

ställda. Produktionen av låddämmen sker dessutom i viss utsträckning i anknytning till sågverken. En tredjedel av produktionen exporteras.

Produktionen av tunnbinderiarbeten äger rum vid 17 företag med ca 300 anställda. Ca 30 % av produktionen exporteras.

Läster framställs vid 4 fabriker med ca 400 anställda. Omkring $\frac{1}{4}$ av produktionen exporteras, huvudsakligen till övriga nordiska länder.

Det finns 6 korkvarufabriker i Sverige med ca 300 anställda.

Spånplattindustrin är under utbyggnad i Sverige och för närvarande är fyra fabriker i drift.

2. Tullar, och övergångs-anordningar

Den nuvarande tullnivån för trävaror och korkvaror är med få undantag förhållandevis låg i alla fyra länderna.

För trävaror är incidenserna i Danmark 0—16, Finland 0—96, (viktigare varor 10—15), Norge 0—21 och i Sverige 0—6.

För korkvaror varierar incidenserna i Danmark från 0 till 3, i Finland från 0 till 14, i Norge från 0 till 18 och i Sverige från 0 till 5.

Som jämförelse kan nämnas att tullnivån i de västeuropeiska länderna genomgående ligger något högre än i de nordiska länderna. I Storbritannien är tullsatserna för byggnadsartiklar av trä och byggnadsinredningar 15—17,5 % och för diverse trävaror 15—20 %. Motsvarande siffror för Västtyskland är 5—12,5 % resp. 10—14 %, för Benelux 10 % resp. 18 %, för Frankrike 15—18 % resp. 5—22 % och för Italien 18—20 % resp. 15—20 %.

Vad beträffar det yttre tullskyddet har utskottet ansett sig böra föreslå för-

hållandevis moderata tullsatser. Tullförlagen varierar från tullfrihet för trähus och byggnadskonstruktioner upp till 10 % tull för vissa färdigvaror av trä. För vissa varor har tullförlagen fastställts med utgångspunkt från de tullsatser som föreslagits för varor, vilka tidigare behandlats i samarbetsutskottets huvudrapport. Detta gäller t. ex. spånplattor, för vilka föreslagits 9 %, vilket utgör den tullsats som tidigare överenskommits för block-board.

Utskottet har föreslagit tullfrihet för korkråvaror och 10 % tull för halvfabrikat och färdigvaror av kork och presskork.

Samarbetsutskottet har i sin huvudrapport föreslagit tullfrihet för naturkork i block, plattor, skivor eller rem-

sor. I samband med diskussionerna om färdigvaror av kork har utskottet tagit upp nämnda förslag till förnyad prövning och därvid föreslagit samma tullsats för de ovannämnda varorna som för färdigvarorna.

Utskottet har för vissa positioner inom trävaruområdet ansett sig böra föreslå övergångsanordningar.

Danmark har gjort förbehåll om 5 års övergångsanordning beträffande importrestriktioner för profilerade och ornamenterade lister, lådor och lådämnen samt byggnadssnickerier med undantag av sammansatt parkettstav.

Från norsk sida har förbehåll gjorts om 5 års övergångsanordning beträffande tull och kvantitativa restriktioner för dörrar, fönster, köksinredningar o. d.

F. Tobaksvaror

Samarbetsutskottet förutsatte i sin huvudrapport, att den gemensamma nordiska marknaden även skulle omfatta tobaksvaror. Vissa problem, bl. a. i fråga om yttre tullsatser och gällande monopolanordningar, hade emellertid icke slutbehandlats i nämnda rapport.

1. Produktion och förbrukning av tobaksvaror

I tabell 33 lämnas uppgifter om produktion och förbrukning av tobaksvaror i de nordiska länderna år 1955.

Såsom framgår av tabellen är tobaksförbrukningen betydligt större i Danmark än i de övriga nordiska länderna. Danmarks tobaksförbrukning skiljer sig vidare från de andra nordiska ländernas genom att den i betydande utsträckning består av cigarrer och cigariller. Produktionen härav i Danmark sysselsätter ca 6 200 personer. Framställningen av cigarrer försiggår i stor utsträckning som handarbete.

Tobaksindustrin är i samtliga nor-

diska länder inriktad på att täcka hemmamarknadens behov och utrikeshandeln med tobaksvaror är därför relativt obetydlig. Danmark hade år 1955 en import av 451 ton tobaksvaror, huvudsakligen cigaretter till största delen avsedda till fartygsproviantering. Exporten utgjorde 33 ton. Finland hade en import på 0,2 ton och ingen export. I Norge utgjorde importen 106 ton och exporten 43 ton. I Sverige importerades 834 ton (huvudsakligen cigaretter), medan ingen export förekom.

2. Tullar och beskattning

Tobak och tobaksvaror är upptagna i Brysselnomenklaturens kapitel 24. En sammanställning av gällande tullar och restriktioner återfinnes i del 4 av utskottets huvudrapport.

I Danmark och Norge har man dels tullar på råtobak och tobaksvaror, dels interna skatter, lika för inhemska och importerade produkter. Även i Finland har man tullar och interna skatter, men

Tabell 33. Produktion och förbrukning av tobaksvaror i de nordiska länderna år 1955

	Danmark	Finland	Norge	Sverige
Antal företag (arbetsställen).....	221	7	18	8
Antal anställda.....	9 550	2 000	1 920	1 824
Produktion:				
Cigarrer, cigariller milj. st.....	846	13	13	150
Cigaretter milj. st.....	3 860	5 685	1 446	4 964
Röktobak ton.....	2 718	428	2 712	1 428
Andra tobaksvaror ton.....	802	65	778	2 887
Förbrukning per invånare, kg.....	2,4	1,2	1,4	1,5

de senare är högre för utländska än för inhemska varor. I Sverige gäller tullfrihet för råtabak och tobaksvaror; i stället är tobaksskatten högre för utländska än för inhemska varor. Skattekiskrimineringen har samma verkan som tullar.

En gemensam marknad förutsätter i första hand att tullarna slopas för handelen mellan de deltagande länderna. Med tullar måste jämfställas sådan diskriminering i skattehänseende som det nuvarande finska och svenska skattesystemet innebär. De finska och svenska skatterna måste alltså utgå efter samma grunder för inhemska och för importerade varor. En gemensam marknad förutsätter vidare, att de nordiska länderna har samma tullsatter gentemot icke-nordiska länder.

Lika höga tullsatter i de nordiska länderna medför emellertid icke lika högt skydd, då utformningen av den interna beskattningen kan påverka tullens skyddseffekt. Flertalet norska tobaksskatter och de danska skatterna på cigarretter och råktobak är utformade som specifika avgifter, men skattesatterna är olika för olika prisklasser. För en importerad vara kan detta medföra att varans pris som följd av tullen överskrider en prisgräns och att avgiften därför utgår med ett högre belopp. I Finland och Sverige utgår en del av skatten med en viss procent av detaljpriset, och i Danmark är skatterna på cigarer och cigariller samt tuggtobak och snus utformade såsom procentavgifter, dock med minimistückavgifter för cigarer och cigariller. Eftersom avgiften i dessa fall beräknas på ett pris, i vilket för införda varor tullen ingår, sker härigenom en automatisk höjning av skyddet.

Ett fullständigt ensartat skydd gentemot icke-nordiska länder skulle därför fordra att beskattningen i de olika nor-

diska länderna harmoniserades eller åtminstone att skattesystemen utformades på sådant sätt att skyddseffekten icke påverkas. Den plan till en nordisk marknad som utarbetats av samarbetsutskottet innefattar emellertid icke förslag till en samordning av den interna beskattningen. Med hänsyn härtill har specialutskottet icke ansett sig böra ta upp frågan om en samordning av tobaksbeskattningen till behandling. Utskottet anser det dock vara ett önskemål att man strävar efter att skillnaderna i skattesatter och därmed i utförsäljningspriserna icke skall vara större än att man kan genomföra önskvärda lättnader i kontrollen vid resandetrafiken.

Utskottet har övervägt frågan om de gemensamma nordiska tullsatterna skall baseras på värde- eller kvantitetstullar. Utskottet har funnit lämpligt föreslå att tullarna skall utgå med belopp beräknade på varornas nettovikt.

Vid fastställandet av tullsatternas höjd har utskottet tagit hänsyn till de i de nordiska länderna gällande tullsatterna eller däremot svarande skattekiskriminering och speciella importbestämmelser (t. ex. den danska dollarpremieanordningen). Jämfört med de tullar, som gäller i de nordiska länderna på andra varuområden, ligger tullarna på tobaksvaror på en hög nivå. Detta förhållande måste ses mot bakgrunden av den höga beskattning som gäller för tobaksvaror. För att ge utslag i utförsäljningspriset måste tullarna sättas relativt högt.

Utskottets förslag till gemensamma nordiska tullsatter för tobak och tobaksvaror framgår av bilaga I. För råtabak samt för tobaksextrakt (inkl. tobakssens) föreslås tullfrihet. För cigarer och cigariller föreslås en tull av 28 n. kr. per kg för varor med en vikt av över 3 g per styck och 20 n. kr. per

kg för varor med lägre styckevikt. För cigaretter föreslås en tull av 17 n. kr. per kg och för andra tobaksvaror en tull av 9 n. kr. per kg.

3. *Kvantitativa restriktioner*

Importen av råtabak är frilistad i samtliga länder, både när det gäller OEEC-länderna och dollarområdet. Import av råtabak från andra länder, t. ex. Brasilien, är i Danmark beroende av importtillstånd. Importen av färdiga tobaksvaror är icke frilistad i Danmark. Importtillstånd lämnas endast till en obetydlig »token import», och bortsett härifrån kan färdiga tobaksvaror endast importeras till Danmark i enlighet med dollarpremieanordningen, vilket medför att tillstånd till införsel av tobaksvaror må av importören betalas med 80 % av tillståndens belopp. I Norge är importen från OEEC-länderna liberaliserad men däremot icke från dollarområdet. I Finland är importen liberaliserad från större delen av Väst-Europa, men däremot icke från dollarområdet. I Sverige gäller frilistningen import av tobaksvaror från alla länder.

Införandet av en gemensam nordisk marknad förutsätter att importrestriktionerna mellan de nordiska länderna slopas.

4. *De svenska monopolanordningarna*

I Sverige gäller monopol på tillverkning och import av tobaksvaror, medan motsvarande anordningar icke finnes i de övriga nordiska länderna.

Det svenska monopolet utövas av ett statligt bolag, AB Svenska Tobaksmonopolet. Enligt gällande lagbestämmelser skall Tobaksmonopolet »på lämpligt sätt tillhandahålla åt enskilda återförsäljare

såväl inom riket tillverkade som ock importerade tobaksvaror».

Inköp av tobaksvaror mot rabatt hos monopolet kan i Sverige enligt gällande bestämmelser endast göras av återförsäljare som antagits av Tobaksmonopolet, som bl. a. upprätthåller en viss nyetableringskontroll. Enligt ett av svenska riksdagen nyligen fattat beslut skall emellertid de nuvarande begränsningarna inom detaljhandeln borttagas från och med den 1 januari 1960. Det nuvarande systemet med fasta priser skall i enlighet med beslutet upphöra. I stället skall Tobaksmonopolet såväl för av monopolet tillverkade varor som för importerade varor fastställa »riktpriser», som utan bindande verkan skall tjäna som vägledning vid försäljning till allmänheten. »Riktpriserna» skall åsättas förpackningarna och skall läggas till grund för beräkningen av tobaksskatt (som till en del utgår med viss procent av försäljningspriset inkl. skatt).

Som nämnts åligger det Tobaksmonopolet att tillgodose marknadens behov av importerade tobaksvaror. Monopolbolaget påverkar icke genom sin prispolitik, försäljningspolitik eller på annat liknande sätt efterfrågan på utländska tobaksvaror, bortsett från vad som följer av skillnaden i skattesatserna för svenska och utländska varor. Detaljhandlarna har rätt att själva importera tobaksvaror och kan dessutom genom tobaksmonopolet beställa de märken som monopolet icke för i sitt importsortiment. De utländska fabrikanterna har vidare full frihet att reklamera för sina varor.

Från dansk sida har det gjorts gällande, att en gemensam nordisk marknad för tobaksvaror förutsätter att importmonopolet bortfaller, så att tobaksvaror kan införas fritt av svenska detaljister och grossister och så att tobaks-

fabriker i andra nordiska länder kan upprätta egna engroslager och försäljningsorganisationer i Sverige. Importörerna skall vidare själva kunna fastställa de införda varornas detaljpris, eventuellt i form av »riktpriiser». Från svensk sida har det anförts, att monopolbolaget för att kunna konkurrera i en fri marknad måste ha möjlighet att få arbeta under samma villkor som ett enskilt företag. Detta gäller grunderna för såväl bolagets pris- och distributionspolitik, däri inbegripet ansvaret för hållande av tillfredsställande varusortiment, som för dess personalpolitik och sociala åtaganden. På svensk sida har man ansett sig kunna utgå ifrån att monopolbolaget blir obundet i nämnda hänseenden och med denna utgångspunkt förklarat sig beredd att i en gemensam nordisk marknad, där alla diskriminerande hinder för den nordiska handeln avlägsnats, helt avskaffa gällande importmonopol.

En gemensam marknad förutsätter i och för sig icke att det svenska tillverkningsmonopolet måste upphävas. De övriga nordiska ländernas representanter har förklarat sig icke vilja framställa krav härpå så länge monopolbolaget icke bedriver fabrikation i dessa länder.

All uppbörd och kontroll av skatt vid import sker f. n. genom Tobaksmonopolets försorg. Därest importmonopolet upphäves måste bestämmelserna om uppbörd, prissättning och kontroll utformas på sådant sätt att övriga importörer icke missgynnas i förhållande till Tobaksmonopolet. Utformningen av dessa bestämmelser kommer att åligga de svenska myndigheterna, men utskottet vill i detta sammanhang rekommendera att uppbörden och kontrollen vid import överflyttas från Tobaksmonopolet till annan instans.

I detta sammanhang bör understry-

kas att genomförandet av den gemensamma marknaden förutsätter att i samtliga länder reglerna för skatteuppbörd etc. utformas på sådant sätt att någon diskriminering icke förekommer.

5. Övergångsanordningar

När det gäller införandet av tullfrihet mellan de nordiska länderna, slopandet av kvantitativa restriktioner för handeln mellan länderna och avskaffandet av det svenska importmonopolet har utskottet funnit att ett successivt genomförande skulle medföra vissa komplikationer på grund av de olika förhållandena i de olika länderna. Utskottet har därför ansett det lämpligt att dessa åtgärder genomföres samtidigt vid en viss angiven tidpunkt.

Från finsk sida har man — under åberopande av speciella interna problem bl. a. sammanhängande med att tobaksindustrins produktionsmaskiner liberaliserades så sent som i slutet av februari 1958 — förbehållit sig en allmän övergångstid till den 1 januari 1962. Därvid har man samtidigt uttryckt ett starkt önskemål om att den gemensamma marknaden för tobaksvaror även för de övriga ländernas del skulle träda i kraft först från och med nämnda datum.

Med hänsyn härtill föreslår utskottet att den gemensamma marknaden för tobaksvaror genomföres den 1 januari 1962.

När det gäller införandet av de gemensamma yttre tullsatserna har Danmark under hänsyn till de under en följd av år tillämpade importrestriktionerna, som gjort att en revision av tullsatserna på tobaksvaror icke varit aktuell, tagit förbehåll om att få tillämpa en övergångsanordning av 10 år beträffande cigarrer och 8 år beträffan-

de cigariller, räknat från den tidpunkt, då den gemensamma marknaden för tobaksvaror träder i kraft. Den närmare utformningen av övergångsanordningen framgår av Bilaga II.

6. Inregistrering av varumärken

Utskottet har uppmärksammat att i vissa fall ett varumärke för en tobaksvara, tillverkad i ett nordiskt land, kommer till användning även för en tobaksvara, som tillverkas i ett annat nordiskt land. För att syftet med den gemensamma nordiska marknaden skall nås, bör man söka komma fram till en ordning, där så icke är förhållandet. Olika lösningar kan tänkas på denna fråga. Utskottet har ansett att man i första hand bör söka lösa den genom överläggningar mellan industrin i de olika länderna. Enligt utskottet är det vidare önskvärt

att på längre sikt ensartade bestämmelser för registrering av varumärken åstadkommes.

7. Skattefri försäljning av tobaksvaror

Under de senaste åren har diskussioner förts om lätnader i tullbehandlingen av resandefrafiken mellan de nordiska länderna. Ett väsentligt hinder för att åvägabringa likartade och liberalare regler i fråga om tullfri införsel av tobaksvaror har därvid ansetts vara den skattefria försäljning som äger rum på vissa fartyg på korta rutter (främst Öresunds-trafiken). Ett genomförande av en gemensam nordisk marknad synes naturligt komma att medföra att trafiken betraktas som inrikestrafik och att som följd därav förutsättningarna för den skattefria försäljningen av tobaksvaror kommer att bortfalla.

G. Choklad och konfektyrer

I samarbetsutskottets huvudrapport, del 2, lämnades en redogörelse för problemen beträffande choklad och konfektyrer, vilka produkter är hänförliga till Bryssel-positionerna 17.04 och 18.06.

Det konstaterades i rapporten bl. a. att choklad- och konfektyrindustrin i alla fyra länderna arbetar med en förhållandevis liten marknad och att produktionen inom företagen ofta är spridd på ett mycket stort antal produkter. Åstadkommandet av en större marknad syntes därför ge möjligheter till en rationalisering av produktionen. Med hänsyn härtill har samarbetsutskottet enhälligt uttalat sig för att choklad och konfektyrer medtages i den gemensamma nordiska marknaden.

I samarbetsutskottets förenämnda rapport konstateras emellertid samtidigt, att betydande olikheter föreligger de olika länderna emellan beträffande råvarukostnaderna för ifrågavarande industri. I anslutning till en närmare redogörelse härför konstaterar samarbetsutskottet vidare att dessa olikheter på ett avgörande sätt synes inverka på industrins relativa konkurrensvillkor i de fyra länderna, varför genomförandet av en gemensam marknad för dessa produkter förutsätter en utjämning av prisförhållandena i fråga om råvarorna. Då råvarorna till betydande del utgöres av jordbruksvaror, som icke ingår i planen för 80 % av den nordiska samhandeln och är underkastade särskilda regleringar i de olika länderna, kunde ett

konkret förslag till lösning av frågan om utjämning av råvarupriserna ej då i detalj utformas och intagas i samarbetsutskottets rapport.

1. Råvaruproblemet

Redan i samarbetsutskottets huvudrapport konstaterades, att så länge det icke var aktuellt att medtaga jordbruksvarorna i den gemensamma marknaden skulle en utjämning av råvarukostnaderna för här ifrågavarande industri kunna ske genom att industrin bereddes möjlighet att köpa sina råvaror till världsmarknadspriser. En annan av samarbetsutskottet antydd väg var att, med bibehållande av de nuvarande olikheterna i råvarupriserna, utjämna industrins villkor genom upptagande av en speciell avgift, som täckte prisdifferensen vid import av färdigvaror till ett land med högre råvarupriser, resp. genom ett motsvarande bidrag till industrin vid export av färdigvaror till ett land med lägre råvarupriser. Bland de råvaror, som här kommer i fråga må nämnas socker, glykos, majsstärkelse, vetemjöl, kokosfett, mjölkpulver, kondenserad mjölk, mandel, nötter, äppelmos, glycerin, vax, äggvita, karamellfärg och spritdrycker. Övriga råvaror av nämnvärd betydelse ingår i den tidigare framlagda planen för en gemensam nordisk marknad.

Utskottet har övervägt båda de an-

tydda vägarna och även diskuterat andra möjligheter till problemets lösning. Utskottet har härvid stannat för det förstnämnda alternativet. En sådan lösning av problemet innebär visserligen ett näringspolitiskt ingripande på områden, som icke omfattas av hittills framlagt förslag till gemensam marknad. Andra tänkbara vägar torde emellertid å andra sidan kunna medföra betydande praktiska olägenheter för varuutbytet. Mot bakgrunden härav har utskottet varit enigt om att föreslå en råvarukostnadsutjämning för choklad- och konfektyrindustrin i princip baserad på världsmarknadspriserna. Detta kan enligt utskottets mening ske genom att industrin såvitt angår väsentliga råvaror får importera dessa utan tullar eller andra avgifter *eller* på annat sätt beredes tillgång till desamma till internationella eller världsmarknadspriser *eller* får bidrag i någon form, motsvarande råvarukostnadsfördyringen för den faktiska förbrukningen av ifrågavarande råvaror. Varje land bör härvid ha frihet att välja den metod, som det finner mest ändamålsenlig.

Oavsett vilken metod, som tillämpas för åstadkommande av råvarukostnadsutjämningen, får anordningen emellertid icke i något fall medföra lägre råvarukostnader för industrin än här åsyftats. Det förutsättes att de olika länderna lämnar varandra erforderliga upplysningar för möjliggörande av kontroll av det tillämpade systemets verkningar och att eventuella meningsskiljaktigheter kan tas upp till behandling inom ramen för de institutioner som kan komma att skapas vid den gemensamma marknadens förverkligande.

Ovanstående förslag till anpassning av råvarukostnaderna till världsmarknadspriserna anser utskottet icke böra tillämpas beträffande glykos. Samtliga fyra länder har nämligen egen glykos-

tillverkning, som täcker deras behov av denna råvara, vilken väsentligen användes av choklad- och konfektyrindustrin. En tullfri import av utländsk glykos skulle äventyra den inhemska tillverkningen och därmed allvarligt rubba förutsättningarna för potatisodlingen i de olika länderna. För att undvika en sådan konsekvens föreslår utskottet att råvarukostnadsutjämningen såvitt angår glykos i stället löses på så sätt, att de fyra länderna, trots att glykos enligt hittills framlagda förslag icke är avsedd att inbegripas i den gemensamma marknaden, inför en gemensam tullsats för denna vara, motsvarande förslagsvis den svenska importavgiften på kr. 56: 25 (flytande kr. 52: 10) för 100 kg. Denna tull är sålunda avsedd att tillämpas även de nordiska länderna emellan. Eventuella begränsningar av glykosimporten skall samtidigt avskaffas.

2. Varuskatten

I enlighet med utskottets förslag till konvention för en nordisk marknad påverkar inbegripandet av choklad och konfektyrer i den gemensamma marknaden icke de olika ländernas frihet att uppbära en icke-diskriminerande varus katt på inhemska och importerade chokladvaror och konfektyrer.

3. Tullar och restriktioner

Beträffande nuvarande tullsatter för choklad och konfektyrer hänvisas till del 4 av samarbetsutskottets huvudrapport; i Finland har de specifika tullarna från början av år 1958 höjts med 39 % som följd av den finska markens devalvering. Choklad och konfektyrer är importreglerade i Danmark, Finland och Norge, men liberaliserade i Sverige.

Utskottet har enats om ett tullförslag på 12 % för choklad och konfektyrer under förutsättning att råvaruproblemet löses på sätt i det föregående angivits.

Ovanstående förslag till råvarukostnadsutjämning och gemensamma tullar för choklad och konfektyrer avser till pos. 17.04 och 18.06 hänförliga produkter, med undantag av till pos. 18.06 hänförliga glass, glasspulver och puddingpulver.

4. Övergångsanordningar

Finland har gjort förbehåll om en intern övergångsanordning under 5 år för pos. 17.04, med en utgångstull på 15 %, minst 15 sv. öre/kg, och för pos. 18.06 med en utgångstull på 15 %, minst 90 öre/kg, samt en extern övergångsanordning under 5 år för pos. 17.04 med en utgångstull på 20 %, minst 60 öre/kg, och för pos. 18.06 med en utgångstull på 20 %, minst 120 öre/kg.

H. Diverse industrivaror

1. Stenindustrin

I tabell 34 lämnas en översikt över produktion och utrikeshandel för viktigare varor inom stenindustrin. Vissa arbeten av sten har behandlats tidigare i samarbetsutskottets huvudrapport. De i ta-

bellan angivna siffrorna omfattar delvis även dessa varor. Produktionsuppgifterna i tabellen är ofullständiga eftersom det på detta varuumråde förekommer en betydande produktion vid mindre företag, som icke redovisas i produktionsstatistiken. Likaså förekommer in-

Tabell 34. Produktion, import och export av sten och stenvaror i de nordiska länderna år 1955
(i milj. n. kr.)

Varuslag	Land	[Produktion	Import						Export					
			Total	Därav från					Total	Därav till				
				OEEC-länder + Finland	Danmark	Finland	Norge	Sverige		OEEC-länder + Finland	Danmark	Finland	Norge	Sverige
Rå granit och labrador, annan råsten, plattor, icke slipade eller polerade	Danmark	0,3	1,0	0,9	—	—	0,0	0,8	0,6	0,6	—	—	—	—
	Finland	¹ . .	0,4	0,3	0,0	—	—	0,0	1,0	0,7	—	—	—	—
	Norge	4,1	—	—	—	—	—	—	6,0	5,1	0,2	—	—	0,5
	Sverige	² 7,8	0,6	0,6	0	—	0,3	—	11,6	10,5	0,7	—	—	—
Makadam, singel m. m.	Danmark	25,3	1,0	1,0	—	—	0,0	0,2	6,2	5,5	—	0,1	0,4	0,5
	Finland	³ 4,1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	Norge	15,4	2,8	2,7	0,4	—	—	0,3	0,2	0,1	—	—	—	0,1
	Sverige	34,8	—	—	—	—	—	—	0,3	0,3	0	—	—	—
Gatsten, kantsten	Danmark	2,4	0,1	0,1	—	—	0,1	—	0,7	0,7	—	—	—	—
	Finland	¹ . .	—	—	—	—	—	—	0,0	0,0	—	—	—	—
	Norge	1,4	—	—	—	—	—	—	0,2	0,2	0,1	—	—	—
	Sverige	15,8	—	—	—	—	—	—	2,9	2,9	—	—	—	—
Bearbetad byggnads- och monumentsten (med undantag av takskiffer)	Danmark	1,2	0,0	0,0	—	—	0,0	0,0	0,0	0,0	—	—	—	—
	Finland	16,2	—	—	—	—	—	—	2,2	1,0	—	—	—	0,1
	Norge	16,4	0,2	0,2	—	—	—	—	0,1	0,1	—	—	—	—
	Sverige	² 72,0	0,4	0,4	0	—	0,1	—	1,8	1,0	0,3	—	—	—

¹ Uppgifter över produktionen saknas i industristatistiken.

² Produktionen av plattor ingår i siffrorna för bearbetad byggnads- och monumentsten.

³ Omfattar icke produktionen vid väg- och järnvägsanläggningar.

om byggnads- och anläggningsverksamheten en avsevärd produktion, som icke heller ingår i industristatistiken.

I alla fyra länderna har det vuxit fram en betydande hantverksmässig och industriell produktion av byggnads- och monumentsten baserad på förekomsten av användbar granit, marmor m. m. Produktionen på detta område erbjuder värdefulla lokala sysselsättningsmöjligheter. De nordiska ländernas totala export av råsten och bearbetad byggnads- och monumentsten uppgick år 1955 till ca 23 milj. n. kr. En väsentlig del av denna export gick till OEEC-länder.

Alla fyra länderna har vidare en betydande produktion av makadam, singel m. m. Produktionen avser i första hand att tillgodose det inhemska behovet vid vägbyggnad, anläggningsarbeten, som betongtillsats m. m.

Ett speciellt förhållande råder inom den danska industrin på detta område. En väsentlig del av industrin finns på Bornholm och är ur sysselsättningssynpunkt av stor betydelse för befolkningen där. För att avhjälpa de övergångssvårigheter som denna industri står inför har man från dansk sida gjort förbehåll om 5 års övergångsanordning beträffande kvantitativa restriktioner men det har förutsatts att problemet senare kan tagas upp till förnyat övervägande.

Vad beträffar tullsatserna har utskottet föreslagit tullfrihet för råvaror och halvfabrikat och 10 % för färdigvarorna inom här behandlade varuområde.

2. Trätjärä

Trätjärä framställes i Finland, Norge och Sverige dels på basis av tjärstubbbar, dels på basis av avfallsved.

Den finska produktionen försiggår vid 8 mindre företag och produktionsvärdet

utgör ca 2 milj. n. kr. Produktionen, som till väsentlig del avsättes på hemmamarknaden, har företett en viss tillbakagång.

Den norska tillverkningen är lokaliserad till de östliga fjällbygderna och sker på basis av tjärstubbbar. Även om produktionen är förhållandevis liten, 1,2 milj. n. kr., erbjuder den värdefulla sysselsättningsmöjligheter för befolkningen i dessa trakter. På grund av att det finns få alternativa sysselsättningsmöjligheter är det av stor betydelse att produktionen kan vidmakthållas. Produktionen avser att täcka behovet av tjära inom fiskerinäringen.

Den svenska produktionen på ca 3,9 milj. n. kr. är i högre grad baserad på avfalls- och gallringsvirke. Varan användes huvudsakligen som impregneringsmedel. En väsentlig del av produktionen exporteras.

Från norsk sida har man — med hänsyn till den sociala betydelse som produktionen har för fjällbygderna — gjort förbehåll om 5 års övergångsanordning beträffande kvantitativa restriktioner.

Utskottet har icke föreslagit något tullskydd gentemot tredjeland.

3. Mynt, konstverk, föremål för samlingar, antikviteter

Inom detta avsnitt behandlas mynt, målningar, teckningar, etsningar, gravyrer, träsnitt, litografier, originalskulpturer, frimärken, beläggningsstämplar o. d., föremål för samlingar samt antikviteter med en ålder av över 100 år.

Nämnda varor är för närvarande i regel tullfria i alla fyra länderna och utskottet har icke funnit anledning att föreslå tull för någon av positionerna.

För flera varor inom detta område gäller i alla fyra länderna särskilda lagbestämmelser, vari stadgas förbud mot

utförsel av vissa äldre kulturföremål. Utskottet har utgått från att en sådan reglering kan bibehållas i enlighet med artikel VIII c i utkastet till konvention för den nordiska marknaden. För enskilda varor kan vidare vissa problem vara förenade med valutakontrollen t.ex. i samband med export och import av mynt och frimärken. En eventuell reglering på detta område skulle likaledes kunna upprätthållas i enlighet med artikel VIII i konventionsutkastet.

Position 99.06 omfattar antikviteter med en ålder av över 100 år. Utskottet har diskuterat de tekniska svårigheter som kan vara förenade med tullfrihet för denna position, bl. a. därigenom att det vid vissa tillfällen kan vara vanskligt att bestämma ett föremåls ålder. I Sverige, där tullfrihet för närvarande gäller för antikviteter, har det ofta varit nödvändigt att anlita sakkunniga för

att avgöra åldern. För att minska svårigheterna härmed har ifrågasatts om inte tullfrihetsbestämmelserna borde ändras så att tullfriheten endast skulle gälla föremål som är tillverkade före en viss tidpunkt, t. ex. före år 1840.

Positionens ordalydelse är emellertid fastställd i Bryssel-nomenklaturen. Det föreligger vidare en UNESCO-konvention som stadgar tullfrihet för antikviteter med en ålder av över 100 år. Denna konvention är ratificerad av Sverige och väntas även bli ratificerad av Finland och Norge.

Av denna anledning har tullfrihet upptagits för denna position. Om det i framtiden skulle visa sig nödvändigt med en annan ordning, kommer detta att vara beroende av en eventuell ändring av ordalydelsen i Bryssel-nomenklaturen resp. UNESCO-konventionens bestämmelser.

I. Fisk och fiskprodukter

I detta avsnitt behandlas varor, som tillhör Brysselnomenklaturens kapitel 3 — fisk, kräftdjur och blötdjur — samt positionerna 16.04 och 16.05 — varor av fisk, kräftdjur och blötdjur.

1. Fiskets betydelse för Nordens ekonomi

För de fyra nordiska länderna betraktade som enhet spelar fisket en betydligt större roll än för de flesta europeiska länder. Detta illustreras av att år 1954 ca 36 % av de totala fångsterna i Europa, exkl. Sovjetunionen, ilandfördes av nordiska fiskebåtar. Medräknas Island svarade Norden för 42 % av de totala fångsterna i Europa.

Fiskets betydelse för de enskilda nordiska länderna är dock högst olika. Av ovannämnda 42 % svarade Norge ensamt för ca 27 %, Danmark (med Färöarna) och Island för vardera 6 %, Sverige för 2½ % och Finland för mindre än 1 %. Sysselsättningsmässigt illustreras fiskets olika betydelse i följande tablå, varav framgår att antalet fiskare med fiske som huvudnäring år 1956 i Norge uppgick till över 60 000, i Danmark till drygt 12 000, i Sverige till drygt 10 000 och i Finland till ca 4 800.

Skillnaden i de olika ländernas jäm-

förelsetal för fångstkvantiteter och sysselsättning står i samband med bl. a. fiskets struktur, det mera arbetskrävande fiskets betydelse i de olika länderna etc.

Betraktat som en enhet är Norden världens största nettoexportör av fisk och fiskprodukter. Detsamma kan sägas om Norge ensamt men även Danmark, Island och Sverige är i betydande utsträckning nettoexportörer av fisk. För Sveriges del överstiger dock värdet av importen av fisk och fiskprodukter värdet av exporten av dessa varor. Finland har praktiskt taget ingen export av fisk och är således nettoimportör. Värdet av Nordens sammanlagda export av fisk och fiskprodukter uppgick år 1956 till knappt 200 milj. dollar.

Fisket har tämligen olika karaktär i de nordiska länderna. I Norge utgör fångsterna av sill och torsk närmare 85 % av totalfångsten. Av sillfångsterna går 70—80 % till framställning av mjöl och olja. Av annan fisk används mer än hälften till framställning av saltad eller torkad vara. Till inhemsk förbrukning går endast en ringa del av fångsterna.

I Danmark är fångsterna tämligen jämnt fördelade på ett stort antal fiskslag. Av fångsterna går kvantitetsmässigt ca en tredjedel men värdemässigt ca

	Danmark	Finland	Norge	Sverige
Antal fiskare år 1956.....	17 061	ca 20 000	87 267	18 091
härav med fiske som huvudnäring	12 402	ca 4 800	61 334	10 348

hälften direkt eller via konservindustrin till mänsklig konsumtion. Återstående delen av fångsterna går till framställning av fiskmjöl och fiskolja.

I Sverige utgöres $\frac{2}{3}$ av fångsterna av sill, strömming och torsk. Ca 90 % av totalfångsten användes till konsumtion och endast 10 % till framställning av fiskmjöl och olja.

Det finska saltvattensfisket är av litet omfång jämfört med de övriga nordiska ländernas och domineras fullständigt av ett enda fiskslag, nämligen strömming. Konsumtionen av färskvattensfisk spelar en relativt sett mycket större roll i Finland än i de övriga nordiska länderna.

I övrigt hänvisas till tabell 35, som innehåller vissa grundläggande uppgifter för belysning av fiskets betydelse i de olika nordiska länderna.

2. Fiskets utveckling efter andra världskriget

I Europa (exkl. Sovjetunionen) som helhet ökade kvantiteten ilandförd fisk från år 1947 till 1955 med ca en tredjedel. Av denna uppgång faller en mycket betydande del på Norge och Danmark, som under den nämnda tidsperioden ökade sina fångster med drygt 50 resp. drygt 100 %. Av den sammanlagda ökningen på drygt 1,9 milj. ton föll knappt 0,7 milj. ton på Norge och drygt 0,2 milj. ton på Danmark. I Finland ökade fångsterna under samma tidsperiod med drygt 35 % och i Sverige med ca 27 %. I Finland och Sverige har praktiskt taget hela fångstökningen utgjorts av konsumtionsfisk.

Uppgången i fångsterna under den aktuella perioden får ses som ett resultat av att det i stor utsträckning har ägt rum en förnyelse och förbättring av såväl båt- som redskapsbeståndet. Under

tidsperioden har det skett en nedgång på 10—25 % i antalet fiskare i de olika nordiska länderna. Starkaste minskningen redovisas för Sverige, där antalet yrkesfiskare nedgått från ca 15 000 år 1947 till 11 000 år 1955. En fortsatt ökning av fångsterna kommer antagligen främst att bli beroende av fiskförekomsterna. En betydande del av de nordiska ländernas fiske bedrivs utanför territorialvattengränserna i konkurrens med andra nationer, vilka under senare år i stor utsträckning har ökat och förnyat sina fiskeflottor.

3. Fiskerinäringens struktur i de nordiska länderna

Som redan nämnts föreligger stora skillnader mellan de nordiska länderna såväl ifråga om fångsternas sammansättning som de ändamål till vilka fångsterna användes.

I alla fyra länderna gäller att fisket i stort sett drives av fiskarna själva. Aktiebolag och andelsföretag i egentlig mening har endast i ringa grad vunnit insteg i själva fisket.

Med avseende på omsättningen av den ilandförda fisken är emellertid förhållandena i de nordiska länderna tämligen olika, vilket delvis sammanhänger med olikheter i ländernas fisken.

Det danska fisket försiggår främst i Nordsjön, Skagerack och Kattegatt. Som redan nämnts är den totala fångsten sammansatt av förhållandevis många fiskslag, vilka delvis fångas under olika tider på året och således säsongmässigt kompletterar varandra. Fisket bedrivs till väsentlig del så relativt nära de danska fiskehamnarna och därmed de stora förbrukningsområdena att en mycket betydande del av den fångade fisken kan nå förbrukarna i färskt skick. Detta förhållande är bakgrunden till att

Tabell 35. Statistiska uppgifter angående fiskerinäringen i Norden åren 1955—1957

	Danmark			Finland			Norge			Sverige		
	1955	1956	1957	1955	1956	1957	1955	1956	1957	1955	1956	1957
Antal fiskare, totalt.....	17 075	17 061	17 270	ca 20 000	ca 20 000	ca 20 000	90 499	87 267	..	18 701	18 091	..
varav med fiske som huvudnäring	12 429	12 402	12 619	ca 4 800	ca 4 800	ca 4 800	63 268	61 334	..	10 978	10 348	..
Produktion, milj. kg.	418,0	455,8	525,8	63,3	60,2	64,5	1 646,9	1 986,3	1 556,4	232,5	210,4	225,0
varav												
sill, skarpill och strömming ..	196,3	187,7	225,8	34,0	32,0	35,0	1 139,7	1 380,1	1 017,4	131,0	105,0	111,2
torsk.....	48,9	46,6	53,9	0,1	0,1	0,0	258,7	307,2	..	30,6	30,0	36,7
annan saltvattensfisk	172,5	221,2	245,8	0,0	0,0	0,0	248,5	299,0	..	52,7	58,0	59,7
färskvattensfisk	0,3	0,3	0,3	29,2	28,1	29,5	—	—	..	18,2	17,4	17,5
Produktionens värde, milj. sv. kr. .	189,0	199,6	220,5	8,2	8,5	6,4	444,0	517,9	431,8	175,5	172,8	185,2
Produktionens användning, milj. kg varav till												
färskkonsumtion }	136,3	181,6	193,7	50,6	49,1	46,3	201,6	193,1	175,9	180,4	156,5	165,3
frysning }				2,5	2,8	6,5	106,2	83,7	81,3			
saltning, torkning och rökning ..	9,2	8,7	9,9	8,0	7,0	8,6	372,3	457,0	394,0	25,6	16,4	25,2
konserver	12,5	10,5	12,2	0,6	0,5	0,6	54,0	41,3	45,1	13,2	11,0	10,0
mjöln och olja	260,0	255,0	310,0	1,6	0,8	2,5	895,6	1 189,8	845,3	(13,3)	(26,5)	(24,5)
agn.....	—	—	—	—	—	—	17,2	21,4	14,9	..	..	..
Total export, milj. sv. kr.	205	225	226	0,2	0,2	0,2	662	742	684	56,9	55,9	60,0
varav												
färsk och fryst	135	143	149	0,2	0,2	0,2	147	145	150	43,1	40,2	48,2
salt, torkad och rökt.....	14	20	13	—	—	—	258	309	278	9,4	8,3	8,1
konserver	12	16	14	—	—	—	104	101	126	5,5	6,3	3,7
mjöl och olja	44	46	50	—	—	—	153	188	130	..	..	..
Total import, milj. sv. kr.	55	56	50	20,9	21,5	21,5	36	24	23	86,5	88,0	85,5
varav												
färsk och fryst	14	14	16	0,9	1,1	1,4	4	3	4	34,6	32,4	33,2
salt, torkad och rökt.....	6	4	6	11,0	13,3	10,5	4	2	3	38,0	39,9	36,8
konserver	2	3	3	4,6	5,2	4,8	0	1	1	13,9	15,7	15,4
mjöl och olja	33	34	25	4,4	1,9	4,9	28	18	15	..	..	..
Direktlandningar i andra länder, milj. kg	7,8	7,7	8,5	—	—	—	..	..	..	45,0	35,8	38,0
varav i andra nordiska länder...	0,1	0,1	0,1	—	—	—	..	..	..	28,5	22,2	21,5

1 Preliminära uppgifter.

2 I uppgifterna ingår export resp. import av tran.

en så relativt stor del av den totala fångsten går till färskkonsumtion.

Ca 60 % av all fisk, som ilandföres i Danmark, säljes över offentliga auktioner, som i de större fiskehamnarna hålls flera gånger dagligen. Prisbildningen är sålunda fullständigt fri och den påverkas icke av några ingrepp från myndigheternas sida. Icke heller fiskarnas organisationer har något inflytande på prisbildningen. Att ett sådant system kan upprätthållas utan att medföra våldsamma svängningar i de priser fiskarna kan uppnå får huvudsakligen tillskrivas den omständigheten att fångsterna fördelar sig förhållandevis jämnt över årets månader och på de olika fiskehamnarna utan våldsamma säsongssiga eller lokala anhopningar.

Helt annorlunda är förhållandena för fisket i Norge. Där svarar två fiskslag, nämligen sill och torsk, normalt för tillsamman över 85 % av fångsterna, av vilka sillen ensam svarar för ca 70 %. Sillfisket är mycket starkt säsongpräglat. Den inhemska förbrukningen av färsk sill har ingen betydelse i förhållande till totalfångsten. Vidare kan detta fiske vara så starkt lokalt koncentrerat att en fördelning på olika silloljefabriker och andra köpare är nödvändig för att garantera en någorlunda jämnt fördelad användning av kapaciteten. För att hindra att starkt varierande tillförsel ger utslag i prissvängningar fastställer fiskarnas organisationer varje säsong priserna på sill till olika användning.

Torskfisket i Norge är också starkt säsongbetonat. Sålunda är t. ex. torskfisket i Lofoten koncentrerat till några få veckor varje år. Även för torsken gäller att endast en ringa del av fångsten går till inhemsk konsumtion i färskt skick. Huvuddelen av fångsten saltas, torkas eller fryses för vidare export. På grund av bl. a. den varierande till-

förseln har det även för torsk och besläktade fiskarter varit nödvändigt att införa ett minimiprissystem som säkerhet mot våldsamma prissvängningar.

På grund av att en så stor del av de norska fångsterna går till export måste minimipriserna fastställas under hänsynstagande till priserna på exportmarknaderna.

De ingrepp i prisbildningen på fisk, som sålunda genomförts i Norge, har sitt stöd i lagen om omsättning av råfisk av den 14 december 1951. Råfisklagen är en fullmaktslag, men i lagen har insatts rambestämmelser om hur den kan tillämpas. Lagen innehåller regler om uppbyggnaden av de försäljningsorganisationer, som kan erhålla lagskyddad ensamrätt till förstahandsomsättningen, bestämmelser om handelsregler och godkännande av köpare, om tillfälliga fångstförbud och fångstbegränsningar, om dirigerings av fångster till bestämda köpare och till bestämd användning, om organisationernas rätt att själva eller genom dotterföretag tillverka, omsätta inom landet och exportera. Lagen har även bestämmelser om myndighetskontroll av de lagskyddade försäljningsorganisationerna. Varje år skall stortinget underrättas om lagens tillämpning.

Med stöd av råfisklagen har 14 fiskarorganisationer erhållit lagligt skydd och därmed ensamrätt till förstahandsomsättningen. Praktiskt taget all fisk, som ilandföres, beröres därav. De försäljningsorganisationer, som har fått ensamrätt till förstahandsomsättningen, har till uppgift att tillförsäkra fiskarna rimliga och stabila priser. Organisationerna kan också genomföra en fördelning av fångsterna på olika produktionsled när detta anses önskvärt med hänsyn till marknadsbehov och avsättningsmöjligheter.

De lagligt skyddade försäljningsorga-

nisationerna har ordnat omsättningen på olika sätt. Man kan skilja mellan följande huvudformer:

1. Organisationen fastställer pris- och leveransvillkor, men fiskarna kan leverera till vem som helst av de godkända köparna.

2. Organisationen fastställer pris- och leveransvillkor samt dirigerar fisken till de olika köparna.

3. Organisationen övertar fisken av fiskarna och säljer den vidare till producent, grossist eller detaljist beroende på avsättningsmöjligheterna.

Den under 1. nämnda omsättningsformen praktiseras särskilt i Nordnorge. Den kan vara kombinerad med prisutjämning, när det är stor skillnad i priserna på ett och samma fiskslag, allt efter vad fisken användes till.

Den under 2. nämnda omsättningsformen användes särskilt för sillfisket i Sydnorge. Den är alltid kombinerad med prisutjämning.

Den under 3. nämnda omsättningsformen användes särskilt i de s. k. underskottsdistriktet, d. v. s. i de distrikt i Sydnorge, där det med undantag för sill icke fiskas tillräckligt för att täcka distriktets behov. Denna omsättningsform är även kombinerad med prisutjämning samtidigt som fiskarna är med om att täcka utgifterna för att bevara och transportera fisken fram till producent, grossist eller detaljist. Försäljningsorganisationernas driftkostnader täckes genom intäkter från en avgift (f. n. ca 3 %), som uttages på all fisk första gången den omsättes i Norge.

De viktigaste fångstfälten för de svenska fiskarna ligger i Nordsjön, Skagerrack och Kattegatt. Omkring hälften av fångsterna därifrån utgöres av sill, medan resten faller på många olika fiskslag. Även fisket i Östersjön, varifrån större delen av torskfångsterna härrör,

är av stor betydelse för det svenska fisket.

Det svenska fisket är inriktat på leveranser till färskkonsumtion. Fångstäsöngerna är jämnt fördelade på året.

I Sverige ilandföres 85—90 % av fångsterna på väst- och sydkusten, medan fisket på ostkusten kvantitativt har relativt liten betydelse.

Omsättningen av fisk i Sverige kännetecknas av det beslut av den svenska riksdagen år 1948 vilket satte som mål för den statliga fiskepolitiken att ge fiskets utövare möjlighet att vid rationella produktionsförhållanden uppnå en med övriga befolkningsgrupper likvärdig levnadsstandard. Denna målsättning ansågs vara ett program på lång sikt, som inte kunde förutses bli förverkligat utan statligt stöd. Sådant stöd borde enligt riktlinjerna på kort sikt lämnas medelst pris- och handelsreglerande åtgärder inom fisket. Vidare borde import- och exportregleringar, som är erforderliga för prisregleringssystemets upprätthållande, tillämpas. På längre sikt förutsågs en omfattande rationalisering komma till stånd, såväl inom själva fisket som ifråga om distribution av fisk.

I överensstämmelse härmed har på väst- och sydkusten i Sverige genomförts ett minimiprissystem för de viktigare fiskslagen, medan en egentlig reglering av handeln endast har genomförts för den på ostkusten ilandförda strömmingen.

På västkusten säljes största delen av den landade fisken på offentliga auktioner. För vissa fiskslag, t. ex. sill, håller fiskaren dock icke avräkning speciellt för sin egen fisk utan får betalt för fisken efter det genomsnittspris som uppnåtts för det fiskslag och den kvalitet som han ilandfört. På sydkusten används fiskauktionssystemet endast på vissa ställen och uteslutande för lax.

I Blekinge säljs fisken kollektivt från fiskarnas centralförening till fiskhandlarna. I den övriga delen av området övertages fisken direkt av fiskhandlarna, däribland ett antal fiskförsäljningsföreningar.

Den fisk, som icke kan avsättas till de gällande minimipriserna, övertages av särskilda prisregleringsföreningar, som är förpliktade att icke sälja fisken till inhemsk färskkonsumtion utan endast till export eller till framställning av konserver, fiskmjöl o. d. Prisregleringsföreningarna erhåller ekonomiskt stöd från en särskild prisregleringskassa för fisk som administreras av statens jordbruksnämnd. Stödet skall i princip utbetalas med ett visst belopp per kg fisk som föreningen övertagit men under de senaste åren har stödet i allmänhet utbetalats i form av ett på förhand fastställt belopp avseende prisregleringen under hela året.

För den övertagna fisken utbetalar prisregleringsföreningen ett pris till fiskaren, kallat garantipriset, som fastställs av föreningen under hänsynstagande till beräknade avsättningsmöjligheter och erhållna pristillägg. Garantipriset fastställs i förväg och är det lägsta pris som fiskaren kan påräkna för sina leveranser av fisk.

Ostkusten intar en särställning genom att där finnes en rad organisationer som har ensamrätt till uppköp och vidareförsäljning av strömming, som är det enda fiskslag som har någon betydelse inom detta område. Prisregleringen för strömming har därigenom också fått en annan utformning än prisregleringen på väst- och sydkusten. Från prisregleringskassan för fisk utbetalas årligen ett prisutjämningsbidrag till ett centralorgan för fiskförsäljningsorganisationerna, vilket belopp skall användas som tillskott till de priser som uppnås för strömming, som inte kan avsättas till

färskkonsumtion eller rökning. Där emot fastställs icke för strömmingen vare sig minimipriser eller garantipriser.

Kostnaderna för prisregleringen täckes av medel som tillföres prisregleringskassan för fisk genom prisreglerings- och importavgifter, som erlägges vid den första omsättningen av ilandförd och importerad saltvattensfisk. Importavgift uttas endast för vissa slag av färsk och frusen filé med 45 sv. öre/kg. Detta belopp innefattar prisregleringsavgiften, som för annan fisk — med vissa undantag — utgör 5 % av inköpspriset.

Som tidigare nämnts är saltvattensfisket av mindre betydelse i Finland. Omsättningen av fångsterna äger rum utan auktioner eller någon form av reglering direkt från fiskarna till fiskhandlare eller förbrukare.

Den säsongsmässiga koncentrationen av vårfisket till 6—8 veckor har medfört relativt kraftiga svängningar i priserna på färsk fisk. Till följd härav upprätthålles ett garantiprissystem för vårströmming.

När det gäller fiskexporten erfordras i Danmark icke utförseltillstånd vid export till dollarområdet och länder inom OEEC med undantag för det franska valutaområdet. Till övriga områden lämnas utförseltillstånd efter ansökan, och reglering av exporten företas endast vid de tillfällen då bilaterala avtal nödvändiggör det.

I Finland är exporten av fisk underkastad den allmänna exportregleringen. Någon särskild reglering av fiskexporten förekommer ej.

I Norge har myndigheterna genom fiskexportlagen av den 30 juni 1955 möjlighet att fastställa regleringsbestämmelser för fiskexporten. Med stöd av lagen har beslutats att exporten till marknader, där det endast finns en kö-

pare, skall ske centralt genom speciellt tillsatta exportutskott eller annat försäljningsorgan för branschen. För vissa produkter har speciella förhållanden medfört att centralförsäljning har genomförts även till andra marknader. För sillmjöl och fiskmjöl gäller detta vid praktiskt taget all export och för vissa frusna fiskprodukter vid export till en rad marknader. För de flesta fiskprodukter, som säljs av enskilda exportörer, har myndigheterna fastställt minimipriser samt bestämmelser om leveransvillkor i övrigt.

Kvantitativa exportrestriktioner användes icke för att reglera exporten. Exportlicenser lämnas automatiskt om de villkor som med stöd av fiskeexportlagen uppställts av myndigheterna är uppfyllda.

I Sverige är i likhet med vad fallet är i Norge exporten reglerad till länder med centraliserad import. Exporten till sådana marknader har koncentrerats till särskilda organ som har ensamrätt till exportlicenserna. Licensgivningen som handhas av statens jordbruksnämnd sker enligt vissa av nämnden fastställda regler.

Exporten till andra länder är fri under förutsättning av att exportören uppfyller vissa av statens jordbruksnämnd uppställda villkor (s. k. villkorlig exportliberalisering).

4. Samhandeln

De nordiska ländernas inbördes samhandel med fisk och fiskprodukter uppgick år 1955 till ca 75 milj. sv. kr. motsvarande ca 2,5 % av den totala samhandeln. Härtill kan läggas samhandeln med fiskmjöl och sjödjursolja.

Den nordiska samhandeln består främst av färsk och frusen saltvattensfisk, delvis i form av filéer från Dan-

mark och Norge, kryddad eller sockersaltad sill samt saltsill från Norge och vidare av färskvattensfisk från Danmark. Sverige är inom Norden det viktigaste avnämrandet. Danmark mottager emellertid betydande kvantiteter fisk, som direktlandas i Danmark av svenska båtar.

Den nordiska samhandeln med fiskkonserver är i förhållande till de nordiska ländernas totala export tämligen liten (drygt 500 ton år 1956). En viss samhandel med torrfisk förekommer, medan samhandeln med klippfisk icke spelar någon roll.

5. Konkurrensvillkoren

Av de föregående avsnitten framgår att fisket har mycket olika betydelse i de enskilda nordiska länderna och bedrivs under mycket skilda villkor. Även inom de enskilda länderna är de förhållanden under vilka näringen utövas starkt varierande i olika geografiska områden.

De naturbetingelser under vilka fiskerinäringen utövas och den omständigheten att näringens utöware ofta är bosatta i områden där alternativa sysselsättningsmöjligheter är ytterst begränsade har medfört, att det i de flesta länder har ansetts nödvändigt att av sociala skäl genomföra särskilda åtgärder till stöd för fisket.

Utskottet har gjort en genomgång av de i de nordiska länderna existerande stödordningarna, som huvudsakligen har tagit formen av kreditlättnader och andra stödformer för anskaffning av båtar och redskap, garanterade minimintäkter och liknande. De utgifter, som förekommer för dessa ändamål över de olika ländernas statsbudget, är så begränsade i förhållande till värdet av fångsterna att utskottet har kommit till

den uppfattningen att dessa anordningar icke kommer att förrycka konkurrensvillkoren i en gemensam marknad.

Av långt större betydelse i ekonomiskt avseende är de i Norge och Sverige använda förstahandsomsättnings- och minimiprissystemen för vilka redogjorts i det föregående.

Utskottet har ingående diskuterat och övervägt konsekvenserna för konkurrensvillkoren av upprätthållandet av nämnda anordningar i en gemensam nordisk marknad. Det har preciserats att myndigheterna i vederbörande länder i en gemensam nordisk marknad ifråga om dessa anordningar kommer att tillförsäkra fiskare från de andra nordiska länderna samma behandling som kommer de inhemska fiskarna till del.

Utskottet medger att uttagandet av en prisregleringsavgift i samband med ett minimiprissystem kan innebära ett element av skydd men har funnit detta vara av underordnad betydelse jämfört med de möjliga sociala konsekvenserna av anordningarnas avskaffande. I övrigt hänvisas till följande avsnitt om utskottets förslag.

6. Utskottets förslag

Utskottets förslag i det följande har framlagts under förutsättning av att förhandlingarna om ett västeuropeiskt frihandelsområde eller internationella avtalsförpliktelser, som föreligger när den nordiska marknaden träder i kraft, icke är till hinder för att de nordiska länderna ger varandra de rättigheter, som förslagen innebär.

Tullar och importavgifter

De gällande tullsatserna för fisk och fiskprodukter i de nordiska länderna

framgår av del 4 av samarbetsutskottets huvudrapport.

I Danmark, Norge och Sverige är huvudregeln att tullfrihet gäller för färsk, frusen, saltad, torkad eller rökt fisk (position 03.01—02 enligt Brysselnomenklaturen), medan importerad fisk av nämnda slag i Finland i allmänhet belägges med en tull på 15:50—31:00 mark per kg. I Sverige uttages dock en importavgift på 45 sv. öre per kg, motsvarande 16—18 % av värdet, på importerade filéer av vissa fiskslag.

Kräft- och blötdjur (position 03.03 enligt Brysselnomenklaturen) är belagda med tämligen hög tull i Finland, medan de — med undantag för ostron — är tullfria i Norge och Sverige. I Danmark uttages en obetydlig viktull för de viktigaste varorna under denna position.

För samtliga varor under positionerna 03.01—03 föreslår utskottet tullfrihet såväl inåt som utåt samt avskaffande av gällande importavgifter. För importen av frusna filéer i Finland och för importen av spillånga i Sverige föreslås de nuvarande tullsatserna på 15:50 mark resp. 75 sv. öre bli avvecklade inom en övergångsperiod på 5 år.

För beredd eller konserverad fisk, kräftdjur och blötdjur (positionerna 16.04—05 enligt Brysselnomenklaturen) varierar de gällande tullsatserna starkt i de fyra länderna. För fiskkonserver är tullincidensen 3—5 % i Danmark och Norge, 7—18 % i Sverige och 20—30 % i Finland.

Utskottet föreslår en gemensam nordisk tullsats på 10 % för såväl hel- som halvkonserv av all slags fisk samt för beredda varor av fisk i förpackningar med en nettovikt under 45 kg. För resterande varor under position 16.04 föreslås tullfrihet. För samtliga varor under position 16.05 föreslås en gemensam nordisk tullsats på 10 %.

Av hänsyn till de ändringar i konkur-

rensvillkoren, som ett omedelbart bortfall av tullskyddet i den internordiska handeln skulle komma att medföra, föreslår utskottet att Danmark, Norge och Sverige lämnas möjlighet att avtrappa de gällande tullsatserna för varor inom positionerna 16.04 och 16.05 under en period av 5 år. Den föreslagna avvecklingen av tullsatserna framgår av bilaga II.

Kvantitativa restriktioner

I Danmark, Finland och Sverige är importen av fisk och fiskprodukter i stor utsträckning underkastad kvantitativa begränsningar, medan importen i Norge med undantag för makrill är liberaliserad.

För vissa slag av färsk fisk och för konserver skulle ett omedelbart avskaffande av de kvantitativa restriktionerna i Danmark kunna medföra betydande marknadssvårigheter.

För Danmark föreslås därför övergångsanordningar för avveckling av de bestående restriktionerna för lax, tonfisk, makrill, hummer, havskräftor, räkor och alla slag av konserver av fisk och skaldjur under en period av 5 år.

År 1957 uppgick importen av de nämnda fiskslagen och fiskvarorna till ca 20 % av totalimporten av fisk och fiskvaror. Under loppet av en övergångsperiod på 5 år skall importen av dessa 20 % av importvärdet år 1957 liberaliseras gentemot de övriga nordiska länderna. Liberaliseringen skall ske på sådant sätt att det varje år från den icke-liberaliserade till den liberaliserade sektorn överföres varor av vilka importen år 1957 utgjorde minst 4 % av den totala importen från OEEC-länderna på så sätt att hela importen från de övriga nordiska länderna efter femårsperiodens utgång kommer att vara fullständigt fri.

I Finland är f. n. endast importen av

färsk, frusen, saltad och sockersaltad sill liberaliserad. Utskottet föreslår att Finland får möjlighet att avveckla importregleringen för konserver av sill, skarpsill och sardiner under en period av 10 år på så sätt att utgångskvoten fastställs till 2 % av den inhemska produktionen. Därefter ökas kvoten årligen till 4, 6, 8 etc. procent så att den efter tionde årets slut utgör 20 % av produktionen. Fr. o. m. början av det elfte året upphäves importrestriktionerna. De kvantitativa importrestriktionerna för övriga fiskslag och fiskprodukter föreslås bli avvecklade under en period på 5 år räknat från den gemensamma marknadens upprättande.

Den svenska delegationen har framhållit att ett omedelbart genomförande av en fullständigt fri konkurrens för färsk och frusen fisk på den svenska marknaden kan komma att medföra allvarliga konsekvenser för minimipris-systemet och därmed de svenska fiskarnas levnadsstandard. Även för Sverige föreslås därför en övergångsanordning för avvecklingen av de kvantitativa importrestriktionerna.

I Sverige var år 1957 26 % av värdet av importen av fisk och fiskprodukter anmält till OEEC som frilistad import. Den reella liberaliseringen är emellertid större, nämligen ca 65 %. Med hänsyn härtill föreslås att liberaliseringen vid tullunionens ikraftträdande fastställs till 65 % av värdet av importen av fisk och fiskprodukter från OEEC-länderna år 1957. Under loppet av en övergångsperiod på 5 år skall importen av de resterande 35 % av importvärdet år 1957 liberaliseras gentemot de övriga nordiska länderna. Liberaliseringen skall ske på sådant sätt att varje år från den icke-liberaliserade till den liberaliserade sektorn överföres varor, av vilka importen år 1957 utgjorde 7 % av den totala importen från OEEC-länderna, så

att hela införseln från de övriga nordiska länderna efter femårsperiodens utgång kommer att vara fullständigt fri.

Om de kvantitativa restriktionerna för import av makrill i Danmark och Sverige icke är eller blir avskaffade vid den gemensamma marknadens upprättande förbehåller man sig också från norsk sida att upprätthålla kvantitativa importrestriktioner för detta fiskslag till dess en liberalisering äger rum i de två övriga länderna. Utskottet medger att samhandeln med makrill utgör ett vanskligt problem och vill därför rekommendera att det mellan berörda näringsorganisationer i Danmark, Norge och Sverige upptas direkta förhandlingar i syfte att söka genomföra sådana anordningar för handeln med färsk makrill att tillförseln till de olika marknaderna icke ger upphov till våldsamma prissvängningar.

Exportreglerande anordningar

Utskottet föreslår att handeln med fisk och fiskprodukter mellan de nordiska länderna skall vara fri från kvantitativa exportrestriktioner.

Den gemensamma marknaden skall emellertid icke hindra att länderna upprätthåller bestämmelser av prisreglerande och annat slag för exporten till tredje land.

Den under avsnitt 3 nämnda anordningen för exporten av sill- och fiskmjöl från Norge skall av praktiska grunder också kunna upprätthållas för den begränsade del av exporten av dessa produkter, som avsättes i de övriga nordiska länderna. Exportreglerande anordningar (däribland fastställandet av exportminimipriser) i handeln mellan de nordiska länderna skall härutöver normalt icke kunna användas. Ett exporterande land kan emellertid förbehålla sig att produkter, som är underkastade exportreglering vid försäljning

till tredje land, icke reexporteras av de andra nordiska länderna till skada för denna reglering. Om reexport äger rum i sådan utsträckning att skadeverkningar uppstår skall exportlandet efter föregående konsultationer i ministerrådet ha möjlighet att begränsa exporten till ifrågavarande nordiskt land till traditionell storlek eller att införa minimipriser eller liknande regleringsanordning.

Sådana regleringar skall underställas den gemensamma marknadens organ för godkännande. Dessa förutsättes även kunna införa bestämmelser som tillåter användning av andra exportreglerande anordningar i den nordiska samhandeln, när sådana anses vara i de berörda ländernas gemensamma intresse.

Direktlandning av fångster

I Danmark och Norge begränsas möjligheten till direktlandning av fångster från utländska fiskebåtar. I Finland och Sverige begränsas rätten till direktlandningar endast av gällande kvantitativa importreglering, som också omfattar direktlandad fisk. I Danmark finns dock möjlighet för svenska fiskare att på ömsesidig basis inom en begränsad kvot direktlanda sina fångster. I Norge gäller förbudet mot direktlandning endast fisk fångad med bottentrål.

Med hänsyn till att det vid upprättandet av en tullunion ingår som ett led i den allmänna målsättningen, att det skapas lika konkurrensvillkor för alla näringsutövare inom unionen, har utskottet övervägt möjligheterna att inom en nordisk tullunion avveckla de nuvarande restriktionerna för direktlandningar.

Den finska, norska och svenska delegationen kan acceptera ett förslag om att nordiska fiskebåtar i alla de nordiska länderna jämställas när det gäller direktlandning och omsättning av fångs-

ter inom Norden. Denna ordning skall dock icke gälla för fisk fångad med bottenrål av fartyg på 150 BRT och däröver.

Det får icke användas strängare regler för försäljning av direktlandad fisk än de som gäller för landets egna fiskare. Om fisken levereras till auktoriserade köpare, skall priser och andra leveransvillkor icke vara ogynnsammare än för de inhemska fiskarna. Medborgare och företagare från de nordiska länderna skall ha rätt att etablera sig i de andra nordiska länderna som köpare eller säljare av direktlandad fisk enligt de regler, som gäller för landets egna medborgare.

Den danska delegationen har förklarat sig villig att liksom hittills tillåta direktlandning på basis av bilateralt överenskomna kvoter men har i övrigt förbehållit sig sin ställning såväl till frågan om fri rätt till direktlandning av fångster i en nordisk marknad som till frågan om utländska köpars etableringsrätt.

Från svensk sida har framhållits att en förutsättning för upprättandet av en nordisk marknad för fisk borde vara att det i denna marknad lämnas fri rätt för nordiska fiskare att utan begränsningar direktlanda sina fångster i alla medlemsländerna.

Om det danska förbehållet vidhålls och Finland, Norge och Sverige enas om att trots detta lämna varandra fri rätt till direktlandning har den svenska delegationen preciserat att konsekvensen härav kommer att bli att Danmark endast i den utsträckning det träffas bilaterala avtal härom får rätt att genom direktlandning eller på annat sätt sälja fisk till Sverige, vilken icke i Sverige är liberaliserad gentemot OEEC-området.

Under sådana förhållanden anser man sig icke från dansk sida kunna upphäva

de nuvarande kvantitativa restriktionerna gentemot Sverige.

Transitering av direktlandade fångster samt omlastning

I alla fyra nordiska länderna erfordras tillstånd för transitering av direktlandade fångster.

Utskottet föreslår att det i en nordisk marknad lämnas fri rätt till transitering av direktlandade fångster till fiskebåtens hemland av fisk som icke i detta land är underkastad kvantitativ importreglering i enlighet med överenskomna övergångsanordningar. Oavsett om kvantitativa restriktioner upprätthålles under en övergångstid skall dock fiskebåtar, som anlöper eller befinner sig i hamn på grund av haveri, ishinder, storm eller liknande kunna transitera sina fångster till hemlandet.

Det föreligger inom utskottet enighet om att med transitering av direktlandade fångster skall förstås en ren expedition av fångsterna från landningsplatsen till hemlandet, sålunda att omsättning av fångsten äger rum först vid ankomsten till respektive land.

Omlastning mellan fiskebåtar hemmahörande i ett av de nordiska länderna för vidare transport av fångsterna med en av båtarna till hemlandet skall fritt kunna företas innanför de nordiska ländernas territorialgränser och i nordiska hamnar.

I utskottet har föreslagits att fri rätt skall lämnas till omlastning och transitering av direktlandade fångster till tredje land. Från finsk, norsk och svensk sida har man kunnat acceptera detta förslag, från norsk sida dock med det allmänna förbehåll som nämnts i det föregående (sid. 131) samt under förutsättning att förslaget genomföres som ett led i en ömsesidig ordning mellan de nordiska länderna i en gemensam marknad. Från dansk sida har man

förbehållit sig sin ställning till detta förslag.

Bunkring, proviantering m. m.

Fiskebåtar från ett nordiskt land skall i de andra nordiska länderna kunna bunkra, proviantera och företa inköp av förnödenheter för fisket utan andra begränsningar än dem, som gäller för fiskebåtar hemmahörande i ifrågavarande land. Arbeten på båten, däribland reparationer av båt och redskap samt torkning av dessa, skall fritt kunna äga rum innanför medlemsländernas territorialgränser och i hamn i den utsträckning som det är tillåtet för inhemska båtar.

Prisreglering

Upprättandet av en nordisk marknad omfattande fisk skall icke hindra upprätthållandet av minimiprisanordningar för förstahandsomsättningen av ilandförd fisk av den typ, som upprätthålles i Norge, eller minimiprissystem av det slag, som användes i Finland (för värströmming) och i Sverige. Det skall stå vart och ett av de nordiska länderna fritt att om de så önskar införa liknande system för att säkerställa fiskarnas inkomstmöjligheter. Minimipriser skall kunna införas för såväl inhemsk som importerad fisk, däribland fiskfiléer. Det är emellertid en förutsättning, att det vid tillämpningen av såväl nuvarande som eventuella framtida anordningar eller i den till dessa knutna lagstiftningen ges all fisk fångad av nordiska båtar eller importerad från andra nordiska länder samma behandling och att minimipriserna på bearbetad fisk fastställas på så sätt att de står i ett rimligt förhållande till priserna på råvaran.

I den omfattning som det är nödvändigt för upprätthållandet av minimiprissystemen skall det till täckning av administrationsutgifter och till pris-

jämningsändamål kunna uttagas avgifter på all ilandförd och importerad fisk med undantag för fiskkonserver. Avgifterna, som skall vara desamma för landets egna fiskare som för andra nordiska fiskare, skall icke vara högre än vad som krävs för täckning av behovet av medel till administration och prisutjämning och skall normalt icke kunna överstiga 5 %. Efter föregående konsultation med de övriga medlemsländerna skall emellertid avgiften kunna höjas, men får icke överstiga 7 %.

Fisk, som direktlandas för vidare transitering, skall vara befriad från avgifter av detta slag.

Länder, som uttager regleringsavgifter eller liknande avgifter, skall årligen utarbeta en redogörelse för användningen av de influtna avgiftsmedlen.

Subventioner

Det föreligger inom utskottet enighet om att anordningar till stöd för fisket, t. ex. i form av kreditlättnader, restitutioner av avgifter på fiskredskap samt socialt betingade anordningar, skall kunna upprätthållas i en nordisk marknad.

Utvidgning av bestående och införande av nya stöd-anordningar får icke äga rum i sådan utsträckning att konkurrensvillkoren i påvisbar grad påverkas (jfr art. XI i konventionsutkastet). Stöd-anordningar skall anmälas till den gemensamma marknadens organ.

Exportsamarbete

Utskottet rekommenderar att det mellan fiskare- och fiskexportörorganisationerna i de nordiska länderna upptas förhandlingar och eventuellt träffas avtal om samarbete beträffande exporten av fisk och fiskprodukter till tredje land.

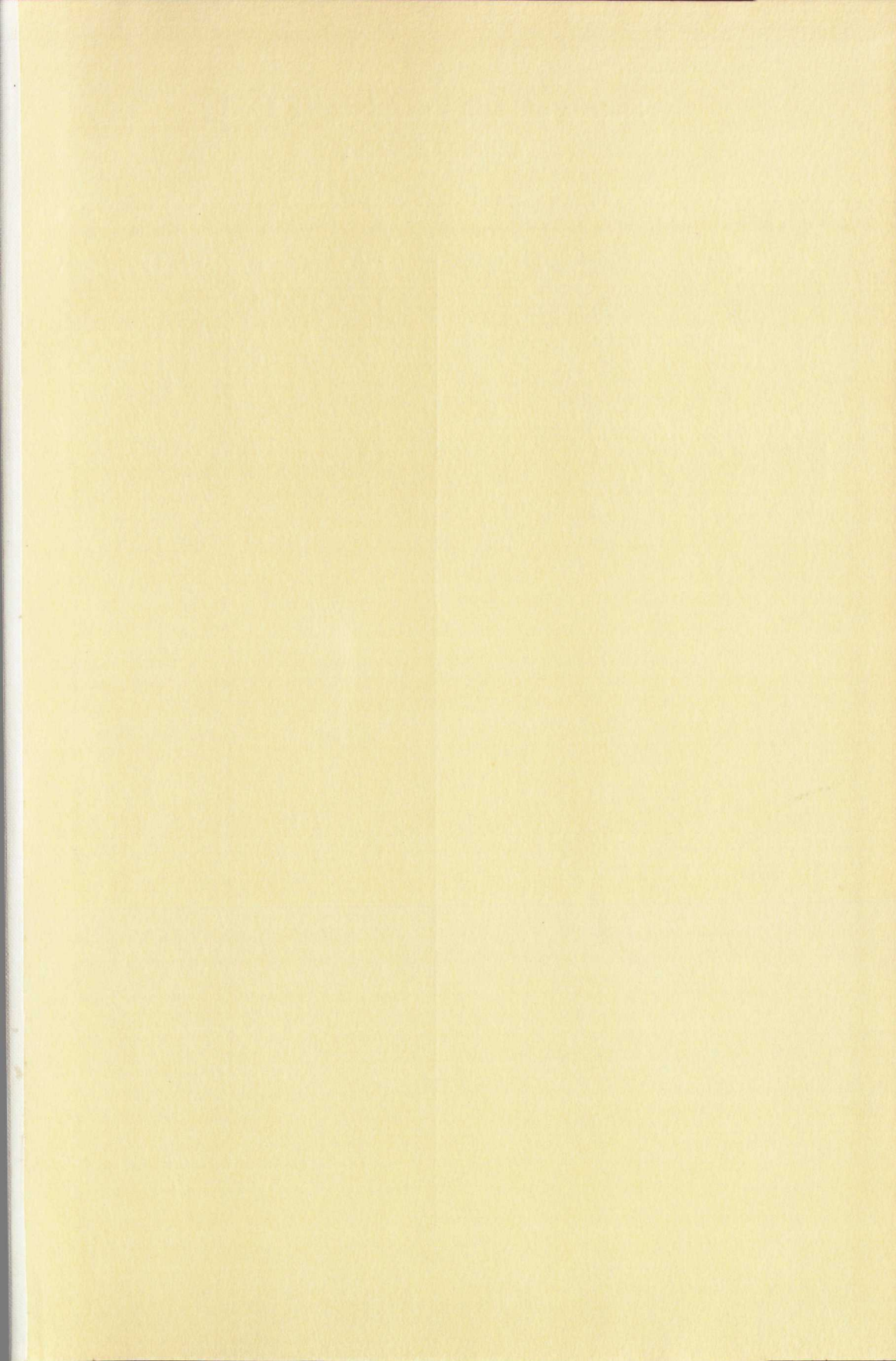
Klagoprocedur och motåtgärder

Om ett medlemsland finner att ett annat medlemslands åtgärder, när det gäl-

ler fastställandet av exportminimipriser, söt till fisket, lagligt skydd av inhemska organisationers exklusiva rättigheter eller andra förhållanden, är av sådan karaktär att de kan antagas påverka konkurrensförhållandena mellan medlemsländerna skall saken kunna underställas den gemensamma marknadens organ. Om dessa finner klagomålet berättigat skall de bemyndiga det klagande landet att träffa motåtgärder i form av utjämningsavgifter, importreglering eller andra lämpliga åtgärder i

den utsträckning det anses erforderligt för att återställa konkurrensförhållandena.

Utskottet kan i öfrigt rekommendera att det som ett led i den nordiska gemensamma marknadens institutionella utbyggnad tillsättes ett särskilt fiskerisakkunnigt utskott för att förbereda ämbetsmänna- och ministerrådets behandling av frågor rörande den internordiska samhandeln med fisk och fiskprodukter.

Statens offentliga utredningar 1958

Systematisk förteckning

(Siffrorna inom klammer beteckna utredningarnas nummer i den kronologiska förteckningen.)

Allmän lagstiftning. Rättsskipning. Fängvård.

Häradsrätts sammansättning i brottmål. [9]
Förslag till varumärkeslag. [10]
Betänkande med förslag till allmän tjänstepliktslag
m. m. [16]
Förslag till förenklingar i vissa delar av aktiebolags-
lagen. [27]

Statsförfattning. Allmän statsförvaltning.

Utredning om vissa förhållanden vid konserverings-
forskningsinstitutet. [3]
Författningsutredningen. 1. Kandidatnominering vid
andrakammarval. [6] 2. Regeringsarbetet. [14] 3.
Majoritetsval. Valstatistiska undersökningar. [29]

Kommunalförvaltning.

Statens och kommunernas finansväsen.

Politi.

Nationalekonomi och socialpolitik.

Socialförsäkring och rehabilitering. [17]
Reviderad nationalbudget för år 1958. [28]

Hälsa- och sjukvård.

Gemensam nordisk hälsovårdsutbildning. [8]
Hälsovård och öppen sjukvård i landstingsområdena.
[15]
Mentalsjukvårdsdelegationen. 2. Behandlingshem
och mentalsjukhem för barn och ungdomar. [20]
Sjukreseersättningar. [23]
Regionssjukvården. [26]

Allmänt näringsväsen.

Gotland. [18]
Tornedalsutredningen. [22]

Fast egendom. Jordbruk med binäringar.

Småbrukarstödet. [7]
Bättre matpotatis. [24]

Vattenväsen. Skogsbruk. Bergsbruk.

Skogsvården å enskilda skogar. [30]

Industri.

Handel och sjöfart.

Kommunikationsväsen.

Vägplan för Sverige. Del 1. Riktlinjer och förslag
samt kartbilagor. [1] Del 2. Expertutredningar och
övriga textbilagor. [2]

Bank-, kredit- och penningväsen.

Försäkringsväsen.

Promemoria med förslag om fondförvaltning m. m.
i samband med en utbyggd pensionering [4]
Permanent skördeskadestydd. [5]

Kyrkoväsen. Undervisningsväsen. Andlig odling i övrigt.

1955 års universitetsutredning. 3. Reserverna för
högre utbildning. Beräkningar och metoddiskus-
sion. [11] 4. Lärarbrist och läraröverskott. [21]
Supplement nr 9 till Sveriges familjenamn 1920. [19]
Andrad utbildning av tandtekniker. [25]

Försvarsväsen.

Civiltjänstutbildningen. [12]
Civiltjänstarens organisation. [13]

Utrikes ärenden. Internationell rätt.

Nordiskt ekonomiskt samarbete. [31]